UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Edendo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96119

Visual Library

a ALEX. ¶ Mulcta, vide Ang. & Imo. in l. infamem. ff. de pub. iud. & Bar. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui notan. infa. An banniti ſint infames, adde Bal. in l. Caſſius. ff. de ſenato. Ang. in l. non poterit. ff. de furt. Bal. in repe. l. cum mulier. ff. ſol. ma. Inn. in c. cum ex iniũcto. de no. ope. nunciatio.

LEX V.

a ☞ Quando lex imponit penam, nec dicit cui applicetur, in dubio applicatur fiſco.

a **Mulctarum.** No. q in dubio quando † lex imponit penã, nec dicit cui applicetur, intelligitur applicanda fiſco.[a] Tetigi in l. iubemus. §. ſane. ff. de ſacroſanct. eccleſi. & dixi in l. agraria. de termino moto.

a ¶ Secundo no. † quod quando non potes facere aliter aptare cameram, imponas aliquam mulctam, & potes eam deputare ad fa-

b bricam, vel expenſas palatij, quod tene menti.[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Applicanda fiſco. An quando Lex imponit penam nec dicit cui debeat applicari, applicetur in dubio fiſco. vide not' per Bar. in l. j. ȷ. de excu. mu. libr. xj. per Bal. in c. que ſint regalie. & Bar. in l. filiuſfami. §. diui in fi de leg. j.

b ALEX. ¶ Quod tene menti. Adde Bartolum in l. diuus. in fin. ff. de bon. damnator.

LEX XI.

a **Eos qui.** Nota ibi, trine tantum modo in anno, &c. & ſic tres tãtũ [1] mulctas pro crimine

b poteſt imponere iudex.[b] Examinaui tibi hanc l. in l. nunquam plura. de priuatis delictis.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Eos qui. Nota q iudices de conſuetudine non obſeruant taxam huius l. ſed de facto excedunt, vt dicit Spe. in ti. de ſen. prolat. §. ſpecies. ver. ſed nunquid. tit. ſequitur Alex. conſi. xxxv. volu. ij.

a P. PAV. P. ¶ Tres tantum. Adde q mulcta huius legis non ſeruatur de conſuetudine, vide Alex. conſi. xxxv. in ij. vol. Et circa materiam quã tangit hic gl. an delegatus poſſit mulctare vide Ang. cõſi. viij. inci. regulatores. alias legũ latores. per Alex. in l. j. in prin. ff. ſi quis ind. non obtemp. Et illud q dictũ eſt de cõſuetudine nõ ſeruari, ſequitur etiam in l. j. §. quod pretor. in fi. ne quis eum qui.

b ALEX. ¶ Imponeretur iudex. Et no. Old. in cõſi. xv. incip. circa proceſſum, &c. dicit quod illud q dr hic, ſcz qd iudex in mulctando non poteſt excedere metam taxatam. hoc fallit, niſi in precepto iudex adieciſſet aliquam penam, etiam que excederet metam taxatam hic. & ita dicit ſentire Hoſt. in Sum. de re iud. in tractatu. quẽ fecit de mulcta, qd reputatur valde ſing. ad materiã huius legis. ¶ ADDE inquantum Alex. ſaluando gl. dicit, qd libellus debet iudici oſtendi requiritur iudicis cõmiſſio ad citationem. q Paul. de ca. poſt Bal. in l. nulli. in ver. authoritate. ȝ. de epi. & cle. hoc no. ſed dicit, qd de conſuetudine non ſeruatur, qr nuncij habent commiſſionem generalẽ, & citant ad petitionem partis, & hoc preſuppoſito non procedit ſaluatio gl. inquantum etiam dicit, quod appellatione inſtrumentorum veniunt acta.

De defenſoribus ciuitatum. Rub. LVI.

LEX VII.

Defenſores. Not. ex l. iſta, quod iſti Poteſtates communitatum debent malefactores, quos repererint, mittere, & preſentare Poteſtati ciuitatis. Barto.

LEX IX.

Iubemus. Nota contra illos qui faciunt maiores menſuras.

LEX X.

Nulli Defenſorum. Nota q non poteſt quis renũciare officio defenſorum ciuitatis, niſi cũ authoritate Principis. Ex quo nota q licet quis ab vno eligatur, & ab alio confirmetur, non põt renunciare in manibus eligentis. Dicam Deo Dante, in l. pe. ff. de of. preſid. &c.

COMMENTARIA BART.

ad Secundum lib. Cod.

a De edendo.[a] Rubric. I.

¶ Glo. continuat ſic. Supra dictum eſt de Magiſtratibus, ſequitur videre de iudicijs que agitantur coram eis. Verum quia iudicium incipit ab edendo, ſcilicet in productione libelli, ideo premittitur hic rubrica de edendo. Sciendum eſt, dicit gl. quod hic tit. loquitur de triplici editione, ſcilicet de editione inſtrumentorũ ratio-

b num, &c. vt videbitis. ¶ Querit ergo[b] glo. tria. Primo quid eſt dictum de edendo. hic aſſumitur edendo, pro demonſtrare. dicit glo. edendo, id eſt, demonſtrãdo, vt ff. eo. l. j. §. edẽda. ¶ Secũdo queritur, quare dixit de edendo, & non de editione, glo. ff. eo. ſuper rubrica, reſpondet, quia gerundium importat neceſſitatem. Iſtud nihil eſt dicere, nec ſcio vnde probetur quod gerundiũ importat neceſſitatem. Dicebat ergo Pet. ideo dixit de edendo, & nõ de editione, quia ſibi ſic placuit. Noſtri moderni dicunt aliter, & melius imperator in hoc titulo prius intendit determinare de actu edendi, nõ de effectu editionis, & ideo poſuit iſtud nomẽ gerundiũ edendo, quia ſignificat per modũ agendi, & patiendi, & ſic eſt ſignificatiuũ ipſius

c actus de quo intendit tractare qualitatem.[c] &c. Similiter videtis in omnibus rubricis, vbi vult tractare de ipſo actu, loquitur per gerundium, vt de poſtulando, de edendo, de in ius vocando. Sed quãdo de effectu, loquitur per nomen, vt de pactis, de actionibus, & ſimilib. ¶ Queritur ergo, quare nõ dixit de edenda actione. Dic vt ff. eo. ſuper rub. vel poteſt aliter continuari. ¶ Gl. querit, quare dixit de edendo, & non de editione actionis. glo. remittit ad notata ſuper rub. ff. eo. Gl. aſſignat hanc rationẽ q ideo ibi dicit de edendo, vt oſtenderet edere eſſe de neceſſitate, cũ gerundiũ importet neceſſitatem. Dictum huius gl. reprobat dominus Iac. & aſſignat rationem, videlicet q in principio huius l. intendit tractare de modo edendi, non de ipſa ſubſtantia editionis, ideo non dixit de editione, cum nomen ſignificet ſubſtantiam vel qualitatẽ, ſed per gerundium, quod ſignificat actũ actionis editionis, ideo bene facit. Ad

* ſecundũ quare nõ ſubiũxit, &c. dic vt ibi in dicta rubrica no. Bar.*

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ De edendo. Circa iſtam materiam editionis adde primo, an notarius teneatur edere copiam inſtrumenti tertio, de quo nulla fit mentio in inſtrumento, poſito quod ſua interſit, per Ang. conſi. cccv. incip. vtrum inſtrumentũ. Item an & quando tertia perſona cogatur edere ſcrtpturam, ex qua aliquis intereſſe pretendit. vide Alex. conſi. lviij. circa medium in j. vol. & ibi etiam ad finem cõcludit, quod cauſa exhibitionis & editionis dicitur ſemper connexa & dependens ex cauſa principali. Item quod vbi vna ſcriptura ſe refert ad aliam, vtraque ſit edenda. vide Alex. conſil. iij. in ij. vo. vbi etiam de nonnullis alijs in materia, & de ſcriptura referente aliam, vide etiã Ro. conſ. cccv. Item an & quando liber defuncti preſumatur eſſe apud heredem, vt teneatur ipſum edere, vide do. Fran. conſi. cxx. Vide Alex. in l. ſi quis ex argentarijs. §. pretor ait. ff. de eden. Bal. in c. vaſallus. ad finẽ. ſi de feu. fuer. controuer. Alex. conſi. lviij. ȝ. alleg. vbi etiam ponit an contra non exhibentem poſſit referri iuramentum in litem. Et de herede vſurarij an preſumatur quod liber defuncti ſit penes eũ, & an credatur ei iuranti quod non ſit penes eum, vide Panor. conſi. xlij. in princ. Item quod credatur iuramento alicuius iurantis ſua intereſſe. quod ſcriptura exhibeatur. vide Rom. cõſi. lxxxiij. ad fin. Item ſi ſint duo ſocij, qui diuiſerunt ſocietatem, & certi libri fuerunt adiudicati vni, an alter poſſit eum cogere ad editionem pro intentione ſua fundanda, vide Roma. conſil. cccxcviij. Et ibi etiam ponit quod liber rationum ſemper preſumitur ſcriptus eo mandante cuius intereſt. Subijcit etiam quod ad hoc vt aliquid dicatur ſcriptum me mãdante, non requiritur expreſſum mandatum, ſed ſufficit tacitum. Item de materia an & quando debeat edi totum inſtrumentum vel pars, vide Berta. in trac. de gabellis. in iiij. parte. Item de materia editionis, vide latiſſime Feli. in c. j. extra de probati. vbi etiam de vſurarijs & alijs. Item quod vſurarius teneatur edere librum rationum ſuarum, etiam ſi deſierit vſuras exercere, ponunt Moder. hic, & alij in glo. in verbo, ex cauſa. in l. j. vide Ang. in conſ. x. incip. in Chriſti nomine. Vide Ro. conſil. cclxiij. vbi dicit quod per triennium probatur penitentia vſurarij, & quod non ſit amplius vſurarius. Item quod ſpeciali fauore dotis cogatur quis edere, vbi alias non cogeretur. Iaſon. in l. j. ff. ſoluto matrimon. An autem ſit danda copia allegationum vel conſiliorum alterius partis, vide Iaſo. quod ſic. De quo habes in Bertachi. in verbo, Copia.

b AND. BARB. ¶ Querit ergo, &c. Not. de materia gerundij, vide hic Bald. & gloſſ. in l. ſi tu ex parte. in ver. adeundo. ff. de acquir. hered. Specul. & Ioan. And. in titul. de lit. conte. Bal. in l. id quod pauperib. ȝ. de epiſc. & cle. & in l. falſus. ȷ. de fur. & vide Do. in ca. j. de poſt. pre. lib. vj.

c POMA. ¶ Qualitatem. His tamen obſtare videtur rubrica. ȷ. de contrahenda & commi. ſtip. & Inſt. & ff. eo. in ru. ff. de contrahen. empt. & Inſtit. eo. vbi promiſcue de vtroque loquitur, ſed ad rubri. iſtam ff. de verb. ob. & Inſt. de contrahẽ. empt. potes reſpondere, q licet ibi aliquid ponatur de modo edendi, hoc fuit vt plene poſſet

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ſciri effectus,quod alias bene fieri non potuiſſet,iuxta.l.j.ff.de iuſt.
1 ⁊ iu.Ad rub.vero.ff.de contrahenda † emptione dic ibi ſequitur in rub.de pact.⁊ ad rubricam.j.de contrahend.ſtip.dic ꝙ ſequitur ibi in ru.⁊ de commit.⁊c.Item contra hoc facit l.edita.⁊ l.ij.⁊ l.nõ eſt. j.eo.que loquitur de effectu.ſed dic quod maior pars loquitur de actu.⁊ ſic faciunt que habentur per Barto.in rubr.ff.ſol.mat.dum alleg.l.traditionibus.C.de pact.⁊ not.per Bart.in l.ſi procurator. in ver.venio ad vlt.gloſſ.dic,quod ſecundum Imo.ibi loquitur de actu conſummato,⁊ perfecto facti.i.de traditione ipſa facta,⁊c.

LEX I.

1 Reus nõ tenetur edere actori ad intentionẽ fundandã.⁊ nu.6.
2 Reus ex cauſa tenetur actori,⁊ cogitur officio iudicis.
3 Rationes confecte mandante eo,qui petit ſibi edi ex cauſa debẽt edi.⁊ num.5.
4 Femine quando cogantur edere rationum libros.
7 Editio inſtrumentorum an ⁊ quando fiat officio iudicis,⁊ quando per actionem.⁊ num.9.
8 Notarius ⁊ argentarius ſi eis mandatur, quod conficiant inſtrumenta, vel rationes, quod magis neceſſitate officij faciant, quam virtute mandati.

Ipſe diſpice. Duob.modis legitur principaliter. Uno modo, quod loquatur in rationibus. Alio modo quod loquatur in inſtrumentis: Quelibet poteſt eſſe vera:vnde dicitur breuiter,Reus nõ tenetur edere actori ad intentionẽ fundandã,ex cauſa tamen iudicis offi-
a cio compelletur.h.d. ¶ Nota quod imperator[a] non reſpondet queſtioni facte. ¶ Secundo nota ꝙ reus non tenetur edere actori ad
1 fundandam intentionem ⁊c. ¶ Tertio no.qđ reus † cogitur ex cau-
2 ſa,⁊ ex officio iudicis actori edere. ¶ Quarto nõt. † ꝙ iſta editio fit per officiũ iudicis. Aſſumo in hac lege primo illam lect.ꝙ loquatur in rationib.⁊ hoc innuit tex.dum dicit,rationes ſuas. ¶ Opp. ff.eod.l.ſi quis ex argentarijs.§.pertinere.⁊ l.pretor.§.j.Sol.Dico.
3 quod quãdoque † quis cogitur edere rationes ex cauſa, vt hic. que cauſe ponuntur in legibus contrarijs,videlicet quod ſint rationes confecte mandante eo,qui poſtulat ſibi edi,eo quod ſua interſit ꝙ edantur ſibi,quia ſuam contineant vtilitatẽ.Fit etiam editio quan
b doque ex alia cauſa,vt l.ſi quis ex argẽtarijs.§.prohibet[b] in fi.cum l.ſeq.ff.eo. ¶ Secundo oppo.ad iſtam lecturam.Femina non poteſt conficere rationes,vt ff.eo. l.femine.ſed hic loquitur in femina cũ dicit aduerſaria tua.ergo ⁊c. Huius timore variatur iſta lex in
4 duas lecturas.Uno modo † ꝙ hec mulier ſuccedit argentario,vnde habet rationes authoris ſui,nõ rationes ſuas, vt ff.eo.l.quedã. §.nihil,⁊ iſtud tenet glo.noſtra.Iſta lec.licet ſit vera in ſe,continet tamen diuinationem,⁊c.Ideo alij legunt alio modo,quod hec mulier conficit rationes ſuas priuatas,nõn ex vigore officij,igitur merito cogitur iſtas rationes edere ex cauſis, ſi ipſa iſtis rationibus vtetur, vt l.j.§.edenda ſunt omnia.ff.eo.vel ſi perſona agẽs eſſet priuilegiata,vt fiſcus,vt l.ne quiſquam.ff.eo. Ita dicunt Ultramontani.Et tu potes etiam dicere,ꝙ loquitur in muliere vſuraria,que compellitur librum rationum ſuarũ edere,per decret.nouiſſimam.
5 de vſuris.in c.j.in cle.§.j.⁊ tbi no.Poſſumus † ita dicere [c] ſecundum
c ꝙ dicebat do.Iac.But.ꝙ vbicunqꝫ aliquis exercet aliquã artem, ⁊ eius occaſione cõfecit librum ſuarum rationum, ille, qui cum eo
d contrahit,videtur ei mandare quod ſcribat,[d] propter conſuetudinem,vt de pig.actio.l.vel vniuerſorum.ff.quod cũ eod.l.Titianus. ⁊ ideo iudicis officio poterit compelli ad edendas iſtas rationes, quaſi factas aduerſario mandate,ex neceſſitate officij propter cõſuetudinem, ꝙ ſatis placet,ſiue etiam voluntarie exercet aliquam artem,ſiue hoc ſit officium a publico ſibi iniũctum , cõpelletur rationes ſuas edere.Ita loquitur hec lex.veruntamen gloſſ.in c.j.de vſur.in Clemen.dicit ꝙ eſt ſpeciale in vſuris.Tamen iſtud dictum domini Iacob.Butrig.plus placet. ¶ Sumus expediti de prima lectura,venio ad ſecundam,ſecundum quam lect.hec lex intelligitur de inſtrumentis,⁊ ſecundum iſtam quod dicit rationes,intellige,id eſt inſtrumenta.Ad hanc oppo.dicitur hic,in fin.ꝙ ex cauſa cogitur quis inſtrumenta edere,ſeu rationes actori.contra.j.eod.
6 l.qui accuſare.Sol. † Ad intentionem fundandam nunquam edit rationes,ſeu inſtrumenta reus actori,vt l.cõtraria.⁊ hac l.in princ. ſed ad fundandam replicationem, quandoque cogitur edere. Ita loquitur hic,dum dicit,hic ex cauſa ⁊c.Utrum hoc ſit verum,examinabimus j.eod.l.fin. Finitus eſt iſte paſſus ad iſtam lectu.Non obſt.ꝙ de muliere dictum eſt. ¶ Nunc oppo.cõmuniter ad vtranque lectu.⁊ videtur,ꝙ editio non fiat iudicis officio,ſed per actionem,vt ff.eod.l.ſi quis ex argentarijs.§.ex hoc edicto. Solu.Dico
7 quod † editio fit quãdoque per officium iudicis mercenarium deſeruiens actioni,vt quãdo quis poſtulat editionem eorum,que in iudicio producuntur.vt in l.prima.§.edenda.ff.eod.⁊ infra l.proxima.Quandoque fit per officium iudicis nobile, vt quando editio principaliter poſtulatur a notario,vel ab argentario,qui fecit authoritate officij ſibi iniuncti,vt l.pretor.⁊ l.argentarius,circa principium.⁊ quod ibi not.ff.eodem.⁊ de quolibet iſtorum poteſt intelligi hic.Sed contra eum,qui nõ exhibet,datur actio in factum ad intereſſe.Ita loquitur lex contraria. Fit etiam exhibitio quandoque per viam actionis. De hoc dicam infra proximo contrario. ¶ Nunc venio ad gloſſam nouam,que eſt additio.⁊ iſtam glo.habemus in tribus locis. Primo hic, ⁊ l.quedam. ff.eodem.de tut.⁊ ra.diſtra.l.prima.§.officio. ¶ Pro ea declarando oppo.gloſſ.hic,⁊ ſolue vt in gl.Sed verba glo.modicum videntur concludere.Nam ſi ſcholaris dicit argentario quod ſcribat rationes,ſatis contrahitur mandatum,quod contrahitur quocunque verbo,vt l.j.ff.mandati.Ideo ſolu.eſt iſta quantum ad propoſitum, quia mandatum
8 debet eſſe gratuitum,vt l.j.ff.mandati.Unde ſi ſcholaris † mandat argentario, vel pars mandat notario,quod publicum inſtrumentum conficiat,ipſi hoc faciunt de neceſſitate officij magis,quã ex vigore mandati,qr ſuſceperunt iſtud officium,ideo non eſt mandatum,nec actio mãdati, ⁊ ideo recurretur ad officium iudicis, ex hoc edicto.Idẽ de his qui faciunt rationes ex cõſuetudine. Nam ipſi videntur ex neceſſitate officij facere,vt dixi s. ¶ Pro declaran
9 da goſſa iſta,dicendum eſt ſic, † Quandoqꝫ ille,qui petit edi inſtrumenta,pretendit intereſſe dominij illius charte,tunc debet fieri ſibi editio per actionem ad exhibendum,vt l.tertia.§.pen.ad exhib. ſi pretendit aliud intereſſe,tunc ſi quidem ſunt inſtrumenta pertinentia ad vltimam voluntatem,habet locum iuterdictum de tab. exhiben.⁊ edictum quemadmodum teſtamenta aperiantur,ſecundum diſtinctionem ibi poſitam. ff. de tabulis exhib.l.j.§.j.ff.quemadmodum teſta.aperiantur l.ij.§.j. Si vero non ſunt talia inſtrum. tunc ſi quidem preceſſit cõtractus,vel quaſi,ex cuius natura quis teneatur ad faciendum librum rationum,vel rationes conficere,vt tutela,mandatũ de expediendis negotijs ſocietatis,⁊ ſimilia,tunc agitur actione deſcendente ex eo contractu,vel quaſi, vt l.j.§.offi-
e cio.ff.de tut.⁊ ra.diſtra.⁊ s.eo.l.quedam.Si vero non preceſſit[e] talis contractus, tunc aut ille conficit rationes ex neceſſitate officij ſibi iuncti , vel quaſi, ⁊ tenetur edere officio iudicis nobili, vt hac lege,⁊ l.argentarium.ff.eodem.⁊ quod ibi not.Si vero non facit ex neceſſitate officij,tunc non cogitur quis rationes edere,niſi ex cauſa,⁊ tũc officio iudicis mercenario,videlicet ſi illis rationibus vtatur, vt hic, ſecundũ vnum modũ legendi,vel ad fundandã replicationem actoris,ſecundum aliã lecturã,vt hic,⁊ dicemus in l.fi.j.eo.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Imperator bene facit l.eum quem temere.ff.de iudic.
b POMA. ¶ §.prohibet.intellige autem d.§.prohibet.vt procedat in eo qui ex neceſſitate edidit,vt ſi iterũ edere teneatur ei qui amiſit caſu fortuito,ſecus vero in eum qui cum edere non teneatur,ex voluntate tamẽ ſua edidit,vt hic inquit petrus,⁊ refert ⁊ ſequitur ſufficit enim vt vel in paucis animi laboribus nobis ſuccurratur. l.tutori.j.de nego.geſt. Quod tamen limita,niſi talis per prius ſe ad edendum aſtrinxiſſet. Sicut in ſimili dicimus in donatione,que quando incipit a promiſſione,obligat donantẽ de euictione,ſecus ſi a traditione,iuxta not.in l.Ariſt.§.fin.ff.de do.⁊ in l.j.C.de euic.⁊ quia iſto etiam caſu limitat dictum Petri ſcilicet quod ex neceſſitate edidit.⁊ in l.j.C.de euictio.aduerte tamen, quod imo eo etiam caſu,quo quis ſpontanee edidit,videtur quod teneatur edere,vbi quod ſemel eſt edictum caſu fortuito perierit.Primo,quia §.prohibet.non diſtinguit,vnde nec nos diſtinguere debemus l.non aliter ff.de leg.iij. Secundo facit, quia videtur quod vbi ſemel facta eſt editio,quod iterum fieri debeat,ſicut in ſimili, actio, que ſemel tranſiuit in heredẽ, fit perpetuo tranſitoria l.videamus.quod me. cau.Et res,que ſemel eſt effecta alienabilis,perpetuo ſit alienabilis l.pater §.quindecim ff.de leg.iij.Et hoc videtur etiam poſſe probari in verbo,illa ratione.in d.§.prohibet.⁊ hoc modo, pone enim quod editum fuiſſet argentario ſponte, ⁊ dehinc amiſiſſet nomen, probato caſu poterit petere ſepe ſibi edi: Certe ſic.non enim iſta ratione prohibetur ſibi edi,quia ſponte ſemel extraxit,ſed quia debet eſſe inſtructus de extractione, ꝙ enim de vno dicitur, de alio non intelligitur l.cum Pretor.ff.de iudic.
c POMA. ¶ Ita dicere Ad iſtam doctrinam,quod femina non poteſt conficere rationes,ſecundum quod dicebat Iac. But.ꝙ vbicunqꝫ aliquis exercet aliquam artem,⁊ eius occaſione confecit librum ſuarũ rationũ,⁊ ſic porrigitur ad mercatores publicos, qui poſſunt cõpelli ad oſtendendũ libros ſuos,⁊ ſic nõ ſolum mercatores,ſed ⁊ quoſcunque artem aliquã publicã exercentes poſſe compelli,vt edant rationes ſuas his cum quibus contraxerunt,in quo quidem articulo omiſſis multis dic quod opi.Bar.hic eſt communis,vt no.Aret in c.j.extra de prob.⁊ ſequitur Bal.in rub.j.de conſti.pec.per Imol.⁊ Alex.in l.j.§.editionis. ff.eo.⁊ Soci.conſi.cclxij.
d ¶ Quod ſcribat.Adde Ro.conſil.cccxcviij.vbi etiam notabiliter dicit,ꝙ licet reus regulariter nõ teneatur edere actori,ad intentionem ipſius fundandã,nec inſtrumenta, nec proprias rationes,tamen vbi agitur de periculo anime,⁊ ex magna cauſa, reus cogitur edere. Et magna cauſa dicitur, quando parti periſſet copia aliter

proband.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

probandi. Latius ibi vide: non pōt tamen quis compelli edere li-
brum tāquam vſurarius, niſi primo probetur vſurarius, vt voluit
idē Ro. cōſ. ccxxvj. ⁊ idē Ab. cōſ. xliij. Et inquantū Alex. ponit ꝙ
notarius preſumit rogatus apponere clauſulas cōſuetas, vide eū
dē cōſ. lxxviij. iij. li. Et inquātū ponit ꝙ in dubio notarius nō pre-
ſumatur rogat⁹, vide eundē. cō. cliij. An. cōſ. lxxiiij. ⁊ cōſ. cclxxxj. Et
inquantū idē Ale. dicit ꝙ poſſum petere editionē inſtrumēti a no
tario ſi intereſſe pretendā, lꝫ a me nō fuerit rogatus: adde ꝙ illud
debet intelligi, ſi intereſſe legitime probetur p ea que voluit Ro.
cōſ. lxxxiij. vbi dicit, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ quilibet Poteſtas, Capita
neus. ⁊ iudex ad petitionē cuiuſlibet, cuius intereſt vel intereſſe di
ceretur, teneatur habētem inſtrumentū cogere ad edendū, ꝙ hoc
caſu ſufficiat nuda allegatio intereſſe, vt ipſum ſtatutū aliquid ad
dat iuri cōmuni, nec illa verba, vel cuius intereſſe diceretur, eſſent
ſuperflua. Et inquantum Alex. poſtea tangit, an ſcriptura numu-
larij, vel alterius ad cuius fidem publice recurritur, faciat fidem
pro ipſo ſcribente. adde vt per Roma. ⁊ conſi. lxxxviij. P. P A V. P.
¶ Non proceſſit. Generaliter de omnibus libris qui edi debent,
vide Bertachi. in tracta. de Gabellis. in iiij. parte.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Imperator non eſt conſulendus ſuper facto.
2 Mulier, quando teneatur edere libros rationum ſuarum.
3 Exercens aliquam artem ſi conficit libros rationum, tenetur ede
re parti cum eo contrahenti.
4 Reus non tenetur edere actori inſtrumenta ad intentionem fun-
dandam. ſed ad probandum replicationem ſic.
5 Edere officio iudicis, vel per actionem quando quis teneatur.

IPſe diſpice. Reus non debet edere actori
inſtrumenta ſua, ad intentionē
eius fundandam, hoc dicit ſm lecturam glo. que videtur
magis vera, lex iſta legitur duobus modis, vt patet in oppoſitio-
1 nibus. ¶ No. ꝙ Imperator non eſt † cōſulendus ſuper facto, vt
in principio. l. Item nota qualiter officio iudicis fit editio, vt in fi-
ne legis. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ ex cā poteſt peti vt fiat editio. cō
tra iſtud oppon. q2 videtur quod nullo modo hoc poſſit fieri. vt l.
qui accuſare. j. eo. Huius timore variatus eſt intellectus legis no-
ſtre. Nā quidam intelligūt in rationibus, ⁊ ad contrariū reſpon-
dent, vt loquatur in inſtrumentis, quaſi rationes teneatur qs ede
re cum cā, puta ſi ſint facte mandante aduerſario. ¶ Sed contra
hoc oppono de l. femine. ff. eodem. Sol. gl. iſta eſt diuinatio. Unde
2 † Ultramontani intelligūt aliter, vt refert Cynus, videlicet ꝙ hoc
debet intelligi vbi mulier non tanquam argentaria, vel gerens of-
ficium publicum, ſed tanquam conficiens rationes ſuas priuatas
cogitur edere. Et iſtud valet, ꝙ ſi aliqua mulier facit aliquam ar-
tem, ⁊ habet librum ſuarum rationum, ꝙ ipſa mulier cogitur ad
petitionem eorū, qui contrahunt cū ea, edere. Similiter eſt in mu-
liere vſuraria, vt in capit. j. §. j. extra de vſuris. in cle. ¶ Et iſtud te-
3 net dominus Iacobus, quod vbi quis exercet † aliquam artem, cō
ficit librum rationum, quod debeat ipſum edere contra contrahē
tes, ⁊ contra eum propter conſuetudinem quotidianam. Uidētur
enim mandare, vt ſcribat rationes, arg. l. vel vniuerſorum. ff. de pi-
gnora. actione. iſta lectura poteſt tolerari. Sed ſequens videtur
verior, videlicet quod iſta loquatur in inſtrumentis. ¶ Ad con-
trarium de l. qui accuſare, dic quod reus nō tenetur actori edere.
4 ad fundandam intentionem † ſuam, ſed ad probandam replicatio-
nem, vel quo ad coadiuuandam ſic, vt hic. ¶ Item opponit. hic
dicitur, quod officio iudicis fit editio. contra de l. ſi quis ex argen
tarijs. §. ex hoc edicto. Solue vt ibi no. ¶ Item opponi. ⁊ videtur
quod primo iure actionis, vt l. quedam. pōſt princip. ff. eodem. ⁊ l.
j. §. officio. ff. de tut. ⁊ ra. diſtra. Horum timore fuit facta quedā ad-
ditio gloſ. noſtre, que incipit, dicit vna l. quod* ſi tutor ⁊c. Solutio.
† quandoqꝫ quis conficit rationes ex neceſſitate officij publici. ꝙ
gerit. pone exemplum in argentario, ⁊ etiam in tabellione, tunc co
gitur ille edere per officiū iudicis, vt l. ſi qs ex argentarijs ex hoc
edicto. no. gl. ſi argentarius. in eo. ti. Quādoqꝫ quis conficit ratio
nes ratione contractus vel quaſi, vt q2 eſt tutor, tūc editio fit iure
actionis ex eo contractu, vel quaſi contra. Sed contra predicta
op. de l. j. de tab. exhibē. pro quorū ſolutione dic ſm Iaco. Si, que-
ris quo iure fit editio, dic quādoqꝫ quis petit editionē rationum,
vel inſtrumentorū, ⁊ pretēdit in eis ius dominij, ⁊ tunc cogitur qs
edere, ſeu exhibere per actionē ad exhibēdū, ⁊ per rei vēdicationē.
l. iij. §. pe. ff. ad exhibendū. Qñqꝫ quis pretendit ius in inſtrumēto,
ratione communionis. De hoc videbitis in l. procurator. j. eo. ha-
betis in l ſi que ſunt cautiones. ff. fa. erc. Quādoqꝫ quis non pretē
dit aliqd de predictis, ſed aliquid intereſt. De hoc dicas. ꝙ aut lo
quimur in contractibus. aut in vltimis volūtatibus. Primo caſu,
aut quis cōficit rōnes, vel intra rōne neceſſitatis officij ꝙ gerit, ⁊
tūc editio fit officio iudicis, ⁊ ſi nō edit, cōpetit actio ad itereſſe, vt
d. §. ex hoc edicto. ⁊ hac l. Si vero nō cōficit rōnes ex neceſſitate
officij, ſed ex natura contractus, vel quaſi, tunc fit iure actionis, vt
vt d. l. quedam, in princ. ⁊ d. l. j. §. officio de tut. ⁊ ra. diſtr. ⁊ hec vera
niſi de conficiendo rationes, vel inſtrumenta preceſſiſſet mandatū
quia tunc competeret mandati, vt l. j, ff. manda. cum ſimi. ⁊ d. l. que-
dam. Si loquimur in vltimis volūtatibus dic quod aut quis con-
fitetur ſe habere aliquam vltimam voluntatem, aut negat ſe habe
re. Primo caſu fit editio per titulum de tab. exhi. ſecundo caſu fit
per titulum quemadm. teſt. aper. de quo dic vt no. in l. j. de tab. exh.
1 ☞ Officio iudicis, coram quo cauſa agitatur incumbit vt fiat co
pia actorum tam ciuilium, quam criminalium. ⁊ num. 13.
2 Iudex appellationum iubet primo iudici, ⁊ parti, contra quam
appellatur, vt faciat ſibi copiam actorum. ⁊ nu. 14.
3 Iudex eodem modo poteſt ſtatuere, ⁊ denegare audientiam ali-
cui ſuper aliquo inſtrumento, quo poteſt ipſe actori ſtatuere ter-
minum, vt eo elapſo non audiatur. ⁊ num. 16.
4 Parti litiganti preſenti non debet dari terminus, ad accipiendum
copiam actorum, ſecus ſi eſſet abſens ⁊ notarius denegans cogi-
tur. ⁊ num. 17.
5 Pronunciatio facta per iudicem etiam ſi ſit recte lata, ⁊ ſecūdum
acta, ipſis actis non viſis non valet. ⁊ num. 18.
6 Conſilium vt quando renouatur iudex in tribunali fiat productio
quedam omnium actorum.
7 Copia teſtium examinatorum in ſecreto per iudicem eſt danda
parti. ⁊ eius authoritate publicantur.
8 Iudex quando faciat edi acta criminalia.
9 Fiſco qui non edit inſtrumenta in criminalibus, non preſumitur
illa ſubtraxiſſe ſicut in ciuilibus.
10 Iudex maleficiorum an poſſit examinare teſtes ſuper accuſatione
ex eius officio. ⁊ num. 19.
11 Minor debet iurare de veritate, ſecus de calumnia. ⁊ num. 20.
12 Acta facta in vno iudicio, quando faciant fidem in alio iudicio, ⁊
quid de teſtibus, ⁊ confeſſione, ⁊ ſententia. ⁊ num. 20. ⁊ 21.

IS apud quem Breuiter h. d. Acta ciuilia,
vel criminalia iudicis offi-
cio exhibentur. h. d. Lectura iſtius legis variatur hic in gl.
quinque modis ex parte eius, cui fit editio, variatur etiam in glo.
tribus modis ex parte eius, a quo editio petit: ⁊ hec variatio non
eſt hic in gl. ſed ponitur in l. ij. §. diuus. ff. de iure fiſ. examinabimus
iſta. ¶ Nota quod ad officium iudicis, apud quem cauſa agitur,
1 † pertinet vt faciat fieri copiam actorum ciuilium, ⁊ criminalium.
¶ Oppo. ⁊ videtur. quod ſpectet ad officium ſuperioris, vt l. ij. §. vt
lit. pend. Sol. Quando iudex primus denegat facere copiam acto
rum, tunc ſuperior facit, vt l. cōtraria, ſed ab initio ipſe idem debet
adiri ⁊ hoc facere, vt hic. Oppo. non debet fieri illud quod factum
non releuat, vt l. hec ſtipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. ſed quid rele-
uat, vt fiat editio actorū. cum ipſe iudex qui acta ipſa fecit, ⁊ etiam
pars nouit ea? Huius timore vt oſtēdatur ad quid iſta editio fiat,
gl. intelligit iſtam legem quinque modis. Uno modo in iudice ap-
pellationis qui iubet quod acta prioris iudicij exhibeantur ſibi a
primo iudice. ⁊ vide glo. ⁊ eſt prima lect. ¶ Nota ex hac lect. quod
2 † iudex appellationum iubet primo iudici, vel etiam parti contra
quam appellatur, vt faciat ſibi copiam actorum prime cauſe. Sed
circa hoc quero, quid ſi iudex, vel ille contra quem appellatur, hoc
non facit, neque producat ſententiam, a qua eſt appellatum, quod
erit officium iudicis? Dicit Inno. extra de fide inſtrum. capit. S.
perpetuus. quod debet interrogare partem, vtrum habeat illud
inſtrumentum ſententie, vel aliud de quo agitur, ⁊ ſi dixerit ſe non
habere, vel noluerit exhibere, pronunciet quod ſi aliquo tempore
illud inſtrumentum reperiatur, ei nō adhibeatur fides, ſed ſit caſ-
a ſum[a] ⁊ vanū. quod ſatis placet. Si enim iudex poteſt ſtatuere ter-
3 minum ipſi actori ad † agendum quo elapſo de cetero non audia-
b tur,[b] vt l. Titia. ff. de accu, ⁊ l. ſi ea. j. qui accu. non poſſ. ⁊ l. ſi eo tem
c pore. j. de rmiſ. pig. ⁊ l. diffamari,[c] j. de inge. ma. eadē ratione poteſt
denegare alicui audientiā ſuper aliquo inſtrumento, ⁊c. ¶ Secun
do modo legitur hic, quod editio fiat parti non iudici, vt puta q2
actor diu abfuerat, vnde proceſſus fuerat factus, eo cōtumace. pe-
tit ſibi fieri copiā que fieri debet, vt l. properādū. §. ⁊ ſi quidem. j. de
4 iud. ⁊ vide gl. Ex qua not. † quod quādo pars eſt preſens, ⁊ litigat,
e non debet ſibi dari terminus[e] ad recipiendum copiam actorum, q2
tota die debet accipere copiam ſecundum quod fiunt acta. Item
ſi notarius denegaret, debet cogi ſibi dare copiā. vt d. l. ij. §. vt lite
pen. Sed ſi prorſus fuit abſens, ⁊ proceſſus eſt factus cōtra abſen-
tem, eo reuertente debet fieri copia actorū, ⁊ dari ſibi terminus, ⁊c.
vt hac l. ¶ Tertio modo legitur vt fiat editio iudici ſucceſſori, qui
ſucceſſit primo iudici. Et vide gloſſam, quam lectu. vos habetis
5 notare. Nam vos ſcitis † quod pronunciatio facta per iudicem, ni-
ſi haberet acta, non valeret, etiam ſi eſſet ſententia bona, ⁊ recte
* lata, ſecundum acta, tamē pronunciatio non valeret, * vt ff. quibus
ex cauſ. in poſſeſſio. eatur. l. hec autem. §. primo. ff. de acquirend.
heredit. l. ſed ⁊ ſi de ſua in principio. Unde quando renouatur iu-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

d dex in tribunali,de conſilio[d] eſt vt quedam†fiat productio omniū
6 actorum celebratorum coram precedente iudice, vt hic eſt caſus
ſm iſtam lecturam.¶Quarto modo legitur in adminiſtratore ſe-
cundū formam auth.ad hec.j.de iudicijs.⁊ hic eſt clara.ideo non
inſiſto plus.¶Quinto modo legitur de publicatione teſtiū exa-
7 minatorum in ſecreto†que debet fieri authoritate iudicis,[f] ⁊ de-
f bet dari copia parti,tam in ciuili,quam in criminali,hic eſt caſus.
De hac lectu.feci mentionē in l.geſta.de re iudi.¶Expeditus de
lect.oppo.ſecundo.dicitur hic,quod acta criminalia eduntur.con
8 tra.ff de iure fiſci.l.ij.§.diuus.el j.in fi.Sol.†hic aduerte glo.in l.cō
tra.ſed obſcure variat tribus modis,vt dixi,iſta variatio reſpicit
perſonam eius,a quo petitur editio fieri. Nam quandoq; editio
actorum criminalium petitur a notario,ſeu officiali publico, qui
ea detinet indiſtincte,ita quod debet fieri copia iſtorum actorū,⁊
hoc pertinet ad officium iudicis, ⁊ hic eſt caſus ſm vnum modū
legendi.Quandoq; petitur fieri editio a quodā tertio,qui habet
acta facientia ad cauſam criminalem,tunc idē,qꝛ iudex faciet indi
ſtincte iſta acta exhiberi,⁊ valebit.⁊ eſt caſus hic.¶Tertio mo-
do pōt intelligi,quod editio actorum,ciuilium ⁊ criminaliū,poſtu
latur ab aduerſario,contra quem criminaliter agitur,ſed hec lect.
videtur contra l.nimis graue.j.de teſt.qd quis compellatur edere
inſtrumenta contra ſeipſum,eſt nimis graue. Reſpondeo qd iſta
lectu.poſſet procedere in his caſibus,in quibus ſeruus torquere-
tur contra dominum,vt l.j.j.de queſtio.⁊ l.interrogari.⁊ in illis cō-
pellitur etiam edere inſtrumenta contra ſeipſum.⁊ ita debet intel-
9 ligi hec materia.Eſt tamen in criminalib:hoc†ꝙ iſte,qui fiſco non
edit inſtrumenta,ſubtraxiſſe non preſumitur,ſicut in ciuili, vt in l.
g contraria.¶Ultimo gl.inducit[g] vnam q.⁊ infert de duobus. Di-
cit gl.nō,quod iudex debet inueſtigare ad veritatem inueniendā.
10 Facit hoc ad q.quam diſputaui Piſis,vtrum†iudex maleficiorū
poſſit ſuper accuſatione examinare teſtes,a parte non productos
ex ſuo officio,⁊ facit ꝙ ſic.⁊ hoc poſui in repetitione in l.iiij.§.hoc
11 autem iudicium,de dam.infe.Item inducit in arg.quod†minor de
bet iurare de veritate dicenda,ſed non iurat de calumnia.¶Que-
h rit glo:vtrum acta[h] facta in vno iudicio,faciant fidem in alio.Sed
glo.querit de teſtib.tantum.do.Cy.circa hoc dixit hic multa ver-
ba competenter bona. Uide plene per Inn.in c.cauſam de teſtib.
12 vbi hec verba hic poſita ponuntur.Tu†aduerte ſubtilius ⁊ intel-
ligibilius,⁊ dicas ſic. Quandoq; queritur vtrum ſit factum,quādoq;
queritur de effectu facti.Si queritur an ſit factū,acta facta in vno
iudicio probant in alio,non ſolū inter eaſdem perſonas, ſed inter
quoſcunq; homines de mundo,enī probant non illa acta,ſic libel-
li datum,ſic litis conteſt.ſic teſtes eſſe citatos,⁊ ſniam latam,⁊c.⁊
vbicunq; quereretur de hoc,an ſit factum, illa acta facerent fidē,
l.geſta.j.de re iud.⁊ extra de proba.c.quoniam contra falſam.Iſta
non ſunt publica inſtrumenta que apud omnes faciūt fidē,⁊ ideo
ſi teſtator legaſſet mihi centum,ſub conditione ſi Titius obtinue
rit in curia Romana,⁊ ipſe obtinuit,illa ſnīa ibi lata proderit mi-
hi,qꝛ quo ad me non queritur,niſi quod fuerit obtentum pro eo,⁊
ſic de facto queritur.Si vero queritur de effectu facti,hic aduer-
tendum,qꝛ quedam ſunt acta que pertinent ad litis ordinationē,
quedam que pertinent ad veritatem indagandā,quedā que per-
tinent ad litis deciſionē.Primo caſu acta que reſpiciunt litis or-
dinationem,vt lit.conteſt.citatio,fideiuſſoris datio,⁊ ſimilia.Iſta
habent quendā effectum in ſe qui reſpicit ipſam inſtantiā,⁊ iſtum
effectum non habent in alia inſtantia,etiā inter eaſdem perſonas,
vt l.cum lite mortua.ff.iudi.ſol.Habent etiam quendam effectum,
qui non reſpicit inſtantiam,ſed cauſam, vt puta qd res efficiatur
litigioſa.qd poſſeſſor efficiatur male fidei,⁊ iſtum effectū habent
in alia inſtantia.ſecundum quod dixi in l.iij.de fruct.⁊ lit.expē.vbi
glo.inter eaſdem perſonas tangit quod iſti effectus ſunt perſonā
les,vt l.ſi quis emptionis.§.ſed ⁊ ſi quis.de preſcr.xxx.ann.⁊ ꝙ ibi
no.¶Quedam ſunt acta,que reſpiciunt veritatis indaginem, vt
dicta teſtium,⁊ confeſſiones.videamus primo de effectu,vt de di-
ctis teſtium.domini,ſi quidem non ſunt publicata dicta teſtiū.non
faciunt fidem in alia inſtantia,vt l.geſta.ff.de re iudi.Ita intelligē
predicta.idem arg.glo.in ver.patiatur.que eſt in l.iij.ff.que in frau.
cred.Si vero ſunt publicata hic aduerte.Iſta dicta teſtiū habent
duplicem effectū.vnum quod eis ſtetur, aliū quod ſuper eis plu-
res teſtes non examinentur,⁊ primus effectus porrigitur etiā ad
aliam inſtantiam,vt l.fi.j.de teſti.l.cum antea.circa fi.j.de arbitr.l.
properandū.§.fi.j.de iud.⁊ ibi no.¶Sed an porrigatur ad alias
perſonas?Et videtur quod ad quaſcunq; perſonas porrigeretur
effectus ſententie illius cauſe,ad eaſdem perſonas porrigatur ef-
fectus probationis eadem ratione,vt l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.§.fi.cum
l.ſeq.de iureiur.⁊ iſtud etiam conſului.Dixi etiam in l.ſi mater.§.
i fin.de except.rei iudi.adhibita tamen[i] ſuper hoc diſtinctione,quia
quando teſtes ſunt examinati coram arbitris,eſt in poteſtate eius
contra quem producuntur,vt iterum examinētur, ſecundum diſt.
l.fin.j.de teſti.Nec placet mihi diſtin.eorum, qui dicunt quod aut
teſtes examinentur ſuper eo,quod curſu tēporis non mutatur,aut
ſuper eo,quod mutatur vt l.ſpadonem.§.qui abſolutus.ff.de excu.
tut.Nam poſito,ꝙ examinētur ſuper eo quod mutatur curſu tēpo
ris.Idē eſt exēplum,excuſaui me a tutela,qꝛ habebā quinq; libe-
ros,ſi hodie volo me excuſare ab alia tutela,illa acta non ſufficiūt,
qꝛ hic de alio agitur,qꝛ in primo iudicio querebatur, vtrū tunc ha
beret quinq; liberos?Sed modo queritur,vtrū nunc habeat quin
que liberos.ſed ſi in iſto iudicio quereretur de eo.ſ.an tūc habuerit
quinque liberos.certe tunc illa acta facerēt fidem in iſto,niſi perſo
narū diuerſitas aliud induceret,vt ſ.dixi.ſecundus effect.eſt,vt ſu-
per eo vlterius teſtes non producātur. Hic aduerte , aut alia in-
ſtantia eſt ſuper eodem,⁊ ad eundem finem, ad quem prima, ⁊ ille
effect⁹ durat ſeruata prima diſtinctione dicte l.fi.j.de teſt.Aut iſta
noua inſtantia eſt ad alium finem, licet eadē probatio deuoluatur
in vtraque,tamen teſtes poterunt de nouo produci.Caſus eſt in c.
veniēs.⁊ in c.cū cauſam. ⁊ ibi etiā per Inn. extra de teſti. ¶ Ter-
tio ſunt acta pertinētia ad litis deciſionem,vt ſententie diffinitiue
⁊ tunc vtrū in alijs faciant fidem, vel preiudicent, tunc dic vt l.j. j.
quibus res iud. non nocet. ⁊ idem in confeſſione que habetur pro
ſententia vt l.j.j.de confeſ.non ſunt hic alia pro nūc recitada.Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Caſſum.Uide Federic. conſ. cij.incip. audiui ſepe. vbi tenet qd
appellatus teneatur exhibere ſententiam in cauſa appellationis,⁊
iuſtificare ſententiam per ſe actam.

b POMA. ¶ Audiatur,hic tamē vt habeat locū,requiritur prius
bina monitio de agēdo.ſecundum Tort . ⁊ Decium hic allegant.
Angel.ita declarātem per gloſſ.ibi in §. ſi quis autem pro redem-
ptione.per illum tex.licet ibi nō firmet pedes.in auth.de eccleſ. tit.
cap.xj.de quo dicto vide p Angel. Aret. in tract. maleficiorum.in
gloſſ.in verbo,necnon ad querelā.per eum in rub. Inſtit. de excep.
Alex.cōſ.cviij.vol.j.Cepo.caute.cv. Et pro iſto dicto bene facit gl.
mag.ad fi.in l.j.ff.ſi quis ius dicen.nō obtem.quod intellige, quod
iſta monitio bina ſit interpellata vna ab alia,vt in ſimili dicit glo.⁊
Bar.in l.ſi conuenerit.la.j.ff.de pign.act.Hoc tamen dictum Ang.
late impugnat Rom.in l.quandiu.la.ij.ff.de acquir. here. vbi dicit,
alias eo aduocāte fuiſſe pro opi.Ang.iudicatum.licet multum cla
maret.⁊ doct.Alexād.in l.ſi.ff.de ferijs , poſt principiū ſui appara-
tus.⁊ Uide Fel.in c.ex literis.verſic.fallit nono.de cōſti.⁊ in c. licet
cauſam.verſic.limita duodecimo.de probationibus.⁊ vnum verbū
in c.ij.verſic.vnde dicas.de teſt,⁊ in c.gratū. de offici. deleg. ⁊ Anc.
conſil.ccvj.

c POMA. ¶ L.diffamari.Pro concordia ad l.diffamari,vide text.
in l.moris.in princ.ver.poteſt.ff.de pe. ⁊ de intellectu illius l. diffa-
mari,vide aliqua per Rom.conſil.xxxv.alias.liij.⁊ aliquid per Fel.
in c.cum ſit,in ver.amplia concluſionem.de foro comp.

d ¶ De conſil.Adde quod opin.Bart.hic ſequitur Rom.conſil.c.
vbi cōſuluit ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ appellatio intra octo dies debeat
iudici preſentari,⁊ ſtāte alio ſtatuto, ꝙ a die eleuationis actorum
fiende poteſtati precedenti vſque ad diem reſignationis eorūdem
fiende nouo rectori ſequenti nō currant tēpora fatalia ipſi,vel par-
tibus,quod ſi appellans non preſentat appellationem intra octo
dies cuius occaſione nulla acta fuerint facta coram poteſtate pre-
cedenti,quod non gaudet beneficio ſtatuti,quod tempora ⁊c.quia
in caſu predicto ceſſat ratio ſtatuti , que fuit vt ſucceſſor videret
omnia acta facia coram precedente.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Non valeret.Uide Panor.in c.du-
dum.de elect.

e ¶ IO. FR. RV. Terminus. Alex.⁊ quidam alij tenent contra
Bar.ſed eum deffendit Iaſ.hic in l.ſancimus.j.de iud.

f POMA. ¶ Authoritate iudicis.Et hoc eſt adeo verum;quod ſi
notarius daret copiam atteſtationum ante publicationē,quod in
cideret in penam falſi.Ita dicit hic Alexā.alias ita fuiſſe Padue
iudicatum de conſ.Ia.de Are.⁊ plurium.Et pro hoc facit not. di-
ctum Bal.in l.fi.j.eō.vbi vult notarium manifeſtātem ſecreta curie
incidere in falſum.Et ita dicit hic Deci. vidiſſe Piſis obſeruari.
pro quo facit l.j.§.is qui depoſita.ff.de fal.

g POMA. ¶ Inducit.Hic aliqui dicunt,quod differentia gloſſ. de
iuramento minorum non videtur bona,quia ſicut minor non iurat
de calumnia,eo quia excuſatur a dolo preſumpto,vt per Bar.in l.
quod Nerua.in fin.ff.depo.ita etiam iſta ratio militat quādo debet
iurare de veritate,ſed dicit quod in iuramento calumnie alia eſt ra
tio,vt per gloſſ.Bart.⁊ doc.in l.ij.§.quod obſeruari.j.de iu.calum.
Preterea mēs gloſ.fuit iſta,quod minor poſſit eſſe teſtis,⁊ immo in
contrarium iurare,vt habeatur veritas.aliter enim non probaret.
l.iuriſiurandi.j.de teſt.⁊ patet ex glō.in l.quoniam.ad fi.ſ. de here.
⁊ manich:que ſe ad iſtam referunt.

h P. PAV. P. ¶ Utrum acta.Utrum acta facta in vnō iudicio pro
bent in alio.vel facta inter aliquos probēt inter alios,vide late Fe.
in c.cauſam que.el.j.extra,de teſti.d.Ant.cōſil.xxxvj.vbi vult etiam
acta fidem facere,licet varietur res,dummodo ſecūda inſtātia ten
dat ad

dat ad eundē finem. Et quedam etiam vide per eum. Item quod
non probent inter eaſdem perſonas in alia inſtātia. Si vero produ-
cuntur, vide ad Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui.
poſ. Quid autem ſi primū iudiciū fuiſſet nullū, an ⁊ quomodo acta
in eo facta ſunt nulla, vt nō faciant fidem, etiam in alio iudicio, vi-
de Panor. in c. piſanis. de reſt. ſpol. Uide que dicit Alex. hic, quan-
do pronūciatur libellus ineptus. De quo alia habes in Bertach.
in verſi. ſententia ſuper libello inepto. vide etiam que dicit glo. in l.
quid ff. de iure iurand. ⁊ Alex. ibi quam legit, ſub l. ſeruus. An au-
tem acta facta in iudicio ſeculari, faciant fidem in eccleſiaſtico, vi-
de Decium in cap. at ſi clerici. de iudic. vbi ponit multa.
1 POMA. ¶ Adhibita tamē. Aduerte quod Bar. hic videtur vel-
le conſtituere differentiam vtrum teſtes in primo iudicio exami-
nentur coram arbitro, ⁊ tunc pars contra quam in ſecūdo iudicio
producuntur non poſſet petere: vt iterum examinentur. ⁊ hāc dif-
ferentiam hic communiter dicit ſeruari Paul. de Caſt. in l. fin. j. de
teſtib. ⁊ tenet Dec. hic, licet contrarium teneat Bald.

ALIA LECTVRA.

Is apud quem. Acta ciuilia ⁊ criminalia officio iudicis exhibētur,
hoc dicit. Subtilis eſt valde lectura huius legis, varia-
tur quinque modis in gloſſa, ex parte eius cui fit editio,
⁊ variatur etiam tribus modis ex parte eius, a quo petitur editio.
hec variatio non ponitur hic in gloſſa, ſed ponitur in l. ij. §. item di-
13 ui fratres. ff. de iure fiſci. ¶ Nota † quod ad officium iudicis, apud
quem res agitur, pertinet vt faciat fieri copiam actorū ciuilium,
⁊ criminalium. ¶ Sed oppo. ⁊ videtur quod ſpectet ad officium
ſuperioris, vt l. ij. §. vt lit. pen. Solu. quando iudex primus denegat
facere copiam actorum, poteſt adiri ſuperior. Ita loquitur contra-
rium hic ab initio. Si vero non denegat ipſe idem aditur, ⁊ debet
hoc facere, vt hic. ¶ Opp. ſecundo non debet fieri id, ꝙ factū non
releuat, vt l. hec ſtipul. §. diuus. vt leg. no. cau. Sed quid releuat, ꝙ
fiat editio actorum, nonne iudex, qui ipſa acta fecit, ⁊ etiam pars
nouit ea? Huius timore vt oſtendatur ad quid iſta editio fiat, gloſ.
intelligit vno modo iſtam legem in iudice appellationis, qui iubet
primo iudici quod acta prioris cauſe exhibeantur ſibi, quod not.
14 † Ex hoc no. quod iudex appellationis iubet primo iudici, vel etiā
parti, contra quam appellatur vt faciat ſibi copiam actorum pri-
15 me cauſe. ¶ † Sed quero circa hoc, quid ſi iudex vel ille, cōtra quē
appellatur, hoc non facit, q2 nunquam producit ſententiam, a qua
eſt appellatum, quod erit officium iudicis? Et In. in ca. S. perpe-
tuus. extra de fide inſtr. dicit quod debet interrogare partē, vtrum
habeat illud inſtrumentum ſententie, vel aliud de quo agitur. Et
ſi dicit ſe non habere, vel non vult exhibere, pronuncietur, quod ſi
aliquo tempore illud inſtrumentum reperiatur, non adhibeatur il-
16 li fides, ſed ſit vanum, ⁊ caſſum, quod placet. ¶ Si enim iudex po-
teſt ſtatuere certum tempus actori ad agendum, quo lapſo de ce-
tero nō audiatur, vt l. Titia. de accu. ff. ⁊ l. ſi eo tempore. j. de remiſ.
pign. Eodem modo poteſt alicui audientiam denegare ſuper ali-
quo inſtrumento. Secūdo modo legitur hic, quod editio fiat par-
ti, non iudici, vt puta, quia actor diu abfuerat. vnde proceſſus fue-
rat factus eo contumace, ⁊ ideo petit illum ſibi edi, quod poteſt, vt
17 l. properandum. §. ⁊ ſi quidem. j. de iudic. quod not. † Ex quo not. ꝙ
quando pars eſt preſens, ⁊ litigat, non debet dari ſibi terminus ad
accipiendum copiam actorum, quia quotidie debet acta accipere
ſecundum quod fiunt. licet ſi notarius denegaret, deberet cogi ſi-
bi dare copiam, vt l. ij. §. vt lit. pen. Sed ſi pars ſit abſens, ⁊ proceſ-
ſus ſit factus eo abſente, debet dare copiā actorū, ad opponendū
ſibi. ¶ Tertio modo legitur iſta lex, vt fiat editio iudici ſucceſſori,
18 qui ſucceſſit primo iudici, quam lect. notate. ¶ Nam ſcitis ꝙ † pro-
nunciatio facta per iudicem niſi ipſe haberet tota acta, non vale-
ret, licet pronunciatio eſſet bona, ⁊ iuſta, vt l. fi. j. eodem. ⁊ prealleg.
l. prolatam. j. de ſen. ⁊ interlo. omn. iud. ⁊ tex. dicit in l. hoc autem. §.
j. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. ea. ¶ Legitur quarto modo in adminiſtra-
tore, i. iudice ordinario, qui commiſit cauſam cognoſcendam aſſeſ-
ſorib. ſuis qui adminiſtrator debet ter videre acta. in aut. ad hec j.
de iudic. vnde cum iſte adminiſtrator habet ferre ſentētiam, poteſt
petere ſibi acta exhiberi. Non obſtat contrarium, q2 ipſe non fuit
ſemper in iudicio, ſed aſſeſſores ſui. ¶ Legitur quinto modo quod
intelligatur de publicatione teſtium, quia iudex poteſt pub. dicta
teſtium, ⁊ iubere ea exhiberi. ex qua lec. no. quod antequam publi-
centur dicta teſtium, pars nullo modo poteſt facere copiā: ſed poſt
publicationem poteſt dare copiā parti. Caſus eſt hic. De hoc teti-
gi in l. geſta. j. de re iud. ¶ Opp. de l. ij. §. Item diui fratres. circa fi.
ff. de iur. fiſ. Sol. Dic vt not. in l. contraria. Gloſſ. inducit hanc l. ad
duo, deinde querit de vna q. Primo gloſſ. inducit hanc l. cum dicit,
ad inueſtigandum, ⁊c. quod iudex debet laborare ad veritatem in-
quirendam. Simile in authen. qui ſemel. j. quomodo ⁊ quando iu-
19 dex. Et valet ad q. vtrum iudex poſſit examinare teſtes a parte nō
productos in cauſa criminali, ad veritatem inueſtigandam, predi-
cta faciunt quod ſic. quod not. in l. iij. §. fin. ff. de condit. ob. tur. cau.
¶ Item inducit in argu. quod licet minor non iuret de calūnia, ta-
20 men admittitur ad iuramentum de veritate dicenda † Item gloſſ.
querit de tali. q. vtrum actitata inter certas perſonas, probēt tam
contra illas perſonas, quam contra alias. Gloſſ. remittit ad l. ſed
⁊ ſi poſſeſſori. §. fin. ff. de iureiur. Ut habeas gloſſ. claram, dic quod
quandoq3 queritur nunquid acta probent facta, ⁊ tunc non eſt du-
bium quod acta apud quācunq3 perſonam reperiuntur, probāt,
ſi ſint publica, vt l. geſta. j. de re iu. ¶ Quandoque queritur de ef-
fectu actorum, vtrū acta habeāt effectum in aliqua inſtantia alia.
Et hic aduerte, nam quandoque queritur, vtrum probent contra
alias perſonas, quandoq3 nunquid contra eaſdem. In primo caſu
noto regulā, ⁊ exceptiōes a regula. Regula eſt, ꝙ ſicut res inter alios
iudicata non nocet, ita ⁊ acta. j. qui. res iud. non noc. Fallit vbi ille
plures perſone habentur loco vnius. vt l. heredes. §. idem ſcribit.
alias. §. ſi cum eo. ff. famil. erciſc. fallit. in l. ſepe. ff. de re iud. Fallit vbi-
cunque ſententia faceret ius quo ad omnes, vt l. ingenuum. ff. de
ſtatu ho. ⁊ predicta vera quantum ad plenam probationem, quan-
tum autē ad qualemqualē preſumptionem fidē faciunt. Ita poteſt
intelligi. l. admonendi. in prin. ff. de iureiur. verum eſt ꝙ dicit Iaco.
vtrum acta in ciuili probent in criminali. De hoc eſt gl. in ver. de-
ſtinatus. in l. ſi quis ad ſe fundum. j. ad l. Iul. de vi. ⁊ l. j. quādo ciui.
ac. preiud. cri. ¶ Secundo caſu principali, nunquid probent inter
eaſdem perſonas in alia inſtātia. Cyn. dicit ꝙ quedā ſunt acta, que
reſpiciunt litis ordinationem, vt citatio, ⁊c. quedam ſunt, que re-
ſpiciunt litis deciſionem. vt examinationes teſtium. Primo caſu,
perempta inſtantia pereunt acta, ⁊ non probant in aliqua inſtātia,
21 vt l. cū lite mortua. ff. iudi. ſol. ⁊ l. properandū. §. vlti. j. de iud. ¶ † Se-
cundo caſu dic, aut loquitur de atteſtationibus, aut de inſtrumen-
tis. Primo caſu, aut teſtes viuūnt, aut non. ſi viuunt, eſt in electio-
ne eius, contra quem ſunt producti, vt l. fin. j. de teſt. ¶ Si vero lo-
quimur de inſtrumenti productione, tunc dicit ipſe ꝙ ſic allegat. l.
22 iubemus. in fi. j. de liber. cau. † Nunquid autē inſtrumētum factum
extra iudiciū probet? gl. variant. Una eſt in l. cum aliquis j. de iure
delib. Alia eſt in l. optimam. j. de contrahend. ⁊ commit. ſtipul. que
faciunt mentionem tam de inſtrumentis ⁊ teſtibus, quam de actis.
D. Iac. format queſtionem. Cauetur ſtatuto, quod iudex habet ar-
bitrium in falſitatibus inſtrumentorū, nūquid habebit arbitrium
in falſitatibus actorū, coram eodē iudice? Itē nunquid habebit ar-
bitrium in falſitatibus teſtium? videtur ꝙ ſic, q2 omnia, ex quibus
cauſa inſtruitur. cōtinentur appellatione inſtrumentorum, vt l. j. ff.
de fid. inſtr. In contrariū refert fuiſſe determinatū. Nā licet etymo-
23 logia vocabuli, inſtrumenta cōtineat predicta, vt d. l. j. † ⁊ argumen-
tum ab etymologia vocabuli ſit validū, vt l. ij. §. appellata. ff. ſi cert.
pet. tamen ibi repugnat diffinitio. Pone exemplum in teſtamēto,
cuius diffinitio repugnat etymologie, per l. j. ff. de teſt. ⁊ per princ.
Inſt. de teſt. Idem vbi repugnat communis vſus loquendi, argu-
mentum ab etymologia non procedit. Sed inſpicimus cōmunem
vſum loquendi. vt l. librorum. §. quod tamen Caſſius. ⁊ ibi gloſſ. de
leg. iij. l. Labeo. de ſuppel. leg. Modo ad propoſitū. cum ſecundum
communem vſum loquendi. inſtrumenta appellamus chartas pu-
blicas, non teſtes, vel acta. concludit ipſe ꝙ inſtrumentum prola-
tum a ſtatuto debet intelligi ſtricte, ſecundum communem vſum
loquendi, ⁊ nunquid appellatione inſtrumenti cōtineatur, ⁊ colli-
gatur ſcriptura priuata. dic vt not. per eum in d. l. j. ff. de fide inſtr.
24 † Nota quod appellatio eſt de actis, vt not. in c. j. extra de prob. vbi
dicit, quod ſunt de actis omnia, que fiunt coram alijs publicis per-
ſonis, vt emancipationes, ⁊ proteſtationes, ⁊ his ſimilia.

LEX III.

1 ☞ Emendare quid ſit.
2 Libellus quando poſſit emendari circa ſubſtantialia, ⁊ quid quan-
do circa rem petitam. num. 6. ⁊ quid quando circa aliquam quali-
tatem. num. 8. ⁊ quid ſi circa obſcuritatem, num. 9.
3 Iudex ex cauſa poteſt ſtatuere terminum actori ad agendum.
5 Libellus in cauſa ciuili ſuper actione deſcendente ex delicto, de-
bet continere locum ⁊ tempus.
7 Addere libello qs nō pōt circa principalia, ſed circa acceſſoria ſic.
10 Litis conteſtatio dicitur ſimul atteſtatio.
11 Libellus quando poſſit mutari.
12 Mutare actionem, eſt vnam omittere, ⁊ nouam proponere.
13 Cumulatio eſt vnius actionis cum alia coadunatio.
14 Cumulatio quando ſit permiſſa, ⁊ quando prohibita.
15 Cumulationum genera ſunt quinque.
16 Cumulatio actionum ex diuerſis cauſis competentium ad diuer-
ſa ſe nullo modo tangentium quando admittatur.
17 Cumulatio actionum ſi fiat. an ſint duo libelli, vel vnus.
18 Actiones plures cum ex eadem cauſa ad idem competunt, tunc
fit cumulatio.
19 Cumulatio tunc non admittitur, quando plures actiones ex ea-
dem cauſa ad diuerſa competunt.

20 Actiones plures ex diuerſis ad idem competentes, quando poſ-ſunt cumulari, ⁊ an tunc erit vnus libellus. ⁊ nu. 21.
23 Cumulatio ſi quibus in caſibus non eſt permiſſa, non ſit per partem oppoſitum, an iudicium procedat, ⁊ ſententia valeat.
24 Cumulatio qñ fit an iuretur de calumnia ſuper actione cumulata.
25 Facta ⁊ admiſſa cumulatione pronunciandum eſt ſuper vtraque.
26 Sententia lata ſuper vna cauſa ex cumulatis, non vitiatur.
27 Actio noua quando cumulatur, debent dari noua iudicia niſi poſſet eſſe inſtructus ex deliberatione facta in prima.
29 Libello ſi fit mentio de aliquo inſtrumento, tale inſtrumentum quando edatur ante litem conteſtatam.
30 Clauſula, ſaluo mihi iure addendi, vel minuendi, appoſita in libello, quod nihil operetur.
31 Expenſe non ſemper debent refici propter emendationem, ſed eo caſu quo reus eſſet damnificatus.
32 Expenſe reficiende propter emendationē libelli, quo iure petãtur.
33 Mulier ⁊ minor, quãdo condemnetur in expenſis propter emendationem libelli.
34 Actione non infamante, propoſita, ſi aliquis vult mutare, ⁊ proponere actionem famoſam, poteſt.

Edita actio. Famoſa, ⁊ quotidiana, ⁊ vtilis eſt
hec lex multum, breuiter hoc in-
tendit, Libellus debet continere clare id, ſuper quo debet
litigari, qui poteſt emendari, ⁊ mutari, ſaluo intereſſe conuenti.
¶ Diuiditur in partes duas, quia prima conſuluit reo. Secunda
conſulit actori. Secunda ibi, quem emendare, ⁊ quelibet particula
habet duo dicta, que clarius colligētur ex poſitione caſus, quã ex
diuiſione litere. Pone ergo ſic caſum in prima parte, Domine Im-
perator, actor vult me conuenire, quero vtrũ debeat mihi dare ſeu
edere libellum actionis ſue. Item quero quid debeat continere li-
bellus? Reſpõdet Imperator, ꝙ libellus debet edi cõtinens actio-
nem, ⁊ hic libellus debet eſſe ita clarus, ꝙ demonſtret ſpeciē future
litis, hoc eſt id, ſuper quo debet litigari. hoc dicit in prima particu-
a la. ¶ Sequitur,[a] quē emendare, ⁊c. In hac ſecunda parte conſulit
actori. Pone ꝙ libellus editus non fuit bene formatus, actor vult
eum emendare, queritur an poſſit? Reſpõdet imperator, ⁊ dicit. ꝙ
emendare ⁊ mutare licet. Sed quero, vtrũ indiſtincte hoc licet fa-
cere? Reſpondet imperator, ⁊ dicit ꝙ non, ſed vt edicti monet au-
thoritas, ⁊ ius dicentis decreuerit equitas. hoc eſt, ꝙ ſit reo ſaluũ
ius deliberandi, ⁊ defendendi, ⁊ ꝙ ſibi reficiãtur expenſe, ſi equum
viſum fuerit iudici. ⁊ vide literam claram. Notabilia ſunt clara.
¶ Opp. actio eſt quoddã ius incorporale, vt inſt. de act. in princ. ⁊
de re corpo. ⁊ incorpo. ergo iſtud incorporale nõ poteſt demonſtra-
re ſpeciem future litis. cuius contrarium hic dicit. Huius timore
gl. exponit, edita actio, id eſt, actionis editio. quaſi dicat, non intel-
ligo id de ipſa actione, prout eſt quid incorporale, ſed de ipſo actu
edendi, ⁊ demonſtrandi actionē. Et intelligas editionem actionis,
non prout eſt in fieri, ſed prout eſt in facto. ⁊ ideo tex. dicit edita, ꝙ
eſt participiũ preteriti temporis. ipſa ergo actio edita hic, eſt libel-
lus, de quo loquitur aut. offeratur. j. de lit. cont. per quem libellum
fit actionis editio, qui olim appellabatur vulgaris formula, vt l. ſi
ſeruus nauē. ff. de furt. hic eſt libellus, qui ſpeciē future litis demon-
b ſtrat. ¶ Oppo. ꝙ non ſufficiat[b] ſolum propoſitio actionis, vt ff. de
rei ven. l. ſi in rem. de fur. l. in actione. Sol. dicit gl. Tu debes intel-
ligere actionē eſſe propoſitã, prout debet cum expreſſione rei peti-
te ⁊ cauſe, vt requirunt iura in contrariũ alleg. Que autem debeat
continere libellus, hic remittit gl. ad no. ff. eo. l. j. in prin. quod com-
mentantes circa hanc l. precipue recitabant, ſed illa eſſet vna lõga
repetitio per ſe, ſed dicemus Deo dante, ibi vbi gl. ponit, tamen de
hoc nihil hic dicemus, ſed ſolũ examinabimus duo, an ⁊ qualiter li-
bellus poſſit mutari, ⁊ qualiter actio poſſit accumulari, ⁊ vtinam
poſſimus expedire bene in duabus lection. ¶ Venio ergo ad ſecũ-
dam partē, oppo. dicitur hic ꝙ actio poteſt emendari. contra. ff. de
iu. l. non poteſt. So. Dicit gl. emendari poteſt vſqꝫ ad litis conteſt.
vt hic, non poſt. vt in l. contraria. ¶ Contra hoc opp. ff. de pet. her.
l. iiij. Sol. dicit gl. ibi in iudicijs vniuerſalib. vel generalibus, in qui-
bus poteſt fieri emendatio vſque ad ſententiam. Iſtud non placet
doct. modernis. Nam debes ſcire ꝙ in petitione hereditatis prin-
cipaliter petit actor ſe pronunciari heredem, in executione autem
veniunt omnia bona hereditaria. Unde ſi ad reum aliquid perue-
nerit pendente iudicio, illud venit in hoc iudicio magis ex virtute
actionis vniuerſaliter vel abſolute propoſite, ⁊ ex ſui natura, quam
ex virtute emendationis. Et ideo ſi poneremus eſſe actũ petitione
hereditatis ſingulariter ad vnã rem, nõ poſſet fieri emendatio, vel
alia additio alicuius rei poſt litem conteſt. ſicut in alijs ſingularib.
iudicijs, vt d. l. non poteſt. ita hic tenet Petr. ⁊ Cy. ⁊ bene. ¶ Opp.
de l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxa. Sol. glo. ⁊ bene, ibi non fie-
bat mutatio, vel emēdatio, circa actionem, vel circa rem petitam,
ſed circa aliquam qualitatem, merito poteſt fieri vſqꝫ ad ſententiã.
Item contra predicta opp. Inſti. de actio. §. ſi minus. Sol. dicit gl.
expone ibi vel in eodem iudicio, id eſt, corã eodem iudice, in alia ta-
men inſtantia. dic vt ibi. ¶ Opp. de l. ediles. §. item ſciendum. ff. de
edil. edict. Sol. Ibi volebat quis addere circa acceſſoria, hic circa
ipſam rē principalem, quod non poteſt, niſi vſque ad litem conte-
ſtatam, vt ego dixi. ¶ Pro declaratione huius paſſus, de emēda-
tione libelli, primo eſt videndum quid ſit emēdare. Doc. circa hoc
hic faciunt multa verba. gloſ. dicit, emendare eſt cum primo pete-
bam minus, nunc plus, vel econuerſo, vt inſti. de actio. §. ſi minus.
1 †Tu dic latius. quid ſit emendare, declarat tex. ſ. de emend. C. per
c totũ. ⁊ in j. conſtitutione. §. quib. ex quib. colligitur[c] ꝙ emendare eſt
corrigere, ⁊ reſecare ſuperflua, mutare verba, ſententia permanen-
te, addere vel detrahere, ⁊ declarare obſcura. ¶ Hoc pmiſſo que-
2 ro, quando ⁊ qualiter liceat emendare libellum. Circa quod dicas
latius ⁊ clarius quam doc. Quandoqꝫ queritur an libellus poſſit
emendari circa ſubſtantialia ipſius libelli. Verbi gratia, libell' in
criminali debet continere annum, menſem, ⁊ locum, vt l. libellorũ.
ff. de accu. ⁊ habuiſtis no. in l. in cauſis. j. de accuſat. Item libellus
in ciuili debet continere ea que no. in l. j. ff. eo. non poſuiſti menſem,
vel aliquid de ſubſtantialib. omiſiſti, an poterit ſuppleri? Breuiter
quandoqꝫ eſt talis defectus qui parte tacente non habet vitiare
iudicium, vt in ciuilib. non deſcendētibus ex crimine, admittit' eñ
libellus quantumcunqꝫ obſcurus, niſi opponatur, vt l. vltim. j. de
anna. excep. tunc emendatio, ⁊ declaratio poteſt fieri vſque ad ſen-
* tentiam, *niſi fuerit oppoſitum, vt ibi patet. Quandoqꝫ eſt talis
d defectus, qui etiam parte tacente impedit iudicium,[d] vt in crimi-
nali, ſi omittitur aliquid de ſubſtantialibus, vt d. l. libellorum. verſ.
e quod ſi libellus. Idem ſi libellus deficeret in concluſione,[e] q2 con-
cluſio non reſultaret ex premiſſis. Verbi gratia, peto decem a te, q2
Rex non eſt in Francia, vt l. ij. §. circa. ⁊ quod ibi no. in ver. ſine cau-
ſa. ff. de do. excep. Iſto caſu ſi quidem lis non eſt conteſtata põt fie-
ri emendatio, ſi tempora largiantur, alias ſecus. Iſtud probatur
in l. accuſaturus. ff. de adul. ¶ Quid volo dicere, ſi tempora largiã-
3 tur? Dico quod ſi non ſunt decurſa† tempora ſtatuta a iudice ad
f agendum, quod poteſt facere ex cauſa,[f] vt not. j. vt nemo inui. age.
vel accu. l. j. ⁊ j. qui accu. non poſ. l. ſi ea. ff. de accuſa. l. Titia. idem in
4 tempore ſtatuto a leg. vt no. in d. l. accuſaturus. ¶ Et per hoc de-
terminatur queſtio, hic vidi de facto, dicit ſtatutum, quod nõ poſ-
ſit accuſari de maleficijs commiſſis retro per duos menſes ante
initiũ officij poteſtatis, contingit quod aliquis accuſauerit intra
illos duos menſes, ſed accuſatio nõ habuit ſubſtãtialia, vult poſt-
ea emendare poſt duos menſes, certe non poterit. vt d. l. accuſatu-
rus, q2 tempora non patiuntur, ſed ſi eſſet intra tempus, bene poſ-
g ſet dictam accuſationem emendare. Dices tu,[g] ⁊ quid mirum, cũ
de nouo poſſet accuſare, ſi libellus primus non fuit bene conce-
h ptus,[h] vt l. j. in prin. ff. ſi men. fal. mod. dixe. ⁊ d. l. libellorum. §. quod
ſi libelli? Reſpondeo, forte intereſt actoris, vel accuſatoris magis
quod procedatur ſuper primo, quam quod det libellum de nouo
propter ſportulas, vel gabellas, que debent ſolui cum offertur li-
bellus, ſecundum diuerſas conſuetudines Italie. Sed ſi ponere-
mus quod libellus daretur in actione ciuili deſcendente ex deli-
cto, ⁊ in eo non apponeretur locus ⁊ tempus, que apponuntur
5 †ſecundum quod determinaui tibi in l. pretor edixit. in prin. ff. de in
iu. ⁊ ibi dixi, ⁊ l. idem exigit. ff. de dolo. ⁊ extra, de procurat. c. tue. an
eius miſſio vitiet libellum, etiam parte tacente, ſicut in criminali,
i an vero requiratur quod a parte opponatur? hoc nũquã dixi tibi,[i]
k Dicemus Deo duce in l. j. ff. de eden. ¶ Quandoque volo[k] emen-
6 dare libellum, addendo, vel minuendo, circa rem petitam.† Et hic
aduerte, q2 aut hoc volo facere ante litem conteſtatam. ⁊ poſſum,
vt hic ſecundum gloſ. quod intelligo quando volo addere, vel mi-
nuere circa eandem rem, vel ſummam petitam, nam ſi vellem ad-
dere aliam rem, tunc non poſſem, ſi illa non clauderetur ſuper pri-
ma actione propoſita, alias ſecus. Utrum autem ſub prima clau-
datur, vel nõ, colligitur ex doctrina, que datur in l. ſcire debemus.
de verborum obligatio. que dicit, qđ tot ſunt ſtipulationes, quot
res, ⁊ per conſequens tot actiones, ⁊ tot obligationes, tunc enim
non eſſet primam emendare, ſed nouam proponere. Aut poſt lit.
conteſta. ⁊ tunc aut volo detrahere, ⁊ poſſum, argumē. ff. ſi certum
petatur. l. quidam eſtimauerunt. ⁊ intelligo detrahere non differē-
do, ſed renunciando illi parti, quam detraho, vt j. dicam. ſicut eñ
poſſum toti liti renũciare, vt l. poſtquam. j. tit. ij. ita etiã parti. Hoc
fallit in caſu l. j. j. de plus peti. Et ratio eſt ibi, q2 deliquit in duob'.
ſcilicet in plus petendo, ⁊ in plus cautionem per dolum exigendo,
7 vt ibi vidiſtis. ¶ Si vero† volo addere tunc aut circa principalia,
⁊ non poſſum, vt l. non poteſt. ff. de iudi. Aut circa acceſſoria, vt cir-
ca fructus, ⁊ tunc ſi quidē volo addere de his que occurrunt poſt
litem conteſta. iudicio pendēte, ⁊ tunc poſſum, ſecus in his que oc-
currunt ante, vt l. ediles. §. item ſciendum. de edi. edict. l. atheius. §.
8 fina. cum l. ſequenti. ff. de aqua plu. arcen. Quandoqꝫ †volo emēda-
re libellum, addendo, vel detrahendo aliquam qualitatem, ⁊ tũc ſi
quidem per mutationē illius qualitatis cõtingeret mutatio actio-
nis

nis pꝛopoſite.⁊ tunc non licet,vt l.pꝛetoꝛ.la ij.§.hec autem actio.
ver.docere.vi bo.rap.Sed ſi mutatio actionis non contingeret,ſʒ
mutatio ſubſtantie facti,tunc idē,qd non licet.vt l.denunciaſſe.§.
ꝙ tamē.de adul.Si vero nec actionis nec ſubſtantie facti cōtinge
ret mutatio.ſed augetur vel minuitur cōdēnatio,ex virtute actio
l nis pꝛopoſite,tunc iſta emendatio eſt licita vſqꝫ ad ſententiā,vt l.
m in delictis.§.ſi detracta.[l] ff.de noxalibus.❡Quādoqꝫ volo[m] emē-
9 dare declarando obſcuritatem libelli,†vel aliqua verba obſcura,
hoc poſſum vſqꝫ ad ſententiam,vt l.ſi quis intentione.ff.de iudic.
⁊ intellige,quod poſſum ego pꝛoponens, non alius, etiam heres
meus,vt l.idem Pomponius ſcribit ſi frumentum.in fine.cum ſua
glo.pꝛima.ff.de rei vendicatione.l.inter ſtipulantem.§.pꝛimo.cum
ſua gloſſ.ff.de verboꝛum obligationibus.quod intellige vt ibi ple
ne dixi.

n **Sumus** Expediti de emendatione, venio ad ſecundū, ſcilicet de mutatione,[n] ⁊ oppon.quod nō poſ-
ſit mutari,ſed in eo neceſſe habeat actoꝛ inſiſtere,vt infra quomo
do ⁊ quando iudex.authentica.qui ſemel.Solut.Dicit glo.quod
hec lex.eſt hodie coꝛrecta per illam authen.ſcilicet poſtquā libel-
lus eſt poꝛrectus iudici,⁊ datus parti.ſi enim parti non eſſet da-
tus,hec lex remaneret firma.Odoffred.tenet contra iſtam gl.Di-
cit enim quod remedium authē.qui ſemel.eſt pꝛopoſitum contra
eum,qui actionem pꝛopoſuit,⁊ differt eam pꝛoſequi.Sed ſi quis
vult ab illa actione pꝛopoſita deſiſtere,⁊ alia pꝛoponere,⁊ ſic mu-
tare,hoc non eſt pꝛohibitū per illam aut.imo eſt conceſſum,vt l.cū
fundum.§.fi.ff.de vi ⁊ vi arma.Hanc opi.tenebat Mar.Sil.⁊ do.
Ja.Bu.Pet.contra,imo dicit hanc l.eſſe coꝛrectam,⁊ aſſignat ra
tionem,quando actoꝛ dat libellum iam ex parte actoꝛis, eſt facta
litis conteſtatio,⁊ ſic eſt obligatus inſtantie,vnde ipſe non pōt de
ſiſtere.ſed cogitur pꝛoſequi,vt d.aut.qui ſemel.Certe hoc non plʒ,
qꝛ ſi eſſet verum,ſequeretur quod de iure antiquo potuiſſet ferri
diffinitiua ſententia,contra actoꝛem,quaſi ex parte eius ſit lis cō
10 teſtata.ꝙ eſt falſum,vt in l.⁊ poſt edictum,in fi.de iud.† Preterea,
conteſtatio dicitur ſimul atteſtatio,vt vidiſtis in l.j.j̄.de lit.conte.
ſed per ſolam pꝛopoſitionem libelli,ſeu oblationem,non fit ſimul
atteſtatio.ergo ex nulla parte dicitur litis cōteſtatio.⁊ Cy.reſidet
11 in opi.Petr. ❡Mihi videtur dicendum,†aduerte,quandoqꝫ a-
ctoꝛ vult in totum deſiſtere renunciando inſtantie,actioni,⁊ cau-
ſe,⁊ tunc indiſtincte poteſt,vt j̄.tit.ij.l.poſtquam liti.ſecundū oēs.
Quandoqꝫ actoꝛ nullo modo vult deſiſtere,ſed vult differre,tunc
non poteſt.ſecundum omnes.⁊ ad hoc pꝛoditum eſt remediū aut.
qui ſemel.Quandoqꝫ actoꝛ vult deſiſtere ab inſtantia ſolū,rema-
nente ſibi ſalua actione,⁊ cauſa,⁊ tunc non pōt parte inuita muta
re,per d.aut.qui ſemel,que dicit,ꝙ quis cogitur in ea perſiſtere vſ
que ad finem.hoc eſt verū,niſi iudex viderit ꝙ de neceſſitate debe
ret ſequi abſolutio ab inſtantia,foꝛte pꝛopter malam conceptio-
nem libelli,vel pꝛopter aliud,tunc deberet admitti actoꝛ,renūciās
illi inſtantie,cum per hoc eſſet finis illius cauſe.Quandoqꝫ actoꝛ
vult renunciare actioni remanēte ſibi cā,⁊ remanentibus ſibi alijs
actionibus pꝛoditis ex eadē cauſa,tunc in hoc eſt opin.inter gl.⁊
Pe.ex vna parte,⁊ Odoff.ex alia parte.Ego teneo opin. Odoff.
nam tex.in d.aut.qui ſemel.dicit quod quis cogitur exercere litē,
ſuper illa actione,vſque ad finem,ſed renunciando illi actioni ego
impono finem omni liti ſuper illa actione,ergo vlterius nō cogoꝛ.
Pꝛedicta vera,quod dicta mutatio permittitur,pꝛout edicti mo-
net authoꝛitas,⁊ ius dicentis decreuerit equitas.Quid enī ſi pꝛi-
mo actoꝛ pꝛopoſuit certi cōdictionem generalē,que non infamat,
quam vult mutare,⁊ pꝛoponere aliam,que infamat?Certe ius di-
centis equitas foꝛte non admitteret,vt dicam vobis j̄.hoc ſero.
12 ❡ † Habes ergo ex pꝛedictis,quod mutare actionem,eſt vnam
omittere,⁊ nouam pꝛoponere.Pꝛobatur j̄.de muta.nomi.per to-
tum.⁊ ff.de pꝛocu.l.mutari.Item pꝛedicta que ego dixi de muta-
tione,non habent locum in cauſis criminalibus qꝛ deſiſtēdo a pꝛi
ma incideret in ſenatuſconſult.Turpil.vt ff.⁊ j̄.ad Turpil.per to-
tum.In cauſis vero,in quibus deſiſtendo non incideret,poſſet ha
bere locum.❡Quero,dixi ſupꝛa,quod ſi quidem per pꝛopoſitio
nem qualitatis noue mutantur actio vel factum, quod non licet
qualitatem adijcere,vel detrahere,quero,qualiter hoc cognoſcā?
Dic vt dixi plene in l.denunciaſſe.§.quid tamen.ff.de adul.dic vt
ibi dixi.❡Quero,dicitur hic in tex.pꝛout edicti perpetui monet
authoꝛitas,⁊ ius dicentis decernit equitas,quid eſt hoc dictum.
Declarabo hoc ſero,quia hoc tangitur in vlt.gloſ.ideo vltimo lo
co recitabo.

13 **Nunc veniam** ad materiam cumulation.Quero,†quid ſit cumulatio?Reſp.cumu-
latio eſt vnius actionis cū alia coadunatio, vt apparebit in his q̄
j̄.dicam.❡Secundo quero,ad quid fuit inducta cumulatio.Re-
ſpond.qꝛ vt vidiſtis,eſt dubium vtrū quis poſſit actionem muta-
re,ideo actoꝛ non vult deſiſtere a pꝛima,ſed nouā actionē adijce-
14 re,⁊ adiungere pꝛime.❡Uidendum eſt ergo, † vtrū cumulatio ſit
permiſſa. Gl.hic bꝛeuiter dicit ꝙ ſic,quia non reperitur pꝛohib-
ta,niſi duobus caſibus ergo,⁊c.vt l.necnon.§.ꝙ eis.ff.ex qui caut.
ma.Dyn circa hoc facit vnam ſuam diſputationem multum ſubti-
lem,vtilem,⁊ pompoſam,quā poſuit in c.nullus pluribus.de reg.
iur.lib.vj.⁊ ibi facit multas rationes pꝛo ⁊ cōtra,finaliter determi-
nat cumulationem eſſe permittendam.Dat tamen tres regulas,in
quibus cumulatio eſt pꝛohibita.de quibus duas regulas hec glo.
ponit.Pꝛima eſt,quando pꝛima actio ita ſe habet ad ſecundā, ꝙ
abſolutoꝛiā latā in pꝛima poſſibile eſt parere exceptionē rei iudica
te in ſecunda,tunc nō admittitur cumulatio gl.alle.ff. de excep. rei
iud.l.ſi mater.§.eandem.⁊ l.cū queritur.⁊ de iureiu.l.duobus.§.ex-
o cep.melius pꝛobatur.ff.de excep.l.fundi.⁊ l.fundū.[o] de publi.iudi.l.
interdū.Secunda regula eſt,quādo plures actiones ſic ſe habent,
quod electione vnius alia tollitur,tunc nō admittitur cumulatio,
alle.ſunt in gl.j̄.de cod.l.fi.⁊ de trib.l.ꝙ in heredē.§.eligere. cū ſimi.
Addit Dy.tertiā regulā.quando ſunt plures actiones contrarie,
nō admittitur cumulatio,vt l.j.j̄.de fur.l. cū qui.⁊ l. cōtra maioꝛes.
j̄.de inof.teſt.Dices tu,iſta nō eſt noua regula.Nā ſi ſunt cōtrarie,
p electione tolluntur.vt d.l.j.j̄.de fur.Rū.ſi eſſent contrarie[p] in exer-
citio.nō in oꝛigine,diceres verū. Sed ſi ſunt cōtrarie in oꝛigine, nō
poteſt dici quod electione tollantur,qꝛ cū non ſit niſi vna,nō cadit
ibi electio,que pꝛopꝛie cadit inter plura,vt l.cū illud.ff.quādo dies
leg.ce.Iſte ſunt regule Dyn.⁊ gl.Ego addo alias tres regulas im
pedientes.Pꝛima,quādo due actiones ſic ſe habent, ꝙ vna pꝛo-
q poſita,⁊ condemnatione[q] ſecuta, ⁊ executione facta, cōtingit libe-
r ratio ab alia,nō admittitur cumulatio.[r] Et eſt caſus in l.j.in fin.ff.ſi
fam.fur.fe.dica.qui eſt valde nota.caſus,⁊ per hoc deſtruerētur di-
cta Dyn.in hac materia.Secunda regula eſt,ratio maioꝛitatis,qꝛ
quando plures actiones ſic ſe habent,ꝙ vna ratione maioꝛitatis
non admittit ſecū alias actiones, non admittitur cumulatio,vt l.
vlt.j̄.de oꝛdi.iudi.l.per minoꝛem.ff.de iudi.Tertia regula eſt, ratio
oꝛdinis,quādo plures actiones ſic ſe habēt,ꝙ vna ex oꝛdine debet
s aliam pꝛecedere,[s] nō admittitur cumulatio,vt j̄.de rei vend.l.oꝛdi-
narij.de interdi.l.in certi.ff.de inoffi.teſt.l.qui de inofficioſo.⁊ quod
ibi no.Et ſic habes ſex regulas,que pꝛohibēt cumulationes,duas
t per gl.tertiam per Dy.⁊ tres alias per me.[t] ❡Ueniamus ergo ad
15 genera cumulationum.do.Dyn.dicit ſequendo.Petr.quod † qua-
u tuoꝛ ſunt genera cumulationum.[u] Pꝛimum genus cumulationis
eſt.quando pꝛoponūtur diuerſe actiones,ex cauſis diuerſis,ad di-
uerſa.Secundū genus eſt,quando pꝛoponuntur diuerſe actiones
ex eadē cauſa ad idem,exemplū in actio.empt.⁊ vend.⁊ in ſimili ſic
habes dictas actiones,⁊ certi cōdictionē.Tertiū genus eſt,quan-
do diuerſe actiones, ex eadem cauſa.pꝛoponuntur ad diuerſa, vt
actio furti ⁊ condictio furtiua,idem in ſimil. Quartum genus eſt,
quando plures actiones cōpetūt ex diuerſis cauſis ad idē,exēplū
x patet.Addo quintū[x] genus cumulationis,quādo plures actiones
competunt ex eadē cauſa,ad idem cōtra diuerſos, qꝛ omnia ſupꝛa
dicta genera loquuntur, quādo plures actiones cōpetunt contra
eoſdem.❡Redeo ad pꝛimum,quando pꝛoponūtur diuerſe actio-
nes,ex diuerſis cauſis,ad diuerſa,iſto caſu dicit Dy. Pet.⁊ Cy.hic,
quod cumulatio eſt permiſſa ſine dubio:vt l.ſi idem cum eodem.ff.
de iuriſd.om.iud.Ratio qꝛ non obſtat aliqua de regulis impedien
tibus pꝛopoſitis per eos.Iſtud dictum non eſt perfectum,qꝛ huic
cumulationi poſſibile eſt obſtare aliqua ex regulis impedientibus
16 quas ſ̄.poſui vltra eos.Ideo dic latius ſic.†Quandoque fit cumu
latio actionum ex diuerſis cauſis competentiū ad diuerſa,⁊ ſe nul-
lo modo tangentium,tunc admittitur cumulatio regulariter,vt ſi
petam decem ex cauſa mutui,⁊ decem ex cauſa venditionis,vt d.l.
y ſi idem cū eo.⁊ l.fi.j̄.de anna.excep.[y] Hoc fallit ratione maioꝛitatis,
vt puta ſi eſt pꝛopoſita vna actio criminalis,nullū aliud iudicium
poterit inter eos agitari, etiā ex cauſis penitus ſeparatis.vt l.vlt.
j̄.de oꝛd.iud.⁊ l.per minoꝛem.ff.de iud.In contrariū facit.ff.rerum
amotarum l.rerū amotarū actio.⁊ intellige,vt ibi dixi.Si vero cō-
z petit[z] ad diuerſa,⁊ ex diuerſis cauſis,ſe tamen nō contingentibus
poſſibile tunc eſt ꝙ abſolutoꝛia lata in vna pariet exceptionem rei
iudicate in alia,tūc nō admittitur cumulatio,vt l.fundi, ⁊ l.fundū.
ff.de excep.In caſu etiā pꝛedicto.qn̄ nullo modo ſe cōtingunt poſ-
ſet impediri cumulatio ratione oꝛdinis.Exemplum in petitoꝛio, ⁊
poſſeſſoꝛio,in actione ad exhibēdum,⁊ rei vendicatione, vt ſ̄.dixi.
Sed qn̄ regule non obſtarēt,pꝛocederet cumulatio,vt dictum eſt.
17 ❡†Sed iuxta hoc quero,quid vult dicere iſta cumulatio, erūt ne
duo libelli,⁊ due concluſiones,vel erit tantum vnus libellus,⁊ vna
concluſio,⁊ vna inſtantia.Dic quandoqꝫ cumulantur actiones di-
uerſe numero,⁊ ſpecie,vt actio depoſiti,⁊ actio cōmodati,locati,⁊
ſimiles. Quandoqꝫ ſunt plures actiones differentes numero,ſed
non ſpecie,vt puta,habeo tecum cōmunes plures hereditates, ⁊
per conſequens habeo plures actiones,idem ſi plures ſocietates,
⁊ plura depoſita,⁊ ſimilia.❡Pꝛimo caſu intelligo cumulationem
a fieri in diuerſis libellis.[a] ❡Secūdo caſu, intelligo cumulationem
b etiā in eodē libello,[b] ⁊ ſic erit vna cōcluſio,⁊ vnū iudicium.[c] Iſtud

c probatur in l. heredes. §. ſi fratres. ff. fami. erc. ꝛ l. cum duobus. §. ſi
plures. ff. pro ſoc. ꝛ ff. de act. emp. l. non eſt nouum. ꝛ ꝙ ibi no. in gl.
¶ Secundum genus cumulationis eſt quando plures actiones
18 ex eadem cauſa competunt ad idem,† ꝛ iſto caſu dicunt predicti
d doc. bene, quod ſine dubio non admittitur cumulatio. vt l. de ea.[d]
vbi eſt caſus ſing. ff. de excep. rei iud. Ratio, qꝛ abſolutoria lata in
vna pareret exceptionem rei iudicate in alia. Et hoc eſt verū, niſi
actor eſſet dubius, propter factum aduerſarij, vt l. j. §. qꝛ autem. ff.
quo. lega. no. in l. quod in herede. §. eligere. ff. de tri. ¶ Sed contra
hoc opp. ꝛ iſta oppoſitio potuit etiam formari in primo genere cu
mulationis. Opp. ergo in authen. de fideiuſ. §. ſed neqꝫ vbi pōt in-
e tentari ſimul, ꝛ ſemel perſonalis, ꝛ hypothecaria[e] ꝛ tamen ſe con-
tingunt adeo quod abſolutoria lata in vna, parit exceptionē rei
iudicate in alia, vt in l. ſi deferente. ff. quib. mod. pigno. vel hypo. ſo
lu. Dyn. in cap. nullus pluribus. dicit quod ibi loquitur de cumu-
latione que fit ab ipſo initio, quando plures actiones ſimul, ꝛ ſe-
mel proponuntur ſed materia noſtra loquitur quando vna actio
ꝓponitur poſt primū. Iſtud non placet, qꝛ ſicut non admittit cu-
mulatio ex poſt facto, ita nec ab initio, vt l. fundi. ꝛ l. fundum. ff. de
excep. Dominus Cy. ꝛ Pet. dicunt quod ibi eſt ratio, qꝛ vna actio
eſt acceſſoria ad aliam. Hoc etiā non placet, per d. l. fundi. ꝛ l. fun-
dum. vbi actio pro re ꝛ pro fructibus non poteſt proponi ſimul.
Et ſi tu dicas actio que competit pro fructibus nō eſt acceſſoria?
Reſpond. eo modo hypothecaria non eſt acceſſoria ad principa-
lem, qꝛ quelibet eſt actio per ſe, ꝛ poteſt principaliter implorari, ſꝫ
pro tanto quelibet poteſt dici acceſſoria eodem modo, qꝛ ſicut a-
ctio hypothecaria non pōt conſiſtere ſine principali, ita actio pro
fructibus non pōt conſiſtere[a] ſine principali. Ego autem iſtud con
trariū ſoluo ſic, qꝛ iura noua Authenticorum grauant actorē, vt
prius debeat diſcutere principalem ſuper perſonali, ꝛ ſuper hypo
thecaria antequam veniatur ad fideiuſſores ideo ne nimiū differa
tur, voluit ipſum exonerare in hoc contra regulam cumulationis
vt dicte due actiones poſſint ſimul intentari, ideo eſt ibi ſpeciale.
19 ¶ Tertiū genus† cumulationis eſt quando plures actiones cō-
petunt ex eadem cauſa ad diuerſa, ꝛ tunc ſiue ſint diuerſa que ſe
habent, vt plus, ꝛ minus, ſiue diuerſa penitus. Doc. predicti tenēt
ꝙ non admittitur cumulatio, qꝛ poſſibile eſt ſic ferri ſententiaꝫ in
prima quod obſtaret exceptio rei iudicate, in ij. probatur in l. j. §. j.
ff. vi bono. rap. ꝛ l. interdum. de publi. iud. ꝛ l. duobus. §. ſi quis iura
20 uerit. ff. de iureiurā. ¶ † Quartū genus cumulationis eſt ex diuer
ſis cauſis plurium actionum ad idem competentium, tunc dicit
Dyn. quod cumulatio admittitur, vt puta peto fundū ex cā em-
ptionis, eundem fundum poſſum petere ex ſtipula. qꝛ abſolutoria
lata in vna non parit exceptionem rei iudicate in alia. l. huiuſmo-
di. §. qui ſeruum. ff. de leg. j. Pe. eſt in contraria opin. per l. nemo ex
his. §. quoties. ff. de re. iur. per quam ipſe dicit quod ſemper debet
quis eligere. Sed certe illa lex poteſt intelligi quādo plures actio
f nes competunt ex eadem cauſa, ꝛ ideo puto ſic debere dici[f] in iſto
genere cumulationis, quandoqꝫ iſte due actiones, licet ex diuer-
ſis cauſis competant ſic ſe habent quod executione facta in vna,
tollitur alia, ꝛ tunc non admittitur cumulatio, vt l. j. in fine. ff. ſi fa.
fur. fecit. dica. ꝛ probatur ex reg. quam ſupra dedi. Huius exem-
plum patet ex l. alle. Poteſt etiam probari quando due actiones
competunt ad idem ex diuerſis cauſis lucratiuis, vt ff. de actio. ꝛ
obliga. l. omnes. ꝛ l. Meuius. §. duo. de le. ij. ꝛ in iſto caſu verū dicit
Petr. quandoqꝫ iſte actiones ſic ſe habēt quod executione facta
in vna non tollitur alia, vt quando competunt ex diuerſis cauſis
non lucratiuis, vel quarum vna eſt lucratiua, alia non, tunc admit
* titur cumulatio, *vt d. l. huiuſmodi. §. qui ſeruum de lega. j. ꝛ l. ſi is,
21 de actio. ꝛ oblig. ꝛ iſto caſu verum dicit Dy. ¶ † Quero circa hoc
dixi quod cumulatio hoc caſu admittitur, nunquid erit vnus li-
g bellus[g], ꝛ vna inſtantia, an diuerſi libelli, ꝛ vna inſtantia, Breuiter
dico, ſi quidem ſunt diuerſe actiones numero, ſpecie tamen conue
niunt, vt plures actiones ex empto, vel ſimiles, tunc erit vnus li-
* bellus, *ꝛ vna inſtātia, alias plures, vt probatur in d. l. ſi is. de act.
ꝛ oblig. ꝛ de act. emptio. l. non eſt nouum, ꝛ ibi no. ¶ Quintum ge
22 nus cumulationis eſt† quando ſunt plures actiones ex ea. cauſa, ꝛ
ad idem contra diuerſos, iſto caſu, an omnes iſti poſſint conueniri
ſimul. Item an in vno ꝛ eo. libello, dixi plene in l. ij. §. j. ff. de duob.
* re. ꝛ in repeti. quam feci de leg. j. ꝛ auth. *poſita. j. de duobus reis.
23 ¶ Expeditis generibus cumulationum quero vniuerſaliter † cir
ca cumulationem, dixi quod in quibuſdam caſibus, non admitti-
tur cumulatio, quero quid ſi non eſt oppoſitum ꝛ proceſſum eſt
vſque ad ſententiam, etiam ſuper actione cumulata. Iſta queſtio
h eſt multum ſubtilis[h]. Sed dic quandoque cumulatio impeditur
ſolum ratione ordinis, ꝛ tunc ſi nō opponitur exceptio, ꝓcedit iudi
cium, ꝛ valet ſententia, vt l. prima j. de appellat. facit quod not. j.
commu. diui. l. ij. in verſic. reſtitui. ꝛ l. ſi mancipium. §. ij. ff. de euictio.
Quandoque cumulatio impeditur quia abſolutoria lata in pri-
mo pareret exceptionem rei iudicate in ſecundo, ꝛ tunc idem, qꝛ
debet opponi exceptio. ꝛ ſi nō opponitur, procedit iudicium quod
apparet, quia lex dicit ſecundam actionem per viam exceptionis
impediri, vt l. fundi. ꝛ l. fundum. ff. de exceptio. ꝙ no. in l. ij. j. commu.
diui. ꝛ l. ſi mancipium. §. ij de euict. Idem puto ſi ſecunda impedia
tur. ideo quia executio facta im prima tolleretur per aliam. Idem
ſi impediatur ratione maioritatis, quia leges de hoc loquentes
ſemper ſe videntur referre ad exceptionem. facit quod not. in gloſ.
fin. j. de procurat. l. reum criminis. Quandoque cumulatio impedi
tur quia actiones ſic ſe habent quod electione tolluntur, ꝛ hic ad
uerte, quia quandoque ab initio cumulantur plures actiones que
electione tolluntur, ꝛ tunc ſi pars nō oppoſuit, procedit iudicium,
vt l. j. §. quia autem. ff. quod. leg. Sicuti enim propter contumaciam
partis tacentis admittitur concurſus dictarum actionum, ita eo-
dem modo ex conſenſu partium tacito, vel expreſſo argument. ad
hoc. j. de anna. excep. l. fin. ꝛ quod ibi no. in gl. j. in fine. Quandoque
ab initio fuit propoſita vna de his, que electione tolluntur, ꝛ alia
poſtea fuit cumulata, tunc nō oportet quod opponatur exceptio,
ꝛ intelligo de exceptione iuris. Et eſt ratio, qꝛ per electionem alia
eſt ipſo iure ſublata, vt l. j. de fur. ꝛ d. l. quod in heredem. §. eligere,
tamen eſt neceſſe quod in ſecundo iudicio ſuper actione cumulata
fiat fides, de proceſſu habito ſuper prima. vt l. generaliter. ff. de ex-
cept. ſecundum vnam lect. ibi poſitam in glo. Quandoque cumula
tio impeditur propter contrarietatem actionum, tunc an ſit neceſ-
ſe quod opponatur exceptio, eſſet longum dicere. Dic vt dixi in re
petitione, quam feci in l. naturaliter. §. nihil commune. de acquiren
da poſſeſſione. vbi tangitur iſtud dubium. ¶ Querit glo. nunquid
24 † ſuper actione cumulata debeat iurari de calumnia. Azo dicit ꝙ
ſic, quia iuratur ſuper actione. Hug. dicit contrarium, quod iura-
tur ſuper facto. Finaliter glo. dicit quod debet iurari de calumnia
ſuper actione cumulata, quia cauſa mutatur, hic aduerte. Quan-
doque actio cumulatur, non tamen variatur inſtantia, ſed eſt vna
ꝛ eadem inſtantia, ꝛ tunc non debet iterum iurari, quia illud iura-
mentum vniuerſale eſt ad omne id quod in illa inſtantia emergit,
vt in authen. in iſto. j. de iura. calumn. Quandoque actio cumula-
tur ſed eſt noua inſtantia, quod quando ſit, apparet ex predictis,
tunc debet iterum iurari de calumnia, ꝛ ita loquitur opinio. gloſſ.
i hic poſita.[i] ¶ Sed quero, † nunquid ſuper prima, ꝛ ſuper ſecunda
25 actione ſit pronunciandum. Dicunt quidam quod non, ſi abſolu-
toria lata in prima pareret exceptio. rei iudi. in ſecūda. ſed non pla-
cet gloſ. quia illo caſu non admittitur cumulatio. Puto ergo pro-
nunciandum eſſe ſuper vtraqꝫ, quia de qua re cognouit pretor, ꝛc.
26 vt l. de qua re. ff. de iudicijs, ¶ † Quero, quid ſi eſt lata ſententia ſu-
per vna cauſa ꝛ non ſuper alia cauſa cumulata vel econuerſo, an
ſententia vitietur. Reſpondeo quod non argument. l. etiam. §. j. de
27 mino. de iudic. l. non idcirco, ꝛ de re iud. l. de vnoquoque. ¶ † Que-
ro, an quando noua actio cumulatur debeant dari noue inducie.
gloſſ. dicit, ꝛ bene, quod ſic, niſi in ſecunda poſſit eſſe inſtructus ex
deliberatione, quam fecit in prima. Exemplum ponit glo. Aliquis
conuenitur vi bonorum raptorum, poſtea ex eadem cauſa conue-
nitur furti. Certe non dabuntur noue inducie, quia ex deliberatio-
ne in prima cauſa potuit eſſe inſtructus in ſecunda. Dictum gloſ.
placet. Sed iſtud exemplum non videtur procedere, quoniam poſ
ſibile eſt abſolutoriā latam in prima, parere exceptionem rei iudi.
in ſecunda vt ſ. dixi. Sed ita demum procedit exemplum, ſi forte a
parte illa exceptio non opponatur.

Expedita materia cumulationis, venio ad vltimā par-
tem, que dicit, prout edicti perpetui monet
authoritas, ꝛ ius dicentis decernit equitas. Quid eſt hoc dictum.
Et primo quero, quid eſt hoc dictum. Secundum gloſſ. dic quod
hoc dictum prout ſignificat tempus ꝛ qualitatem, vel ſignificat ſe
cundum tantum, ſcilicet, qualitatem. ꝛ iſta eſt gloſſ. noua, libri an-
tiqui non habent eam. Quid vult dicere hic glo. Vult dicere quod
28 † hec dictio prout ſignificet tempus, intra quod licet emendari ꝛ
mutari, quod eſt quandoque ante lit. conteſtat. quandoque poſtea
vt ſ. dixi. Item ſignificat qualitatem. hoc eſt, vt ſit ſaluum ius deli-
berationis, ꝛ defenſionis reo ꝛ etiam intereſſe ſuum, vt ibi videbi-
tis. Subdit gl. vel ſecundum tantum, quaſi dicat, hic dictio prout
ſignificat qualitatem, ſcilicet, qualiter admittatur emendatio, ſci-
licet ſecundum formam edicti pretoris, in quo de tempore nihil di
citur, vt ibi videbitis. Sed certe prior expoſitio magis placet, vt
ſignificet tempus, ꝛ qualitatem, qꝛ hic hec dictio prout, non ſolum
refertur ad edictum pretoris ſed etiam ad equitatem ius dicen-
tis, que non patitur iſtas mutationes poſt litem conteſtat. vt d. l.
non poteſt. vt ſ. dixi. Et ex his habes, quod hec dictio prout, poni-
tur limitatiue. ¶ Et per hoc facit ad queſtionem, in aliquo libello
29 † ſit mentio de aliquo inſtrumento, vtrum illud inſtrumentum de-
k beat edi[k] ante litem conteſtatam. Inno. extra de prob. in ca. j. dicit
quod ſic, quia aliter reus nō poteſt eſſe inſtructus an velit cedere.
Ego vel contendere, dico ſic. Quandoque in libello ſit mentio de
aliquo inſtrumento, non per modum limitationis ſed per modum
cuiuſ-

cuiuſdam aſſerte probationis. Uerbi gratia, dicit actoꝛ, ꝙ Titius
vendidit mihi talem rem pꝛo tanto pꝛetio ⁊ quod de hoc rogatus
eſt talis notarius, vel quod de hoc apparet per publicum inſtru-
mentum manu talis notarij, tunc reus poteſt eſſe certus ex ipſo li-
bello. Non enim fit mentio inſtrumenti, vt limitet contenta, ſeu nar
rata in libello, ſed dicit actoꝛ qualiter narrata poteſt pꝛobare. Si
vero fieret mentio de inſtrumento limitatiue. Uerbi gratia, dico
quod Titius vendidit mihi fundum pꝛo tãto pꝛetio, pꝛout appa-
ret manu talis notarij. que dictio pꝛout, eſt limitatiua, vt hic vi-
des. Tunc aduerte, Aut reus non debet eſſe inſtructus ex illo in-
ſtrumento, de quo fit mentio in libello, quia ad eum non pertinet, ⁊
tunc debet ei fieri copia inſtrumenti ante litem conteſtatam, quia
alias deliberare non poteſt. Ita loquitur dictum Innoc. Si vero
eſt aliquod inſtrumentũ, de quo reus poteſt eſſe inſtructus. Exem-
plum petit legatarius ab herede legatum, pꝛout cõtinetur in tali
teſtamento, certe quia apud heredem debet eſſe teſtamentum, non
debebit fieri copia, ⁊ iſtud pꝛobatur expꝛeſſe. ff. eo. l. ij. ¶ Sed con-
tra hoc videtur; ff. vt lega. not. cau. l. poſtquam. §. ſi dies. vbi etiam
heredi editur inſtrumentum. Sol. Fateoꝛ quod contra heredem le
gantem ad pꝛobationem, debet edi teſtamentum, non ad delibe-
rationem. Ita loquitur queſtio noſtra. ¶ Quero. dixi quod hec di
ctio pꝛout, denotat tempus, ſcilicet vſque ad litem conteſtatam. ⁊
l quandoque poſtea. Quid ſi dixi in libello, ſaluo[l] mihi iure † adden-
30 di, minuendi, ⁊c. an iſta clauſula aliquid impoꝛtet? Reſpond. nihil,
vt extra de fide inſtru. c. inter dilectos. Cum enim iſta tempoꝛis li-
mitatio non pꝛocedat ex voluntate pꝛoducentis libellum, ſed ex le
gis diſpoſitione, hec pꝛoteſtatio nihil releuat, vt habuiſtis not. in
ſimili in l. alimenta. j. de neg. geſt. ¶ Quero quid vult dicere edicti
monet authoꝛitas, ⁊ ius dicentis decernit equitas? Quidam di-
cunt quod pꝛo eodem ponitur, ⁊ eſt inculcatio verboꝛum. Ueri-
tas habet ſe aliter, nam in eo quod dicit edicti perpetui monet au
thoꝛitas, facit mentionem de l. j. in pꝛin. ff. eod. vbi dicitur quod edi
tio debeat taliter fieri quod reus poſſit deliberare, an velit cedere,
vel contendere, ſic ergo debet permitti mutatio, ⁊ emẽdatio, vt reo
ſit ſaluum ius deliberandi, an velit cedere, vel contendere. Si igi-
tur illud quod additur eſt leue, ⁊ modicum, non dabitur noua di-
latio, alias ſecus, vt extra de dilati. c. litere. ⁊ ita gloſſ. intelligit hic.
Ueruntamen in edicto pꝛetoꝛis nihil dicitur de emẽdatione dam
ni, vel expenſarum contra eum qui male edit actionem, ſed bene di
citur in illo edicto contra eum qui negliget edere rationes, vel in-
ſtrumenta ex iudicis pꝛecepto ad ſimilitudinem illius voluit foꝛte
intelligere Imperatoꝛ pꝛout edicti perpetui monet authoꝛitas,
videlicet quod reſtituatur reo expenſe, quatenus eſt indebite reus
fatigatus, ex eo quod illa editio, vel emendatio fuit retardata. Et
m ita videtur intelligere glo. hic poſita.[m] Melius puto quod iſta re-
fectio expenſarum veniat ex vigoꝛe illoꝛum verboꝛum que infra ſe
quuntur, vel ius dicentis decernit equitas, nã equitas iudicis de-
creuit quod ille qui aliquem temere vocauit ad iudicium puniatur
in expenſis, vt ff. de iud. l. eum quem temere. Inſt. de pena teme. liti.
31 per totũ. j. de iudi. l. ſancimus. Nec intelligo † quod ſemper pꝛopter
emendationem debeat refici expenſe, ſed ita demum ſi reus ex hoc
damnificatus eſt. ¶ Quid enim ſi petij rem, ⁊ in libello poſui duos
fines, poſtea addo alios duos fines? Certe ex hoc in nullo damni-
ficatur reus, quoniam cauſa deliberationis per hanc additionem
non mutatur, ⁊ idem in ſimi. ¶ Sed ſi per adiectionem cauſa deli-
berationis mutatur, quoniam ſecundum pꝛimum libellũ reus de-
bebat cõtendere, ⁊ ſic expendit querẽdo aduocatos, ⁊ ſimilia, licet
defecta adiectione, ⁊ emẽdatione reus deliberet nõ cõtendere, cer-
te reficerentur ei expenſe, qꝛ in his damnificatus eſt. Sed ſi vtroq̃
modo tam ſecundum emẽdationem poſtea factam, reus idem de-
liberaſſet, ſcilicet contendere, quia foꝛte negaret ipſum factum de
quo agitur pꝛincipaliter, non puto quod equitas iudicantis dicet
expenſas reficiendas, qꝛ reus damnificatus non eſt, niſi pꝛopter hoc
lis efficeretur longioꝛ, qꝛ tunc condemnaretur in tantas expenſas,
in quantas reus damnificatus eſt pꝛopter litem amplius pꝛolon-
gatam, vt l. non ignoꝛat. j. de fruc. ⁊ lit. expen. Iſtud autem ꝙ tunc
expenſe veniant reficiẽde quando rei intereſt, hoc gl. tua dicit. Sed
32 quo iure iſte expenſe veniant reficiende? gl. dicit † per actionem in
factum, vt l. ſi quis ex argentarijs. §. ex hoc edicto. ff. eod. quod non
placet in caſu iſto, qꝛ lex allegata loquitur quando quis ideo tene
tur, qꝛ ad pꝛeceptum iudicis nõ edidit, hic vero loquitur de eo qui
male libellum compoſuit, quo caſu expenſe veniunt iudicis officio
mercenario, vt l. terminato. j. de fruc. ⁊ lit. expen. ¶ Quero vtrum
33 minoꝛ ⁊ mulier condemnentur † in expenſis iſto caſu. gl. videtur hic
dicere quod non, dum dicit quod ratio perſone habeatur, arg. pꝛo
hoc ff. eodem. l. j. in fi. ſed ibi ſimiliter loquitur quando quis delin-
quit nõ parendo iudici. Sed in caſu noſtro, puto quod adminiſtra
toꝛ minoꝛis veniat cõdemnandus in expenſis, qꝛ temere litigauit,
⁊ fiat executio in eum non in minoꝛem, vt l. non eſt ignotũ. j. de ad-
mini. tuto. Plene dixi in l. qui ſolidum. §. etiam. de leg. ij. ¶ Nec ob.
l. Polla. de his qui. vt indig. qꝛ ibi ideo non punitur minoꝛ, qꝛ pe-
na non poteſt cadere eque in tutoꝛem, ⁊ in pupillum. Facit ad pꝛe-
n dicta j. vnde vi. l. meminerint. Mulierem[n] autem puto in expenſis
condemnari quoniã non reperio iſtum caſum in quo ipſa iuuetur,
34 ergo, ⁊c. vt l. fin. s. de iur. ⁊ fac. igno. ¶ † Ultimo quero aliquis pꝛo-
poſuit certi condictionẽ que non infamat, vt mutare, ⁊ pꝛoponere
actionem famoſam, vtrum poſſit? Odof. tenet quod non, qꝛ ius di-
centis equitas hoc non dictat. nõ enim tendit ad aliud, niſi vt offi-
ciat, ergo, ⁊c. vt l. in fundo. de rei ven. Idem tenuit Mar. Sil. dom.
Gul. de cu. ⁊ do. Iac. But. quod ſatis puto equum. Et hic ſit finis.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sequitur. Mouet hic aliqui difficultatẽ querẽdam,
quid ſit ꝙ cum tex. noſter loquitur alternatiue, in quo ſufficit al-
teram partẽ eſſe verã, doctoꝛes tamen ⁊ Bar. ſumunt copulatiue.
Sed pꝛo ſolũ. Uide. Bar. in l. ſi is qui ducẽta. §. vtrũ. ff. de reb. dub.
b POMA. ¶ Non ſufficiat. Iſta ſuppletio non videtur neceſſaria,
ex quo hic ponitur actio pꝛo libello. qui conſtat ex his, vt habetur
per Bart. ⁊ doc. in l. j. ff. eo. nec placet id quod aliqui dicunt, quod
non fuit neceſſaria iſta declaratio alia ratione, quia pꝛopoſita po-
nitur ⁊ res ⁊ cauſa, cum ſit ius pꝛoſequendi, ⁊ oꝛiatur ex cõtractu
vel quaſi, ⁊c. ſi aduertatur hoc, eſt contra iura alleg. per Panoꝛ. ⁊
que notaui in d. l. j. ⁊ certe edita ſola actione non poſſit quis plene
deliberare an vellet contẽdere necne, contra no. hic per doctoꝛes.
c POMA. ¶ Colligitur Conſidera quid differant inter ſe reſecare,
⁊ detrahere, ⁊ quod emendare ſit mutare verba, ſententia perma-
nente. Unde facit tex. in l. actoꝛum verba. ff. de re iudi. Et aduerte,
quod ille text. nihil facere videtur, quia ſi emendare impoꝛtaret id
quod s. deductum eſt, non fuiſſet neceſſe addere in text. ibi, tenoꝛe
ſententie permanente, cum hoc impoꝛtaſſet verbum emendare.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Defectus. vult gl. a contrario quod
in criminibus licita eſt alias emendatio ſicut in ciuilibus, pꝛo quo
eſt gl. in l. ſi maritus. §. ſi negauerit. quã ibi reputat ſingularẽ Bal.
ff. de adulter. eam etiam ſequitur in l. accuſationis. de accuſatio. j.
repꝛobans Guliel. de Cugn. hic qui tenet contrarium, vbi vide.
Idẽ vult Bar. in libello criminali vt ſi omiſſus ſit locus, vel tẽpus,
ſit nullus etiam parte non opponente. de quo vide per Aret. in c.
qualiter. ⁊ quando ij. de accuſat. videndum eſt vltra cumulationes
vnum ſignanter notab. ꝙ vbicunq̃ dictum eſt cumulationem fieri
poſſe iſtud eſt verũ, niſi ex foꝛma ſtatuti deberet pꝛocedi ſimplici-
ter, iſtud ſingulariter vult Bal. in l. nec quicquam. §. de plano. ff. de
offi. pꝛoc. ⁊ leg. ſequitur Aret. in l. j. §. ſi quis ſimpliciter de verb. obl.
P. PAV. P. ¶ Ad faciendum quod libellus mutari non poſſit, vi
de Cepo. cautela. cxix. ⁊ clxxiiij. eundem cautela. ccxj. Item an libel
lus datus in cauſa pꝛincipali poſſit mutari in cauſa appellationis,
vide Ro. conſi. ccclxxxj. Item circa materiam emendationis, decla
rationis, additionis libelli, vide Felyn. in cap. ij. extra de libel. obla.
d POMA. ¶ Iudicium vide Alex. conſ. clxxv. vol. ij. Que autem ſit
ratio, ꝙ omiſſio diei, ⁊ tempoꝛis, in criminali vitiet libellũ, etiã par-
te non opponente, ſecus autẽ ſi omittatur cauſa libelli in ciuili, co-
gita. niſi dicas ꝙ in ciuili põt quilibet renunciare iuri ſuo ſecus, in
criminali, cũ nõ ſit dominus mẽbꝛoꝛum ſuoꝛũ, cui videretur renun
ciare, ſi admitteretur talis libellus, cũ non poſſit pꝛobare de eius
innocentia, pꝛobãdo ꝙ tali tempoꝛe nõ fuit in loco delicti cõmiſſi.
e ¶ Concluſione. Unde dicit Ang. conſil. ccxcj. quod non inſpicitur
quod narratur, ſed ꝙ concluditur. Sufficit tamen ſi libellus pꝛe-
ſumptiue concludat, vt tenet idem Ang. conſi. cclix. conſil. cv.
f ¶ Ex cauſa. Sed an tũc requiratur binum pꝛeceptum, vide Alex.
conſi. xciij.
g POMA. ¶ Dices tu. Bar. hic videtur ſentire duo, quod ex libel
lo nulla debeat ſolui Gabella, ſtante ſtatuto ⁊c. quod eſt contra l.
ij. ⁊ ibi ponderat Bald. ⁊ Sal. j. de eunuch. cum concoꝛ. de quibus
per Ale. conſil. xxxvj. vol. iiij. Idem videtur ſentire quod ex libello
nullo refoꝛmato nõ debeat ſolui gabella ſtante dicto ſtatuto. quod
eſt contra not. per doc. in l. iuris gentium. §. adeo. ⁊ in l. ab emptio-
ne. ff. de pact. vbi volunt, quod ſtante dicto ſtatuto quod de omni
contractu, quod habebit etiam locum in contractu refoꝛmato, ⁊c.
niſi dicas, vt hic dicunt aliqui Peruſini, quod Bart. hic conſide-
rauit actum. pꝛoducendi, contra quos facit. l. iiij. §. condemnatum.
ff. de re iudi. quod vero ad ſecundum conſiderauit quod gabella
pꝛius ſoluta, de libello inualido compenſabitur pꝛo eo quod de-
bet ſolui libello poſtea refoꝛmato. argumen. l. poſt rem iudica. ff. de
tranſac. que implicant contradictionem. imo cogita tu.
h ¶ Conceptus. Adde Io. de Ana. conſi. xj.
i ¶ Dixi tibi. vide Ange. conſil. ccxcvj. Alexan. cõſil. vj. iij. lib. Rom.
conſil. cxcj.
k POMA. ¶ Quandoque volo. Et vide Bar. in conſi. inci. an ven-
ditio, vbi ponit foꝛmam vt quis dicat quod agit omni melioꝛi mo-
do ⁊ foꝛma, quib. poteſt, ⁊c.
l ¶ Detracta. Uide Bar. conſi. cxxxiij.
m AND. BARB. ¶ Quandoque volo. vide de materia dom. Ant.

do. Abb. ⁊ alios in ca. ij. de libel. obla. ergo vidi dubitari hoc anno, an iſto caſu teneatur emendans ad expenſas, quando declarauit obſcuritatem libelli, vſque ad ſententiam, ⁊ conſului quod ſic, ⁊ ita fuit obtentum.

n ¶ Mutatione. An libellus poſſit mutari in cauſa appellationis, vide Ro. conſi. cccclxi.

o ¶ Et l. fundum. Iſtam reg. non probant dicte leges, ſed ſe fundāt ne per ſecundum iudicium fiat preiudicium primo, vt hic aliqui dicunt. Sed vide ibi Pau. de Caſt. vide Alex. in l. j. ff. de leg. j.

p POMA. ¶ Contrarie. Ex hoc videtur, quod non poſſent accumulari Publiciana ⁊ rei vendicatio, qꝛ videntur contrarie vt per gl. ⁊ doc. in §. ſed iſte. Inſti. de actio. Item quod nō admittatur talis libellus, dico ſententiam nullam, ⁊ iniuſtam, de quo per Bart. in l. ſi expreſſum. in prin. de appel.

q POMA. ¶ Condemnatione, intellige ſic Bart. quod poſſibile eſt quod executio taliter fiat. quod cōtingat liberatio ⁊c. ⁊ imo, impeditur cumulatio. nō autem quod ſemper fiat. Et vide ad hec Bal. in l. ordinarij. j. de rei vendi. ⁊ Rom. conſi. cxl. ⁊ conſi. cclxv.

r ¶ Cumulatio. Adde Ro. conſi. ccxl. cclxv. ⁊ conſi. ccxcij.

s ¶ Precedere. Uide Pau. de Caſt. conſi. cclix.

t POMA. ¶ Per me. Adde aliam regulam, vt per Ange. Areti. in §. ſi minus. j. de accuſa.

v P. PAV. P. ¶ Cumulationum. Adde quod vbi princeps mandat procedere ſimpliciter, non admittitur cumulatio, ſecundum Bald. in l. ne quicquam. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verbo. obli. Uide in materia cumulationis Felyn. in capit. ij. de libel. obla. ⁊ ibi. ponit aliqua de cumulatione, que fit conditionaliter ad aliam actionem intentatam.

x AND. BARB. ¶ Addo quintū. Quando fit libellus ſuper pluribus hypothecarijs, vide Lud. Ro. in conſil. ccxxxvij. vbi pulchre loquitur. alleg. Bar. in hac lege. vide ibi.

y POMA ¶ De anni. exc. Not. declarationem ad d. l. fi. vt non procedat ſolutio vbi proponeretur libellus obſcurus in vna cauſa, ſed etiam in plurib. cumulatiuis propoſitis, qꝛ ſicut vna poteſt declarari, ita ille plures.

z POMA. ¶ Si vero competit. Item facit contra, qm̄ ſequeretur hoc modo ꝙ quis ex delicto ſuo ſentiret commodum. contra. l. itaque fullo. poſt prin. ff. de furt. Non ob. l. fin. j. de ord. iu. nam vide per gl. in d. l. rerum amo. Non obſt. etiam. l. per minorem, quia loquitur quando per ciuilem poterat criminaliter preiudicare, qꝛ abſolutoria lata in ciuili generaret tale quale preiudicium in criminali.

a POMA. ¶ Libellis, intellige diuerſis libellis, id eſt, in diuerſis ſcripturis. ſed diuerſis habito reſpectu ad iuris effectum, vt per Bar. in l. libellorum. §. ſed ſi aliud. ff. de accu. ⁊ ſentit hic dum. ſ. all. l. fi. j. de anna. except.

b ¶ Eodem libello. Idem dicit Rom. alleg. conſi. cxj.

c POMA. ¶ Iudicium. Conſidera ꝙ Barto. habuit reſpectum ad effectum cauſarum non autem ad actiones. ſola enim intētabatur ſed plures erant cauſe. ita quod dicit in eo libello fieri cumulatiue intellige ſi ā principio ſemel pronunciatur ſecus ſi vna poſt aliam tunc enim opus fuit nouo libello, per d. l. non eſt nouum. poſt prin. ⁊ vera gl. ibi vide gl. in c. fi. in ver. perſonalibus de reſcrip.

d POMA. ¶ Ut l. de ea, Aduerte ad hanc q. quia l. de ea. non multum facit, quia non loquitur de actione cumulanda impedienda, ſed quod abſolutoria, ⁊c. imo melius facit. l. nemo ex his. §. quoties. alleg. per Bar. in quarto genere. ff. eo. iudica.

e ¶ Hypothecaria vide Ro. vbi ſupra. conſi. ccxl. ⁊ conſi. cccxcij. Adde tu pro ſolutione. §. ſed neqꝫ vltra no. per Alex. hic ⁊ doc. vide d. Maria. Soc. in c. dilecti. de li. ob. artic. j. xxix. q. iiij. in princ. ver. circa fin ibi ſecundo infertur verſi. ſed aduerte redeundo ad ſolutionem.

f POMA. ¶ Debere dici Doctrina Bar. hic eſt communis ſecundum Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Cumulatio. Iſtam quartā regulam limita, ⁊ intellige vt per Alexan. poſt Ang. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ.

g ¶ Unus libellus Adde tu. ⁊ vide. d. Mari. Soci. in c. dilecti. arti. xxix. q. vij. verſi. quartus effectus. Et quid de additione facta libello, an debeat ſolui gabella? per eundem Bart. ⁊ per do. Mari. vbi ſ. ⁊ per Io. Berta. in trac. de gabel. in v. parte. prin. in fin.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Unus libellus. Nunquid autē tunc ineptitudo libelli circa primam vitiet libellum circa aliam cumulatam. vide Bald. in l. legata inutiliter. ⁊ ibi Imo. ff. l. de legat. j.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Expeditis generibus cumulationū. Facit quod not. j. adde Bal. in c. querelam. de elect.

h ¶ Subtilis. Adde vt per eundem in l. hos accuſare. §. lege. ff. de accu. ⁊ in l. j. §. accuſ. ff. ad Tur. per gl. ⁊ doct. in l. ſi accuſ. Adde tu. quod d. Mari. Soci. in c. dilecti. de lib. ob. artic. xxix. q. vij. ſequitur hec dicta Bart.

i ¶ Poſita adde ſecundum Alex. quod hoc communiter tenetur.

k ¶ Edi. Adde ꝙ cum opi. Bar. concor. Bal. in repetit. Paduana. Idem tenet Rota conclu. xxiiij. incip. Item in libe. Ant. de Butr. in c. j. de prob. ⁊ vide Spec. in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus. ver. quid ſi quis. cū aliquibꝰ verſ. ſeq. ⁊ de hac dictione put, vltra Ale. vide Feli. in c. ij. de reſcr. ⁊ ibi de dictione ſecundū, ⁊ quemadmodū.

l ¶ Saluo. Adde vltra Alex. de hac clauſula Specu. in tit. de libel. concep. §. j. verſi. fin.

m ¶ Poſita. Adde Bal. conſil. clxix. in fin. ij. lib.

n ¶ Mulierem. Puto in expenſis condemnari. ⁊ imo poteſt eſſe, qꝛ in his que ſunt introducta ad rigorem iuris conſeruandum, comparatur mulier ruſtico, vt per Bar. in l. j. §. nunciatio. Itē qꝛ beneficium principis. l. ij. §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco publico.

LEX IIII.

a **Qui accuſare.** [a] Reus non edit actori ad intentionem fundandam, ſed

b actore non probante reus abſoluitur. [b] h. d. ¶ Uides ergo nota. l. ⁊ collige notabili. vt patet in ſummario. ¶ Opp. ff. eod. l. j. §. edenda. Sol. Ibi reus volebat vti inſtrumentis, vnde de eis debet facere copiā actori. ¶ Oppo. ff. eo. l. ſenatus. Sol. Ibi ſpeciale in fiſco, cui eduntur inſtrumenta a reo. ¶ Tertio opp. de l. argētarius. ij. reſpon. ff. eo. Sol. ibi loquitur in rationibus que ſunt communes dicam de hoc infra l. fi. ¶ Opp. de l. fallaciter. j. de obliga. Reſpon. fallit in his caſibus in quibus debet probare vtraque pars. ¶ Ultimo opp. ad fi. l. de l. ſi quando. j. vnde vi. Sol.

c Actore non probante reus abſoluitur. Fallit [c] in caſibus vbi actori defertur iuramentum vt d. l. ſi quando. ⁊ de in litem iurando. l. in actionibus. j. de iureiurando. l. in bonefidei. cum ſimilibus, ⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Qui accuſare. Adde inquantum Alex. dicit ſecundum Bald. quod notarius negans ſe fuiſſe rogatum de aliquo inſtrumēto de quo vere fuit rogatus, venit puniendus de falſo. Et hoc limitat ſecundum Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de inſtru. edi. in §. inſtrum. Dic quod eſt in §. poſtre. ⁊ poſt illam addit. vide Feder. conſi. cxiij.

b P. PAV. P. ¶ Reus abſoluitur. Etiā ſi nihil probet. ⁊ poteſt opponere de iure tertij excluſiuo in totū iuris agentis. Uide Comen. cōſi. cxv. poſt prin. incip. domina Catharina ⁊ vide pro limitatione huius regule gl. pleniſſimam. in c. vnico in verbo probāte, extra vt eccle. benefi. Et quod ibi intentio actoris eſt fundata, ⁊ probata de iure communi, exceptio autem rei eſt dubia, ferri debeat ſententiā pro actore, vide Alex. conſi. cclxxvij. in prin. vbi declarat qualiter iſtud procedat. Uide etiam ad hoc per eius limitationem, vt nō procedat quantum ſit pro euitanda pena, Bart. ⁊ que ibi ſcripſi in l. non ſolum. §. ſed vt probari ff. de oper. nou. nun. Item adde quod reus venit abſoluendus diffinitiue quando data fuit dilatio actori ad probandū ⁊ nihil probatur, alias abſolueretur ſolū ab obſeruatione iudicij quaſi nihil actitatum. Et vide Iaſ. in l. fin. ff. de ferijs.

c ¶ Fallit. Adde alios caſus per Spec. in tit. de proba. verſ. ſed licet reus ⁊ Inn. in c. j. vt eccl. benefi. ⁊ Bal. hic vnū no. quod dicit ſpe. in tit. de inſtr. edi. §. videndū verſi. ex premiſſis quod iudex ex magna cauſa poteſt cogere aliquē vt inſtrumēta ſua edat aduerſario, hoc dictum ſequitur Rota deciſi. dcij. vt refert ⁊ ſequitur Ro. cōſi. cccxcviij. Que autē dicatur magna cauſa. vide Io. And. ibi in addi. ⁊ inquantum Alex. in fi. dicit quando ſolo iuramento probatur intereſſe petētis edi probato dolo. Adde Ro. cōſi. lxxx. Et qn̄ quis cogatur edere inſtrumenta vel libros rationum. vide Car. conſi. cxix.

1 ☞ Accuſator ſi non probauit cauſam, an iudex poſſit ſupplere, ⁊ inducere nouos teſtes, vt eam probet.

2 Uerbum debet importat neceſſitatem.

Qui accuſare Actor nō poteſt petere a reo editionē, ad intentionē ſuam fundādā, qꝛ probationes debet habere, quo nō probante reus abſoluitur. h. d. ¶ No. ꝙ dixi in ſummario. Concordat huic l. nimis graue. j. de teſt. Item no. tex. qui dicit iuris, ⁊c. videtur notare differentiam inter ius, ⁊ equitatem. Opp. ⁊ videtur ꝙ reus debeat edere actori, ⁊ econuerſo, vt l. j. §. edenda. ff. eo. Sol. quandoqꝫ reus vult vti inſtrumētis, ⁊ tunc etiam de his debet facere copiā actori. Quandoqꝫ reus nō vult vti, ⁊ tūc nō tenetur, vt hic. ¶ Itē opp. de l. Senatꝰ. ff. eo. Sol. vt in gl. ¶ Itē opp. de l. argentarius. ff. eo. Sol. ꝙ ibi loquitur in rationibus quarū copiā quilibet debet habere. ¶ Item opp. de l. fallaciter. in fi. j. de abo. Sol. ibi loquitur in quibuſdā criminalibus, vbi probatio ſpectat tā ad reū, vt purget innocentiā ſuā, quā ad actorem. ¶ Item oppo. de l. in bone fidei. j. de iureiur. de l. admonendi. ff. de iureiur. Sol. vt not. in d. l. admonēdi. Iſta lex videtur facere cōtra opi. Iac. de Are. in l.

1 ij. de aboli. vbi ipſe tenet ꝙ † ſi accuſator non probat intentionem ſuā, ꝙ iudex poſſit ſupplere, ⁊ inducere nouos teſtes in accuſatione, ⁊ facere probari eā. Et ꝙ iſta lex faciat contra, patet. nā hic eſt

2 verbū debet ꝙ importat neceſſitatē, vt not. in l. ſepe de offi. preſid. ſi hoc eſſet verū ꝙ iudex accuſatore nō probante poſſet ipſe teſtes producere, nō eſſet neceſſe ꝙ haberet ꝓbationes accuſator, ꝙ iſta lex tamen requirit. Preterea lex introducit quedā crimina ſpecia-

liter

liter in quibus vult iudicē per inquiſitionē poſſe procedere, ⁊ ma‑
leficia prohibere que crimina probātur in l. ij. §. ſi publico. ff. de a‑
dul. ⁊ aliqua in l. iubemus iuncta gl. ſ. in fi. j. de prob. Si eſſet verū,
ꝙ iudex etiā ſuper accuſationibus in quocūq; delicto poſſet ipſe
teſtes producere, modicū prodeſſet ſtatuiſſe ſolū circa crimina in
qbus per inquiſitionē procederetur. Preterea video idē in falſa‑
rio in quo crimine vltra oīa alia crimina dʒ fieri ſubtilis inueſtiga
tio, ⁊ probatio, vt l. vbi. j. de fal. Et tū lex dicit ꝙ actore non ꝓbāte
reus abſoluit, vt no. d. l. vbi. in gl. q̄ incipit id eſt interlocutoria. Nō
ob. l. ij. de aboli. alle. vt ſ. p Ja. qꝛ ſi iudex in defectū accuſatoris de
hoc nō confidit ꝙ ipſe probet id ꝙ in accuſatiōe continetur, vt ex
nimia infamia, vel hʒ eum ſuſpectū, ⁊ ideo non confidit, vt l. accuſ.
de accu. tūc pōt producere ipſe teſtes. Sed in caſu vbi accuſator
nō probat accuſationē, vel qꝛ teſtis nō cōcludit, vel qꝛ dicit ſe ni‑
hil ſcire, ⁊ accuſator nō eſt corruptus, ꝙ iudex poſſet inducere te‑
ſtes ad probandū delictū, nō reperitur lege cautum. Ita intelligit
Spe. eā in ti. de inquiſitione in §. qū aūt. ¶ Nō ob. l. ſi nō defendā‑
tur. ff. de penis. qꝛ illa lex loqtur quo ad innocētiam accuſati, qꝛ iu
dex a ſe interponit partes ſuas. Sed quo ad condēnationē facien
dā de accuſato, ꝙ a ſe poſſit interponere partes ſuas, abſit. Et ſi
dicas quare potius ad defendendā innocentiā, ⁊ abſoluendū poſ‑
ſet interponere partes ſuas potius ꝙ ad condēnandū. Reſpō. qꝛ
faciliores ſumus ad abſoluendum, quā ad condemandū, vt l. Ar‑
rianus. de actio. ⁊ obli. ⁊ l. abſentē. ff. de penis. Preterea nos habe
mus vnā regulam generalē que patet ex tex. l. j. in fin. ff. de queſtio.
qꝺ innocentia eſt defendēda, etiā lata ſentētia que tranſiuit in rem
iudicatam a qua nullū eſt remedium, tū poteſt ad infringendam
ſniam ſupplicatio porrigi, ne innocēs etiā poſt cōdemnationē pu‑
niatur, ꝙ alias nullatenus reperimus, vt poſt ſententiā latam de
crimine ſuperiori ſupplicatio porrigatur, ſi trāſiuit ſententia in rē
iudicatam, ideo non procedit, argu. preallega. l. ſi non defendantur.

LEX V.

Non eſt nouum. Breuiter dicit ſm lect. quam intendo tenere. Actor edit reo ad exceptionem probandā. h. d. Hanc legem examinabo. j. eo. l. fin. que eſt clauis huius materie.

LEX VI.

Iuſtum. Priuato etiam a fiſco fit editio ad defenſionem probandā. h. d. Op. de iure fiſci. l. in fraudē. §. neq; inſtrumenta. Sol. hic agebat fiſcus cōtra priuatū, ideo reus edit cōtra ſe, ibi vero aliꝰ priuatus agebat, vnde fiſcus cōtra ſe nō edit. Uel hic loquitur de rationibus publicis que videntur facte de mādato ſoluētis. Quicunq; enim ſoluit exactori, habet mandare quod ſcribat, ſicut dixi ſ. eodem. l. j. ⁊c.

LEX VII.

1 ☞ Inſtrumenta communia debent eſſe apud digniorem.
2 Socio debet fieri copia omnium inſtrumentorum, ſine cauſe cognitione.
3 Originale quando eſt neceſſe, debet tradi.
4 Dignior ſi ſit effectus vilior, an inſtrumenta ab eo auferentur.

a **Procurator.** Inſtrumenta cōmunia debent eſſe apud digniorē[a] ⁊ alteri fiet
1 copia, ⁊ cum expedierit originale edetur. h. d. ¶ † Not. ex
hac l. quod inſtrumenta cōmunia debent eſſe apud digniorem. ſi‑
mile in l. fi. de fi. inſtr. ¶ Secundo not. qꝺ ſemper ſine aliqua cauſe
2 cognitione † debet fieri ſocio omnium inſtrumentorum copia.
3 ¶ † Tertio not. qꝺ quando eſt neceſſe debet tradi originale. Item
not. qꝺ exemplū non facit fidem. ¶ Quero dicitur hic, qꝺ inſtru‑
menta debent eſſe apud digniorem. Pone ꝙ inter te, ⁊ me conue‑
nit ꝙ inſtrumenta eſſent apud me, demum tibi ſucceſſit fiſcus, an
auferentur a me, ⁊ tradentur fiſco? Gul. dicit ꝙ non, qꝛ fiſcus vte‑
tur iure priuati, vt l. fiſcus. ff. de iure fiſci. l. cum quidam. §. fiſcus. de
4 vſur. Quid econuerſo † pone ꝙ ille qui primo erat † dignior, nūc eſt
effectus vilior, vtrū ab eo nūc auferentur inſtrumenta? Dicit Gu.
quod ſic, arg. ff. de ſol. l. cū quis in prin. ⁊ l. Stichum. §. vſufr. eo. tit.
tractabo ſtatim in aut. ſi quis in aliquo, ideo hic non inſiſto.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Digniorem. Uide que dicit Petrus de Ubald. in
tracta. de duobus fratribus. in xxxv. q. xj. partis principalis, ⁊ vide
que dicit Jaſ. in l. cū quid. in ij. lect. ff. ſi cert. peta. Et pondera bene
tex. in l. ſi que ſunt cautiones. ff. fami. erciſ. qui probare videtur cō‑
trarium eius quod dicitur hic vt in l. fin. de fide inſtr. Sed Azo in
ſumma. C. fami. erciſ. intelligit gl. ibi, ⁊ communiter alij hic, ⁊ in d. l.
ſi que ſunt cautiones. Et ponit Azo vbi ſ.

AVTHENT.

1 ☞ Exemplum probat contra producentem, ⁊ nu. 14.
3 Exemplum ſumptum ab eo qui fecit originale, probat, ⁊ nu. 15.
4 Pars, quod debeat citari quando exemplum fit iudicis autorita‑
te, ⁊ nu. 17.
5 Inſtrumentum quando poſſit exemplari extra iudicium de par‑
tium voluntate, ⁊ nu. 18.
6 Depoſitio teſtium facta ſuper tenore, ⁊ omiſſione inſtrumēti, quo‑
modo fieri debeat, ⁊ nu. 19.
7 Inſtrumentum exēplatum per tres, vel quatuor notarios aſſeren‑
tes ſe vidiſſe, ⁊ auſcultaſſe inſtrumentum, quando fidem faciat.
8 Notarius non facit fidem, niſi de eo quod rogatur a partibus.
9 Notarius non poteſt eſſe rogatus, niſi de eo quod faciunt partes.
10 Exemplum exempli quando probet, ⁊ nu. 21.
11 Inſtrumentum quando facit mentionem de alio inſtrumento, an
tunc illud probet.
13 Sentētia dicente viſa litis conteſtatione iuramento calumnie, ⁊c.
an per hoc probetur quod interuenerint, ⁊ nu. 22.
20 Inſtrumenti originalis amiſſio iuramento probatur.

a **Si quis in aliquo.** [a] Breuiter hoc dicit. In eo ꝙ vnum
b inſtrumentum facit mentionem de alio[b] non probat, niſi
aliud exhibeatur, vel aliter comprobetur. h. d. Nos ha‑
bemus hic duas materias. Una eſt vtrū exēplum probet. De hoc
tangit in l. C. Alia vtrum inſtrumentum quod facit mentionem de
alio, in eo in quo ad aliud refertur probet, ⁊ de hoc tangitur in hac
aut. ¶ Uenio ad primā oppo. videtur quod exempla probent, vt l.
1 in fraudem. §. neque inſtrumenta. ff. de iur. fiſ. Sol. Fateor † ꝙ exem‑
pla probant contra eū qui exēpla dedit, vt legibus contrarijs non
2 contra aliū, vt hic. † Et per hoc ſis cautus quādo datur tibi exem‑
plum alicuius inſtrumenti in iudicio quod notarius dicat. Hoc eſt
exemplū cuiuſdam inſtrumenti producti per talē cuius copia da‑
tur de volūtate dicte partis, ⁊ de mādato iudicis, vt ſic ſemper illa
c copia fidem faciat contra eū. ¶ Secundo oppo.[c] ff. eod. l. ſi quis ex
argentarijs. §. prohibet. vbi dicitur quod exemplum facit fidem, nam
ibi poſtulat quis ſibi edi exemplum, ſi enim exemplum nō proba‑
ret, ad quid ederetur. Solu. Dicunt quidam doctores ibi facit fidem
contra eum qui dedit exemplum illud, vt dixi in precedenti cōtra‑
rio. Hoc non placet ad quid enim peteret ille qui dedit exemplum
illud exemplum ſibi edi ſi fidem non facit, niſi contra ſe, non video.
3 Dico † ergo ſic.[d] Quandoque eſt exemplum ſumptum ab illo eo‑
d dem qui ſcripſit originale, ⁊ tūc indiſtincte facit fidem, ſicut ipſum
originale, cum eadem eſt perſona, ⁊ eadem authoritas que vtrique
fidē imponat, ita loquitur l. contraria, ſed exemplum ſumptum ab
alio non faceret fidem, ita loquitur hic. ¶ Oppo. ⁊ nunc intro gl.
videtur quod exemplum facit fidem, vt in authen. vt fratrum filij.
§. illud. ⁊ de admi. tut. l. chirographis. Solu. dicunt quidam exem‑
plum priuatum non facit fidem ſed exemplum publicū alterius in‑
ſtrumenti publici faceret fidem, vt l. cōtraria. Ita dicebāt quidam.
Iſta ſol. diſplicet gl. noſtris. quid enim ſi in primo inſtrumēto erāt
raſure, ⁊ cācellationes? Certe ex hoc poſſet fieri fraus, ⁊ ideo dicūt
ipſi quod in l. cōtraria fuit exemplum ſumptum authoritate iudi‑
cis, ideo facit fidē, alias ſecus, ⁊ iſta eſt vera, ⁊ vide glo. Et pro hac
4 opinione declarāda quero † quādo iudex interponit authoritatem
e ſuam in publicandis inſtrumētis, vtrū debeat citari[e] pars? Doc.
noſtri omnes tenēt quod ſic. Cyn. hic, ⁊ Petr. Bell. de Cu. in l. iam
ita diuus. de ado. Inno. de fide inſtr. c. ſi. ⁊ de teſt. c. Ab. ⁊ Specu.
de inſtr. edi. §. oſtēſo. verſ. qualiter autem. Ratio, quia pars poſſet
ledi, ergo ⁊c. vt in l. de vnoquoque. de re iudic. ⁊ l. iam ita diuus. de
5 adopt. l. in cauſe. §. cauſa cognita. ff. de mino. ¶ † Quero vtrum in‑
ſtrumentum poſſit exemplari vel examinari extra iudiciū ſine au‑
thoritate iudicis, de voluntate partium? Inn. tenet quod nō, in d.
c. ſi. de fide inſtru. Item Spe. in d. §. oſtēſo. verſic. hoc etiā. Ego pu‑
to ſic dicendum. Quandoq; exemplatio fiet extra iudicium parti‑
bus volentibus, non tamen confirmant, ſeu affirmant primum in‑
ſtrumētum eſſe validum, ſeu iuridicū, ſed dicit ſic vterq; vel alter,
conſentimus quod tu exemples, non quod per hoc illud approbe‑
mus, ⁊ tunc puto quod Inno. verū dicat. Sed ſi partes confiteren
tur illud inſtrumentum eſſe verum, ⁊ quod eorum volūtate exem‑
plaretur, tunc faceret fidem quo ad ipſas partes, vt l. optimam. de
6 contrahen. ⁊ commit. ſtipu. ⁊ dicam in ſequen. materia. ¶ † Quero
quid ſi ſint plures teſtes, qui teſtificantur ſe vidiſſe inſtrumentum
huius tenoris publicatum manu talis notarij, an iſtorum dicta pro‑
bent? Uidetur quod non, ſicut nō probat exemplum, vt hac l. ⁊ l. ij.
ff. de fide inſtr. In contrarium videtur caſus in c. cum olim. el j. ex‑
tra de priuileg. Sed contra predictam decre. facit j. de teſtib. l. te‑
ſtium. vbi dicitur quod debet probari ſic eſſe lectū, ⁊ ſic eſſe ſcriptū,
⁊ inſtrumētum deperditum, vnde videtur quod debeat ſic fieri, nō
autem ſufficit probari inſtrumentum eſſe, niſi ſic. De hoc breuiter
f ad hoc, vt teſtes qui deponunt[f] ſe vidiſſe inſtrumentum probent,
g requiritur amiſſio originalis[g] inſtrumenti, ⁊ quod illi teſtes ſint val
h de[h] periti, vt notarij, vel aduocati qui defectum inſtrumentorum
cognoſcūt, ⁊ quod literas illius notarij cognoſcerent. Ita colligi‑

tur in d.c.cum olim.alias ſi teſtes non eſſent ita periti,eorum dicta
non facerent fidem,niſi probarent de eo quod cõtinetur in inſtru-
mento.vt d.l.teſtium:vel niſi probarent contra fidem illius inſtru-
menti verum,vel preſumptum,vt ĩ.de prob.l.ſi de poſſeſſione.ff.de
7 iure fiſci.l.ij.§.diuus.& etiã ibi dixi. ¶ Iuxta predicta quero† quid
ſi vnum inſtrumentum eſſet exemplatum per tres vel quatuor no-
tarios aſſerentes ſe vidiſſe,& auſcultaſſe inſtrumentũ non abolitũ,
nec cancellatum.& ſe cognouiſſe literam notarij,an fidẽ facit.Cer-
te non.Hoc tenet Spe.in d.§.oſtenſo.ver.ſed nunquid,nullam tñ
bonam rationem aſſignat.In contrarium videtur ꝙ ſupra proxi.
dixi quod teſtib.multum peritis creditur.Sol.& hic aduerte,quia
multa que pertinent ad hanc materiam recito.Reſpõ.debes ſcire
8 †quod ſcriptura publici notarij non facit fidem,niſi de eo ꝙ roga-
tur a partibus debet enim notarius eſſe rogatus,vt in authẽt.de
9 tabellio.§.hoc autem. ¶ †Item non poteſt notarius[i] eſſe rogatus
i a partibus.niſi de eo quod ipſe partes faciunt,[k] & ideo ſi ego ro-
k garem notarium facere inſtrumẽtum,quod Titius occidit vnum
hominem,vel ꝙ ipſe percuſſit me,non ſtaretur huic inſtrumẽto,vt
l.iij.§.item diuus,ff.de teſtibus.ibi teſtimonijs, &c.ſed quod iſtud
inſtrumentum ſit publicum.& talis tabellionis manu cõfectũ,hoc
non fit a partibus,vñ notarij de hoc non poſſunt eſſe rogati,& ſic
inſtrumentũ non facit fidem. Sed ſi ipſemet notarius qui inſtru-
mentum ſcribit.rogaret alios,vt confiterentur qđ illud inſtrumen
mentum eſt manu ſua conſcriptũ,hoc poſſet fieri.Et ſi tu dicis mi
hi,teſtes periti probant,vt dictum eſt,fateor ſi ſint examinati a iu-
dice ſicut debẽt examinari,ſed notarij lꝫ hoc ſcripſerint ſe vidiſſe,
non ſunt examinati,vt debent,ideo illorum aſſertio fidem non fa-
cit,vt in l.fin.ĩ.de teſtamen.l.hac conſultiſſima.§.ſi.in gl.ſuper ver-
ſi.depoſitiones.facit tamen aliqualem preſumptionem vtilem ad
multa,vt not.per gloſ.in l.ij.ff.de fide inſtrumen. ¶ Quero vtrum
exemplum exempli probet?Uos vidiſtis tex.in precedenti lectio-
ne,qui videtur dicere ꝙ non in l.iij.ſ.de diuer.reſcrip.& ita pertrã-
10 ſeunt doc.communiter. Or hic aduerte†quandoqꝫ exemplum eſt
exemplatum partibus preſentibus.& authoritate iudicis ſiue po
nas partes conſenſiſſe,ſiue dato termino partibus ad opponen-
dum,non obſtante contradictione alterius partis,iudex facit pu
blicationem.Iſto caſu iſtud inſtrumentũ eſt originale in eo ꝙ par
tes conſentiunt huic publicationi,& iudex authorizauit ꝙ inſtru-
mẽtum facit mentionem alterius documenti,ſed quantum in hoc
originale eſt ideo puto ꝙ hoc inſtrumentum poterit exemplari.
De hoc ĩ.de rela.l.ij.& etiam.l.j.Si vero exemplum eſſet ſumptum
abſqꝫ partis preſentia,vel ea contradicente, non tamen cognitio
de contradictione,tunc putarem quod non poſſet exemplari,per
d.l.iij.de diuer.reſcrip.& arg.l.j.de rela.Puto etiam quod ſi exem-
plum primum eſſet ſumptum, ſeu ſcriptũ manũ illius notarij qui
ſcripſit authenticum quod ſufficeret,& poſſet exẽplari per ea que
dicta ſunt ſ.argumen.l.ſi quis ex argentarijs.§.prohibet.ff.eod.
11 VENIO †ad aliam materiam auth.ſi quis in aliquo,dicitur
l hic quod ſi vnum inſtrumentũ[l] faciat mentionem de
alio non facit fidem contra.ĩ.de contrah.& commit.ſtipula.l.opti-
m mam.[m] Sol.Dico ꝙ non facit fidem inter alias perſonas, ſꝫ inter
eas inter quas eſt confectum,& ſcriptũ inſtrumentum,bene face-
n ret fidem.Ita loquitur lex contraria. ¶ Contra hoc opp.[n] ĩ.de fi.
inſtr.& iure haſte fiſca.l.j.li.x.Sol.quandoqꝫ vnum inſtrumentum
facit mentionem de aliquo facto,ꝙ poſſibile eſt interueniſſe tẽpo-
re inſtrumenti,& tunc facit fidem,& preſumitur tũc interueniſſe cũ
inſtrumentum confectum eſt.Et ita debet intelligi illa gl.alias di-
ceret male.Facit ad hoc.ff.de acq.poſ.l.predia,& ꝙ ibi not.& ꝙ di-
12 xi.ff.ſol.ma.l.poſt dotem. ¶ †Iuxta predicta quero,eccleſia[o] ven-
didit fundum.& inſtrumento continetur ſic.precedentibus legiti-
mis tractatibus habita licentia Epiſcopi,&c.Utrum iſta verba fa
ciant fidem?videtur ꝙ ſic inter eaſdem perſonas,vt d.l.optimam.
Contrariũ puto,nam d.l.optimam.& ꝙ ſupra dixi intelligo in his
que poſſunt ſibi preiudicare confitendo,alienando,& obligãdo,ſe-
cus in alijs.Ratio:qr eadem facilitate qua vendunt,eadem facili-
tate iſta verba aſſerunt,vt l.doli mali excep.§.diuerſuꝫ.ff.de noua.
13 & dixi in l.ſciendũ.de verb.obl. ¶ †Quero,reperitur in quadã ſen
p tentia lata[p] coram nobis lite legitime conteſtata iurato de calum-
nia,&c.vtrum iſta verba faciant fidem de factis.Uidetur quod nõ
qr vnum inſtrumentum ꝙ facit mentionem alterius inſtrumenti
non probat.Hoc tangit Cy.hic.& l.emancipatione.ĩ.de fide inſtr.
Ego breuiter dico quod ſi ſentẽtia fuit lata preſentibus partibus
& non contradicentibus,probãt acta ſic preceſſiſſe.Ita probatur
in l.j.iuncta gl.ſi.ĩ.de rela.&c.

ADDITIONES.

a STR. ¶ Si quis in aliquo.Adde tu.& iſtã aut.limita nõ habere
locum in habentibus poteſtatẽ legis condende,qr creditur eorꝫ
relationi.Ita Pau.de Caſt.in l.admonendi.ff.de iureiur.& ibi do.
Franciſc.Cur.in repet. POMA. ¶ An ſi in aliqua diſpoſitione
fiat relatio ad aliud per dictionem ſecundum,vel prout, ſi relatum
non reperiatur vitietur diſpoſitio,vide Feli.in c.ij.extra de reſcrip.
vide aliquid per do.Prepoſitum Alex.in ca.ſi Romanorum.diſt.
xix.& Alex.conſil.lxxxj.volu.iij.vbi dicit quod ex verbis narratiuis
inſtrumenti nõ probatur mandatum.Et hoc proprie cadit in verſ.
venio ad aliam.Dicunt hic aliqui quod iſta aut.venit addenda ad
legem C.vt preſupponit Bar.qui addit cauſam minus dubitabi-
lem:quia minus eſt dubiũ quod memoria ſimplex non faciat fidem
quam exemplũ,de quo loquitur ſ.l.proxi.& velle intelligere l.pro-
xi.tantum de exemplo priuato,dicunt quod hoc eſt illam reſtrin-
gere.ſed quod certe iſta authen.loquatur in inſtrumento publico,
vt patet ex dictione alius,ex dictione alterius, & quod in caſu po-
nitur caſus magis dubitabilis hoc modo. Uidebatur enim quod
ex quo inſtrumentũ habebat omnia ſolennia,& in ceteris probant,
quod etiam in eo quod in illo referebatur,probaret.Si vero loqua
tur in exemplo ſimpliciter ſumpto quod nullam habeat ſolennita
tem alias enim ſi intelligeremus de exemplo ſolenniter ſumpto nõ
eſſet opus alias producere originale, vt ibi in fine dicitur, cum il-
lud ſatis probaret, vt hic per Bart.in ij.fal.

b P.PAV.P. ¶ De alio. Quid in priuilegio vide aliquid per Co-
men.conſi.c.inci.viſo tenore.poſt prin.vbi vult quod ſi in nouo pri
uilegio narro verba alterius priuilegij ſuper quib⁹ fundet ſe prin-
ceps vel papa,quod probatur ita eſſe in illo antiquo quia non eſt
veriſimile quod ſe fundaret ſuper eis,niſi ſibi legitime conſtitiſſet,
verum eſt quod verba ſua aliter poſſunt intelligi quod non pro-
betur antiquum priuilegium per talia verba, vide ibi Comen.&
pondera,& de priuilegijs vide Barb.conſil.xxxij.volu.iiij. Et adde
pro extenſione huius auth.inquantum loquitur de exemplo quod
etiam princeps non poſſit facere ꝙ credatur exemplo tex.ſingula-
ris in c.j.de fide inſtrumentorum, quem ponderat & allegat Rom.
ſing.ccxlvj.incip.an papa.Uide Fely.in d.c.j.in prin.Nunquid au-
tem exemplum exempli probet. vide pulchre Alex.concludentem
quod non,conſil.cxxxviij. Item ad faciendum quod copia inſtru-
menti probet.Uide Cepol.caut.cxciij.Item de materia an,& quan
do non ſufficiat producere exemplum ſed produci debeat origina-
le,vide Felin.in c.quoniam contra falſam extra de proba.aliud per
eundem in c.j.in princ.de fide inſtru.Item que ſolennitas requira-
tur in exemplificatione,vide Felyn.in c.Albericus in prin.extra de
teſti.An autem in exemplatione requiratur citatio, quorum inte-
reſſe poteſt, & quid ſi reperiatur exẽplatio facta de antiquo quod
preſumatur recte,& ſolenniter facta,vide Com.conſi.clviij.in j.dub.
Et ibi etiam quod exemplum exempli nõ probat etiam ſecundum
exemplum.ſit ſolenniter ſumptum,viſo inſtrumento publico.Item
de materia iſtius exemplationis authoritate iudicis,vide late Fel.
in c.ſi.extra de fide inſtrumen.& ibi etiam ponit latiſſime cum regu-
la quod exemplum regulariter fidem nõ facit,& alia multa, vt per
eum.Et quid ſi inſtrumentum ſit regiſtratum in actis,an probet ſi
non oſtendatur originale, vide Fely.in c.cum in iure,de offi.deleg.
Item quod inſtrumentum probet quãdo eſt ſcriptum manu eius
qui eſt rogatus de inſtrumento, vide Aret.in l.vnum ff.de teſt. Et
quod inſtrumentum in actis productũ probet contra alios,quan-
do eſt data copia per notarium actorum de mandato iudicis,vide
Paul.de Caſtr.in l.fin.ĩ.eo.Alex.hic in vij.fallen.

c POMA. ¶ Secundo oppon.Dicunt hic aliqui quod imperator
videtur inepte loqui,quia preſupponit quod ſecundum documen
tum probet oſtenſo primo, quia dictio niſi, affirmat quod prece-
dens ratio negat.l.actione,& ibi no.ĩ.de tranſact.Sed dic quod de
hoc in tex.verbum nullum,ſed bene de exactione.Preterea primo
oſtenſo adhibetur & fides huic ſecundo,vt hic in fine.

d POMA. ¶ Dico ergo ſic.Iſta opinio eſt cõmunis,vt per Ange.
in §.nihil.Inſt.de act.Fel.in c.Albericus.de teſt.& Are.conſi.xxvj.

e STR. ¶ Debeat citari.Adde vltra allegata per Alex.Bal.cõſi.
x.li.iij.dominum Card.conſi.lxxij.Bal.conſi.lij.v.li. Adde tu quod
debent citari omnes quorum intereſt.d.c.fin.Hoſt.& Inn.in c.pen.
de confirm.vti.vel inuti.& in c.cum olim.de priuileg. & ibi dominus
Maria.Soc.in primo notab.& Bar.in cõſi.clvj.incip.viſa,&c.quã-
do perſone ſunt certe nominatim,an ſpecifice citari debent. l.ſi eo.
tempore.C.de remiſ.pign.& in aut.ſi omnes.C.ſi vt ab here.ſe abſti.
& vtrobiqꝫ not.alias ſufficit generalis vt ibi,& per glo.& Inn.in d.c.
Albericus.de teſtibus,& in d.c.fin.de fide inſtru.Faciunt nota.in l.
decem.ff.de verb.obl.& per doc.poſt Pet.de Anch.in c.ſi.de elect.
lib.vj.not.in l.meminerint.C.vnde vi.Et dicta Barto.hic intellige
quãdo fit exemplatio propter vetuſtatem:ſecus ſi ob aliã cauſam,
qr tunc recurritur ad originale.c.quoniam contra.de probationi.
& ponit do.Maria.Soc.in rubrica de dilatio.arti.v.q.ix.Secundo
intellige,ſi pars ſit preſens,vt poſſit citari,ſecus ſi ſit abſens.argu.
no.in c.quoniam frequenter.extra vt lite non conteſtat.in prin.& ibi
ponit do.Maria.Soc.in iiij.arti.fallent.iij.verſi.primo requiritur.
Tertio intellige, niſi exemplatio fieret ſuperioris authoritate,vt
puta Pape.Ita Hoſti.in c.ij.de fideiuſ.& ibi Imola,& ſequitur do.
Maria.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Maria.in dicta rubri.de diſa.arti. ⁊ q.prealleg. ⁊ in materia vide
que not. Bar.in l.adoptio.ff.de adop.
f P. PAV. P. ¶ Qui deponit. Quid ſi notarius deponat ſe vidiſſe
inſtrumentum.an probet, vide Alex.conſi.c. vbi cōcludit quod in-
ter eaſdem perſonas probat: ſecus inter alias. Uide etiam de hoc
Alexan.conſil.cccxcv.vbi ponit quid ſi notarius banchi ſcribat in
actis qualiter Titius producit inſtrumentum mandati, ⁊ quid ſi
ſcribat effectū,an faciat fidem. Et ꝙ requiritur vt teſtes deponen-
tes ſe vidiſſe inſtrumentum,deponant ſe totum vidiſſe ⁊ examinaſ-
ſe,⁊ eſſe peritos in arte.vide Com.conſi.cxxxvij.incip. conſultus.in
fine primi dubij. Et de notario atteſtante ſe vidiſſe inſtrumentū,pu
ta procure alicuius,an ei credatur,vid. Iaſ.in l.iuris gentium.§.q
fere.ff.de pactis.in princ.⁊ que habes per Iaſ.in l.ex his.C.de teſt.
mili. Et vltra omnes vide late Fely.in c.ſicut extra de re iudic. vbi
ponit an per teſtes poſſit probari tenor inſtrumenti. Et concludit
quod ſic,poſtea ponit octo limitationes ad iſtam cōcluſionem,vi-
de omnino per eum. Et de eo quod dictum eſt de notario atteſtāte
ſe vidiſſe ⁊ legiſſe inſtrumentum procure,vel aliud,vide Fel.in c.fi.
de fide inſtru. Declara vt per Caccialupum in l.admonendi.in iij.
char.ff.de iureiur. Quid autem ſi in ſententia iudicis aſſeratur ali-
quem eſſe procuratorem,vide Fely.in c.cūm in iure de offic. deleg.
Item adde ꝙ regula huius aut.non procedit in teſte deponēte de
aliquo actu.licet de eo dicat confectū inſtrumentum ꝙ non appa-
ret,vide Bal.in l.j.in prin.C.de fide inſtru. Item ad illud quod di-
ctum eſt de procuratore,vide Ro.not.in conſil.lxiij. vbi vult quod
probet quo ad procuratorem conſtitutum ⁊ cōtra declarando, vt
per eum,vide ꝙ non credatur notario atteſtanti de alio inſtrumen
to etiam a ſe confecto. Barb.conſi.xxxviij.volu.iiij.in j.dubio.
g P. PAV. P. ¶ Originalis. Qualiter probetur amiſſio originalis,
vide Fel.in d.c.ſicut de quo ſ.in precedēti apoſt.vbi allegat Alex.
in multis locis. Et que ſunt probāda per tales teſtes, Uide Alex.
conſi.cxcvj.vol.ij.
h ¶ Illi teſtes ſint valde. Adde Abb.in d.c.cum olim.⁊ Io.And.in
addi. Spec.in d.§.oſtenſo, vbi dicit ꝙ in probatione tenoris venit
dies ⁊ locus. Dominus Cardi.conſi.xxv. ⁊ ibi an admittantur te-
ſtes de credulitate. Et que requirantur, vt inſtrumentum poſſit ex
protocollo relevari,vide per eundē conſi.cxxxiij.⁊ quid debeat cō-
tinere protocollū,vt ex eo poſſit relevari inſtrumentū. vide Io.de
Ana.conſi.xxxij.⁊ inquantum Alex.in vij.fallent.dicit quod exem-
plum per modum regiſtri in actis notarij facit fidem cū reſtrictio-
nibus,vt hic per eum. Adde videndū Petr.de Anch.conſi.xl.inci-
piente prima facie. Et de materia vide Ro.conſil.cccxxxvj.vbi pō-
nit ſi Papa ſcribit executori,vt faciat executionem iuxta tenorem
ſententiarum in ſupplicatione porrectarum quod executor non
debet exequi, niſi viderit originale, vel niſi Papa ſcribat ex certa
ſcientia,⁊ per eundem conſil.cxlv.quando liber archiui publici fa-
cit fidem originali non reperto.
i P. PAV. P. ¶ Notarius. Uide Paul.de Caſt.in l.neq; natales.C.
de prob. Et non creditur niſi de his que tempore inſtrumenti po-
tuerint interuenire,vide Bald.in l.ſciendum.ff.de verb.oblig.
k ¶ Quod ipſe partes faciūt. Adde Pau.de caſt.cōſil.xlij.⁊ cccxvij.
l P. PAV. P. ¶ Inſtrumentū. Uide Comen.cōſil.cxxxvij.circa me-
diū. Itē adde ſingulariter vnū ꝙ licet non credatur notario vel in-
ſtrumento faciēti mentionē de alio inſtrumēto,tamē oritur magna
preſumptio ꝙ ita ſit. Et ideo dixit ſingulariter Com.conſil.vj.ꝙ ſi
ego ſoluerē alicui tāquā procuratori creditoris pro te, ⁊ notarius
in inſtrumēto ſolutionis atteſtaretur illū eſſe procuratorē credito-
ris,prout cōſtat in inſtrumēto cōfecto per talē notariū ꝙ potero a
te reo repetere pecuniā quam nomine tuo ſolui,q2 preſumitur pro
notario ita aſſerēte. Itē,q2 nō eſt preſumendū ꝙ ego ſoluiſſem, niſi
fuiſſet ille verus procurator. Bene verū eſt ꝙ ego debeo tibi pro-
mittere de cōſeruando te indemnem a creditore. Ita ſingulariter
Com.in d.cōſil.vj.incip.creditur libris. Et ibi etiam ponit ꝙ debes
iurare. Quid autē in ſtatuto referēte aliud, an diſtinguatur,refera-
tur totus tenor,vel nō,vide Alex.cōſi.dxlv. Itē vide que habes ad
Bar.in l.aſſe toto.ff.de here.inſti. Itē quid ſi in priuilegio dicatur
cōceſſum tali procuratori Titij,an ſit neceſſe producere mandatū,
vide Bal.in c.j.§.perſonam.per quos fiat inueſt.vide pro hoc que
ſcripſi in l.optimā.C.de contrahen.⁊ cōmit.ſtip.de procuratore aſ-
ſerto in aliquo inſtrumēto,an ſit neceſſe ꝙ probet ſe fuiſſe procura
torē. Itē inquātum dicitur ꝙ ad hoc vt probetur tenor inſtrumēti
per teſtes debet probari amiſſio,qualiter probetur,vide etiam per
Are.in c.fi.extra de prob.in iij.no. Itē circa iſtā materiā quō exem-
plum probet.vide Deciū cōſi.xxxvj. Et qn teſtes dicūt ſe vidiſſe in-
ſtrumētū vt teſtes examinatos quō probetur vide Dec.conſi.lxxij.
m ¶ Optimam. Adde vt per Rom.conſi.lxiij.vbi tenet ꝙ inſtrumen
tum in quo quis cōfitetur ſe eſſe procuratorem Titij,probat cōtra
ipſum,fuiſſe,vel eſſe talem,⁊ an inſtrumētū faciat fidē quo ad alias
perſonas nominatas in inſtrumēto,vide Pau.de Caſt.cōſi.lxxxiiij.
n ¶ Contra hoc oppo.eſt mirabilis doctrina iſta. Idem voluit in l.
ſi forte.ff.de caſtren.pecu.vide Gul.⁊ do.pe.in d.c.j.de re.eccle.non
alie.do. Abb.in conſi.xlij.⁊ in c.ſicut. de re iudic.
o ¶ Eccleſia. Adde vt per Bald.conſi.cccxcix.lib.iij.⁊ conſi.cccl.iiij.
lib.do.Card.conſi.xiiij.
p ¶ Sententia lata. Adde vltra Alex. Bal.conſi.cx.lib.iiij. Pau.de
Caſt.cōſi.cccxviij. ¶ Adde tu ⁊ vide Bart.in l.ſciendū.§. de verb.
obli. Et Lanfran.de Oria.in rep.de.c.quoniā cōtra falſam.in princ.⁊
do. Alex.in conſi.xxij.per totū in iij.vol.vbi dicit cōmunem opi. eſſe
contra Bar.hic. POMA. ¶ Uide. Ro.in conſi.clvj.ad fin.⁊ ſeq.
Ang. Are.in §.fin. Inſti.de fideiuſ.⁊ eum in l.fi.in fi.ff.quando app.
ſit. Alex.in l.ſciendū.ff.de verb.obli.⁊ eundē conſi.xlij.in iiij.vol.vbi
dicit ꝙ opi. Bar.in d.l.fi.cenſetur communis,quicquid ipſe dixerit
in d.l.ſciendum,⁊ vide etiā in conſi.clxv.in verſi.⁊ etiam.vol.ij.⁊ que
poſui in d.l.ſciendum,⁊ vide Fed.in conſi.xcix.⁊ in conſi.ccxx.ad fi.
Pau.de Caſt.hic ad fi.⁊ aliquid per Panor.conſi.lvij. in ij.dubio.
vol.ij.⁊ conſi.xviij.eo.vol.⁊ Barto.conſi.xcvj. Uide etiam Feli.in c.
eccleſia ſancte Marie.in verſi.iiij.limita.de conſt.⁊ in ca.quoniam
contra.in verſi.v.concluſio.de proba.⁊ Aret.conſi.lxviij.

ALIA LECTVRA.

Si quis in aliquo. Ubi vnum inſtru-
mentum facit men
tionem de alio non probat,niſi illud de quo fit mentio
exhibeatur.h.d. ¶ Opp.de l.chirographis.ff.de adm.
tut.de §.j.in auth.vt fra.fi.colla.ix. Soluit gl.vt.ſ.not. ¶ Itē opp.
⁊ videtur ꝙ exceptione elidatur, vt l.in fraudem.§.neque.ff.de iure
14 fiſc. Sol. Doct.⁊ Cyn.tangunt hic.† ꝙ quādoq; queritur.nunquid
exemplum probet,⁊ cōtra eum qui producit:⁊ dicendum eſt ꝙ ſic.
15 † Quandoq; queritur nunquid exemplum probet cōtra eū qui re-
cipit,⁊ tūc habet locum ꝙ dixi.ſ.in aut.noſtra. que ſol.eſt multum
16 not.⁊ valet,quod † quando tu recipis copiā inſtrumenti producti
contra te, ad hoc, vt exemplum ſumptum probet contra eum qui
producit contra te exemplum,facias ſcribi in actis,ꝙ copia eſt da
ta tibi de voluntate aduerſarij tui,⁊ ex mandato iudicis,tunc ſem
per illud exemplū probabit contra eum. Ita ſentit gl.in d.§.neq;.⁊
doct.tenent iſtud. ¶ Uos videtis ꝙ exemplum nō probat,niſi ſit
17 publicatū authenticū a iudice.† Quero nunquid requiritur aliud.
Dic ꝙ requiritur citatio partis que poſſet ledi,vt l.nam ita diuus.
ff.de adop. Uide in Spec.de inſtr.edi.§.oſtēſo.ver.qualiter autem.
18 † Sed quero nunquid de voluntate partium vnum inſtrumentum
poſſit exemplari extra iudicium,adeo ꝙ probet: Dic vt no. Inno.
in c.fi.extra de fide inſtru.⁊ ibi tenet quod non. ¶ Item quero,po-
19 ne † quod plures teſtes deponunt,⁊ dicunt tale inſtrumentū quod
tu habebas eſt perditum quia videtur debere probare in materia
noſtra per l.teſtium in fine infra.de teſtib.per l.publicati.j.de teſta.
doctor tenent contrarium. Item quid ſi dicant teſtes ſe vidiſſe,⁊ le
giſſe ⁊ recognouiſſe literā notarij,nunquid iſte atteſtationes pro-
bent: Uidetur quod non,q2 iſte videntur quodāmodo exemplum,
Sed exemplum non probat,vt hic in contrarium eſt veritas, vt in
c.cum olim el j.extra de priui. Dic quod ſi teſtes eſſent periti lite-
rarum,adeo quod depoſitio predicto modo facta poſſet cadere in
mente eorum, tunc optime probant. Caſus eſt in d.c. cum olim, ⁊
ibi gl. Aut non ſunt teſtes periti,⁊ tunc tenor inſtrumenti nō pro-
20 baretur per dictā teſtiū. ¶ † Item quero,poſito qd debeat probari
originalis amiſſio,quero qualiter probabitur.glo.in d.c.cum olim
videtur dicere, ꝙ amiſſio inſtrumenti probetur per ſacramentum.
21 ¶ † Item quero nunquid exemplo exempli debeat credi. doct. di-
22 cunt ꝙ non per l.iij.de diuer.reſcrip. ¶ † Item querunt doc. Pone
ꝙ iudex in ſententia ſua dicit,nos talis cognitor,⁊c.viſo libello,⁊c.
talem ſententiam proferimus in ſcriptis ⁊ non apparet de actis.
Nunquid iſta ſentētia probabit acta: de hoc dixi in l.fi.j.de vſu. Cy.
tangit hic,⁊ clarius in l.emancipatione.j.de fi.inſt.⁊ ibi not. Bart.

LEX VIII.

1 ¶ Actor tenetur edere reo,ad exceptionē fundādam.⁊ nu.3.⁊ 5.
2 Reus tenetur edere actori ad replicationem fundandam,⁊ ad in-
tentionem fundatam coadiuuandam.⁊ nu.5.
4 Reus,quando teneatur edere actori inſtrumenta cōmunia.⁊ nu.6.

Et que. Legitur in glo.duob.modis Tertio mo-
do ſecūdum lect.antiquorum quam puto
verā,hoc intendit. Reo editur ab actore ad exceptionē
a probandam[a] actori non editur a reo ad intentionē fun-
dandam,ſed ad replicationem probandā.h.d.ſecūdū j.lec.ſecūdum
hāc pono caſum in terminis. ¶ Not.ꝙ habetur in ſummario. Iſta
lec.fundatur trib.mod. Primo ꝙ fauorabiliores ſunt rei quā acto
res,⁊ ex hoc ſequitur quod reo edatur ad exceptionē probandam,
non actori ad intentionem fundandā. Iſtud vero quod hec lec.pre
ſupponit ꝙ reus edit actori ad replicationem fundandam funda-
tur eadem equitate,q2 ſicut reus contra actorem excepit,⁊ ei edit,
ita actor replicādo dicitur excipere. Non enim aliud eſt replicatio,
quam exceptio contra exceptionem,vt l.ij.de excep.probatur hoc
in fi.iſtius leg.a cōtrario ſenſu vbi dicit,ꝙ non debet originem pe-

tionis ſumere ex inſtrumẽtis rei,ſed ex replicatione a cõtrario ſen
ſu.Tertio videtur probari per caſum in l.pen.§.fi.ff.ad l.fal.Sup-
uenit poſtea Azo.qui l.iſtã hoc modo legit,⁊ fin eius lec.iſta lex
breuiter hoc intendit.¶ Rationes eduntur a reo actori,⁊ econ-
uerſo,non inſtrumẽta.h.d.iſta lec.Azo fundatur ratione iſta.Ra-
tiones ſunt facte mandante parte,⁊ continent eius voluntatẽ,vt
l.ſi quis ex argentariis.§.pertinere ff.eo.vnde eſt eadẽ equitas tã
ex parte actoris,quam ex parte rei.que ratio ceſſat in inſtrumen-
tis.Si vellemus ſuſtinere opi.Azo.reſpondendo ad contraria dũ
dicit fauorabiliores ſunt rei quã actores.Concedo in dilationib⁹
dandis,ſed alias tanta fides debet adhiberi inſtrumẽtis actoris,
quanta inſtrumentis rei.vnde nõ facio differentiam inter actorẽ,⁊
reum,ſed inter rationes ⁊ inſtrumenta.¶ Nõ ob.ſi opponas de l.
pe.§.fi.ad leg.fal.Sol.gl.ibi inſtrumenta eduntur tanquã corpora
hereditaria,⁊ non tanquam inſtrumenta aduerſarij ſimpliciter.Petr.
legebat alio modo,⁊ tenebat opi.primã eo excepto ꝙ nõ dicebat
poſſe edi actori ad probandam replicationem dicens ꝙ nulla lex
reperitur.Nos quid tenebimus?Cy.in lec.antiqua tenebat opin.
Pe.ſicut Pe.dicebat,poſtea venit Gul.⁊ dixit idem,⁊ ita tenebat
de verbo ad verbũ.Et ſi alius ſuperueniſſet idem dixiſſet qđ ipſe.
¶ Ad veritatẽ huius materie videndã,oportet videre tria.Pri-
1 mo,vtrum †actor edat reo,ad exceptionem fundandam,⁊ gl.vide-
tur ſemper tenere quod ſic,⁊ quaſi omnes hic,⁊ in l.j.§.editiones.
ff.eo.⁊ probant per d.l.non eſt nouũ.⁊ l.iuſtum.s.eod.Ego dico ꝙ
eſt caſus j.de cond.ſine cau.l.diſſolute.⁊ l.qui tabu.ff.de fur.Secũ-
do eſt videndum vtrum reus edat actori inſtrumenta ad intentiõ
nem probandam de hoc nemo dubitat qđ reus nõ cogitur edere
inſtrumenta actori ad fundandam intentionẽ,qꝛ eſt caſus hic in
b fi.⁊ s.eo.l.qui accuſare,⁊ qꝛ eſt ſpeciale in fiſco,[b] vt ff.eod.l.Sena-
2 tus.¶ Tertio †quod reus edat actori ad replicationem fundan-
dam,probatur per iſtum tex.a cõtrario ſenſu,⁊ per l.pe.§.fi.ad l.
falc.vt dixi.Nec ob.ꝙ dicunt ibi eduntur inſtrumenta tanquã cor
pora hereditaria.qꝛ ſi rationem illius tex.inſpicias diligenter,lo-
quitur generaliter,ita ꝙ etiam alia inſtrumenta non hereditaria
edi deberent.Et iſtam partem puto veram.Pro hoc videtur tex.
j.de fi.inſtr.l.plures,⁊ iſtud verũ puto,ꝙ etiam tenet Guli.in l.j.§.
editiones.ff.eod.plus dicit ipſe non ſolum ad replicationẽ fundan
dam,ſed etiam ad intentionem iuuandã,non dico fundandam,co
gi reum edere actori.Verbi gratia.Ego peto a te fundum Titia-
num,quem mihi vendidiſti,ego fundo intentionẽ meam,qꝛ vendi
diſti.Et modo contentio eſt in quantũ fundus Titianus preten-
debatur valere.Certe ad iſtam intentionem iuuandam iam funda
tam cogitur actori edere.Itẽ ⁊ ſimile probatur in l.qui concubi-
nã.§.cũ ita.el ij.de le.iij.⁊ l.prediis.§.Titio.⁊.ti.ꝙ no.⁊ tene menti.
Habes ergo approbatam primã lec.antiquorum.¶ Op.ad iſtam
vno modo de l.j.§.edenda.ff.eo.Sol.reus edit inſtrumenta actori
quãdo his vſurus eſt.Ita loquitur ibi,alias nõ cogitur ad inten-
tionem fundandã.ita loquitur hic.Et ideo vt iſta materia liqueat
dic,ſi queris an actor teneatur edere inſtrumẽta reo ad ſui defen-
3 ſionẽ,†dico ꝙ ſic,vt hac l.in prin.⁊ s.eo.l.non eſt nouũ.⁊ l.iuſtum.⁊
j.de cond.ſine cau.l.diſſolute,⁊ ff.de fur.l.qui tabulas.Si vero que
ris an reus cogatur edere actori,⁊ tunc aut ad intentionẽ fundan
dã,aut ad eam fundatam iuuandam,aut ad replicationem probã
dam.Primo caſu non cogitur edere,vt hic,dum dicit originẽ peti
tionis,⁊c.Fallit in fiſco,vt s.eo.l.qui accuſare,⁊ ibi no.Item fallit
ſi his inſtrumentis vſurus erat,vt in §.edenda.Secundo caſu co-
gitur edere,vt d.§.cum ita,⁊ §.Titio.Tertio caſu ſimiliter cogi-
tur edere,vt hic a contrario ſenſu.⁊ l.pe.§.fin.ad l.fal.Facit l.plu-
4 res apochis.j.de fid.inſtru.¶ †Quero vtrum reus cogatur edere
actori inſtrumenta communia.Reſpond.quedam ſunt inſtrumenta
communia ratione proprietatis,⁊ illa debẽt edi,vt s.l.prox.Que
dam ſunt communia,qꝛ continent aliquid continens communem
vtilitatem,vt emptionis,⁊ vẽditionis inſtrumentũ ꝙ continet vti-
litatem vendentis ⁊ ementis,tunc ſi proprietas ipſius inſtrumẽti
eſt propria ipſius rei,qui ipſe emit chartam,⁊ recollegit eã a nota
rio de ſua pecunia,tunc non cogitur edere,niſi ſicut alia inſtrumẽ
ta publica,⁊ propria ipſius inueniat eam actor ſi vult.Ita videt
velle Inn.extra de proba.c.j.⁊ dic vt ibi.

ADDITIONES.

a POMA.¶ Probandam.Hoc tñ declara,vt per Bal.in l.inſtru-
menta.j.de fideic.ſi eſt exceptio fauorabilis,ſecus ſi odioſa.videre
tur tamen ꝙ actori debet edi etiam ad intentionem fundandam,
per l.nõ eſt.s.eo.in ratione ſui,que ita militat in actore ſicut in reo
ſed potes dicere ꝙ ratio diuerſitatis eſſe poteſt qꝛ actor debet a
principio venire inſtructus,qꝛ poteſt ſcire qbus armis velit vti,
nõ ſic reus,qꝛ nõ ſcit quibus armis velit oppugnare,⁊ imo a prin
cipio non põt ſcire quibus armis ſe defendat ⁊ iſta ratione etiam
ſuccurritur actori in replicatione,⁊ per hec,⁊ ſummarium Bart.
hic colligitur reſponſio ad difficultatẽ,quam mouet hic Bal.que
eſt ꝙ cum iura faueant equaliter reo,⁊ actori in medio cauſe ꝙ ta-
men hic magis faueant reo l.non eſt iuncta.l.qui accuſare.s.eod.qꝛ
hoc nõ eſt verũ equaliter eis.imo vtrique fauetur,vt hic.Reo enim
editur ad exceptionem fundandam,actori vero ad replicationem,
in qua excipere dicitur.inſtit.de replic.in princ.⁊ ſic equa lãce tra-
ctantur ⁊ circa primũ articulum tactũ hic per Bar.an actor edat
reo,⁊c.inquantum pro cõmuni adijcitur iſta lex.⁊ l.nõ eſt nouum.
cum l.ſeq.s.eo.dic ꝙ loquitur in rationibus priuatis ipſius credi-
toris,quas reus ita de facili habere non poteſt ſicut inſtrumenta
publica a tabellione,⁊ imo intra hec videtur eſſe diuerſa ratio,
hoc tamen an ſit verum dependet ab intellectu huius l.Ad l.vero
diſſolute,reſponde vt hic per Alex.⁊ conſidera ꝙ ille text.non lo-
quitur in terminis dubij noſtri,loquitur enim potius in actore qui
fuerat debitor principalis.qui poterat ſibi reddere inſtrumẽta.Et
ita intelligitur Alex.hic in ij.ar.in xiiij.fallen.Poſſet tamen dici ꝙ
Bart.conſiderauit quod ille text.loquitur in inſtrumento libera-
tionis,quod remanſerat penes creditorem,quod reus petebat vt
ſi quando vexaretur a creditore,poſſet ſolutionem oſtendere,⁊ ſic
vt poſſet exceptionem probare:nõ autem vt loquatur de primeuo
inſtrumento obligationis.Ad quod facit tex.ibi in verbo,inefficax
apud ipſum creditorem.l.qui tabulas.hic allegata.⁊ tex.in gl.red-
di.bene facit quod not.Bartol.in l.libertus a patrono.ff.de in ius
voc.⁊ ad hec vide etiam Felyn.in c.j.de proba.verſicu.fallit vndeci.

b POMA.¶ In fiſco.Quero circa hoc quare eſt ꝙ cum fiſcus fuit
priuilegiatus in hoc ꝙ ſibi edantur inſtrumenta,ad intentionem
fundandam,cur non eſt etiam adhuc priuilegiatus quod non te-
neatur edere reo ad exceptionem iuuandam,dicunt hic aliqui ra-
tionem eſſe,ne probationum copia anguſtetur.Sed certe iſta ra-
tio militat,⁊ concludit quod priuatus priuato ad intentionẽ fun-
dandam edere debeat.Ego dicerem quod ratio ſit cum aliena ia-
ctura locupletaretur ⁊ innocens contra debitum condemnaretur.
non enim placet quod dicitur quod hoc factum eſt ne multiplica-
rentur ſpecialia quia hoc non eſt inconueniens,l.fi.j.ad Velle.l.aſſi
duis.j.qui po.in pig.ha.reſtringe tamen hanc concluſionẽ,ꝙ eda-
tur fiſco agenti modis ſex.Primo vt non habeat locum in haben-
tibus cauſam a fiſco.Ita Ale.in l.ne quiſque.Item reſtringe vt non
procedat in cauſis criminalib.l.diuus.in §.j.in fi.ff.de iu.fiſ.⁊ ita te-
net Alex.conſi.cxxxij.vol.j.Tertio reſtringe vt nõ procedat quan-
do vnus fiſcus ageret contra alium,vt per Bal.in c.j.de prob.Fa-
cit bene l.ſed ⁊ milites.§.j.ff.de exc.tu.Quarto reſtringitur vt non
procedat quando fiſcus ageret cõtra eccleſiam que illi equipara-
tur.l.fi.s.de ſa.ſan.eccl.Ita Bal.in d.c.j.de proba.⁊ eadem ratione
poſſet dici idem fore in caſibus in quibus per Alexã.in xiij.fal.hu-
ius artic.princip.Quinto reſtringitur,vt non procedat quãdo fi-
ſcus ageret contra ſibi non ſubditũ per ea que vult Bal.in l.exem
plo.circa fin.apparatus ſui.j.de prob.faciunt bene que no.Alex.in
aut.prox.in vj.fal.Sexto reſtringitur,vt nõ procedat quando poſ-
ſet cõmode pbare.Ita.Abb.⁊ Mod.in d.c.j.de prob.vbi vide Fel.

ALIA LECTVRA.

Et que. Lex iſta legitur duobus modis in gl.vno
modo ꝙ loquatur in inſtrumentis.⁊ hic
eſt prima,alio modo ꝙ loquatur in rationibus ⁊ hic eſt ſe
cũda lect.ponã caſum,⁊ proſequar primã lec.quã approbant doct.
⁊ Gul.in l.j.§.editiones.ff.eo.ſecundũ hanc lec.h.d.Actor edit reo
inſtrumẽta ad exceptionẽ ſuã probãdã,vel coadiuuandã.h.d.vſque
ad fi.Legitur alio modo iſta.l.in rationibus quã proſequere vt in
gl.tene mẽti primã.Sed tenẽdo primã lec.quero de ratione huius.
l.que eſt ratio,ꝙ actor nõ poteſt a reo petere editionẽ inſtrumẽto-
rum ad intentionẽ ſuã fundandã ad replicationẽ ſic,reus vero po-
5 teſt ab actore ad probandũ exceptionẽ ſuã.¶ †Ratio que mouet
hãc lec.poteſt eſſe triplex.Prima põt eſſe ꝙ actori nõ debeat fieri
editio,qꝛ actor venit deliberatus ad iudiciũ,vnde non petit a reo,
ſed reus nõ venit deliberat⁹,⁊ ita ſit ſibi editio.Ita ⁊ actor quo ad
replicationẽ ſuã nõ venit deliberatus,cũ ignoret quã exceptionem
reus opponet.Et ideo ad replicationẽ probandã actor petit edi-
tionẽ.Item mouet hanc lect.ar.a cõtrario ſenſu ſumptum in fi.l.qꝛ
nõ ſit editio ad originẽ petitionis,ad alia ſic.Mouet etiã tertia ra
tio que eſt in l.penul.§.fin.ff.ad leg.fal.Unde pro declaratione hu-
ius paſſus cum queris,vtrũ reus edat actori ad intẽtionem ſuam
fundandam:dic ꝙ nõ,vt l.qui accuſare.s.eo.Aut queris nunquid
actor edat reo ad probãdã exceptionẽ:⁊ dic ꝙ ſic,vt l.nõ eſt nouũ.
⁊ l.iuſtũ.s.eo.Aut queris nunquid reus edat actori ad replicatio-
nem ſuã probandã:dic ꝙ ſic,ſecundũ lect.quã teneo.⁊ probatur in
6 d.l.pe.§.fi.ſecundũ verũ intellectũ.†Aut queris nũquid reus edat
actori quo ad adiuuandã intẽtionẽ,⁊ dic ꝙ ſic ſecundũ Gul.Ver-
bi gratia,actor replicat,producũtur inſtrumẽta.Et pone queſtio-
nẽ eſſe de fundo vẽdito,nõ reuocatur in dubiũ fundũ eſſe venditũ,
qꝛ eſt probatum,ſed reuocatur in dubiũ quantitas fundi que ne-
ſcitur.Iſto caſu ſi reus haberet inſtrumẽtũ ex cuius tenore poſſet
declarari quãtitas fundi,tũc actor ad coadiuuandũ intentionẽ ſuã
optime petit a reo,alle.l.qui concubinam.§.cum ita de le.iij.Facit

l .prediis.§.titio.ff.eo.tit.ſecundum Gul.de Cu. Qualiter antẽ fiat
editio inſtrumentorum dic vt in gl.magna.§.editiones.ff.eo.

De in ius vocando. Rubr. II.

1 ☞ Datio libelli an ſit de proceſſu.
2 Iudicium valet ſi pars comparet in iudicio abſque citatione.
¶ Gl.continuat,vt habes in ea. Tu dic dato libello eſt neceſſe ꝙ
citetur pars,ideo poſt ti.de eden.vbi ponit libelli editio ponitur ti.
de in ius vo.a qua vocatione in ius omne iudiciũ incipit,vt inſtit.
a de pe.te.litig.§.fi.⁊ vide gl.tuã. ¶ Circa iſtã rub.[a] poteſt quęri † an
1 datio libelli ſit de proceſſu,⁊ tex.alleg.hic in gl.⁊ gl.videtur dicere
quod nõ.Si enim iudiciũ incipit ab in ius vo.⁊ datio libelli precedat.ergo
datio libelli nõ eſt de pceſſu.cũ ab in ius vo.incipiat proceſſus.
Pro hoc facit,qꝛ põt dari libellus die feriato, vt l.miles.§.
ſexaginta.ff.de adult.⁊ iſtud puto verũ, Incipit ergo ab in ius vo.
proceſſus,vel a poſitione vel a petitione ptis qua petit aduerſariũ
vocari in ius.Et de hoc eſt gl.j.de tẽp.ap.l.fi.§.illud tunc enĩ editio
libelli diceł de pceſſu. qñ per iudicẽ dabił parti ſm formã aut.offeratur.
k ratur.[k] j.de li.cõte. ¶ Quero † qd ſi pars venit in iudiciũ ſpõte ſine
2 citatione,vtrum valebit? Gul.de Cu.facit iſtã q.ff.de in ius vo.l.j.⁊
tenet ꝙ valet.dic vt ibi.Idẽ tenet Spe.in ti.de libel.cõcep.§.ſequitur.in
fi.⁊ Io.An.in c.fi.de elec.li.vi. ¶ Quero quare in C.precedit
ti.de eden,⁊ ſequił de in ius vo.in digeſtis totũ ecõtra? Dicũt quidam
ꝙ nõ ita Imperator cõſiderauit ordinẽ.ſicut Iuriſcõſultus.
Truffe ſunt,quia Imperator ſemper habet iuxta latus homines
prudẽtiſſimos,per quos leges componit,⁊ condit.vt l.humanum.
C.de leg.⁊ in j.conſtit.iſtius li. Ratio eſt iſta. Totus iſte tit.poſitus
hic tractat de venia petenda, quãdo in ius vocantur parẽtes, vel
patroni.ſed iſta venia nõ poteſt concedi, niſi prius videatur cauſa
quare debeãt citari.ideo premiſit tit.de edendo.⁊ poſtea de in ius
vocan.in Digeſto loquitur de in ius voc.generaliter que vocatio
poteſt fieri etiã ante datũ libellũ,ideo premittit de in ius voc.⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Rubr. Quod intellige ſi ante citationem offertur,ſecus ſi poſt,
vt voluit Bald.in addi.Spec.in tit.de cleri.vel mona.in princ.
b ¶ Auth.offeratur. Aduerte qꝛ dum Bart.alleg.auth.offeratur.
ſentit ꝙ oblatio.que fit parti,non poſſit fieri die feriata,⁊ clare tenet
do.Anto.in c.fi.extra.de iudic.

LEX I.

Sicut Bonis[a]. Breuiter dicit: Reuerentia que debetur marito debetur vxori. non econuerſo.
h.d. ¶ Oppo.de l.liberti.j.de oper.liber.Sol.vt in gl.

ADDITIO.

b POMA. ¶ Sicut bonis. Ratio autẽ huius tex.eſſe poteſt,qꝛ cum
maritus.⁊ vxor ſint ſocij.l.iiij.j.de cri.expi.⁊ erunt duo,⁊c.c.debitũ.
extra de biga.Certe nonpoſſit moleſtari vxor quin etiã moleſtareł
vir iurib.alle.in gl.⁊ l.j.§.itẽ aũt.ff.de iniur. Aduerte tñ qꝛ iſta ratio
cõfundit gl.dũ vult ꝙ nõ ſit idẽ ecõuerſo cõtra quã facit, qꝛ nõ inconuenit
maritũ ab vxore venuſtari,vt eſt gl.l.ſi volũtate,⁊ ibi Bar.
de do.promiſ.nõ ob.tex.alle.in gl.qꝛ nõ loquitur in opera reuerentiali
de qua hic,ſed in alijs terminis vt patet per Bar.in l.ſeq.pri.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Citatio an ſit de ſubſtantia iudicij.
2 Libellus an ſit de ſubſtantia iudicij.

Sicut Bonis.in gl.q̃ incipit id eſt equitate.ibi.⁊ not.
vtrũ iſte actus reuerentialis dicał ideo natura
debitus ꝙ etiã volẽte parte nõ poſſit hoc ius per pactũ re
1 mitti. De hoc eſt gl.l.qui exceptionẽ.ff.de cõdi.inde.§.fi. ¶ † Querũt
doct.nunqd citatio ſit de ſubſtãtia pceſſus,ſi in proceſſu nõ reperitur
citatio partiũ. Videł ꝙ nõ.ar.hic in gl. In cõtrariũ facit l.
ſi ſine interrogatiõe.ff.de interro.act. Gul.tenet hãc vltimã partẽ,
vbi oſtendereł partes ſemper fuiſſe in iudicio,alias nõ,imo citatio
tũ diceret de ordine ſubſtãtiali.l.cõſentaneũ,⁊ aut.qui ſemel.j.quo
2 ⁊ qñ iudex. † Itẽ nunqd libellus. Videł ꝙ non qꝛ põt offerri die feriato.
l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul.not.in l.j.ff.de fer. De hoc ſolet
dici in aut.offeraſ.j.de lit.cõte.per doc. Tetigi in l.prolatã.j.de ſen.
⁊ interlo.om.iud. Et iſta lex dicit hic ſicut libertus reuerẽtiã debet
patrono,ita ⁊ vxori patroni. ¶ Querit gl.de ratione diuerſitatis,
q̃ eſt ratio quare vxori patroni debeł reuerentia,vt hic,ſed marito
patrone non. Dic vt in §.patił.inſt.de iniur.⁊ ita reſpõdet gl.Bar.

LEX II.

1 ☞ Obſeqa que cõſiſtũt in faciẽdo,nõ tranſeũt ad here.extraneos.
3 Pena que debetur parti non remittitur per reſcriptum.⁊ nu.6.
4 Cõpoſitione facta de pena,nõ cõprehẽditur pars que debeł parti.

Venia edicti [a] Reuerẽtia in non faciẽdo que debeł patrono tranſit ad heredes
etiã extraneos.⁊ in iure quaſi naturali errãti nõ parcitur,⁊ per
reſcriptum nõ remittitur pena, que debetur parti.h.d.
1 ¶ Opp.j.de oper.lib.l.liberti liberteq3.Sol.ibi in † obſequijs que
conſiſtũt in faciendo, que non trãſeunt ad heredes extraneos,hic
in his que cõſiſtunt in non faciendo. ¶ Opp.j.de lati.liber.tol.l.j.
§.ſed ⁊ ſi ſub cõditione.Sol.vt ibi.Opp.de l.ij.j.de liber.⁊ eorũ lib.
Sol.Dico quod filij liberti debent hanc reuerentiam viuo liberto
non mortuo,vt in contrario. ¶ Opp.de l.heres liberti.ff.de obſe.
Solu. Aliud in herede liberti,ad quẽ non tranſit illud grauamen,
qꝛ ex parte eius eſt odium. Aliud in herede patroni,ad quẽ trãſit,
quia ex parte eius eſt fauor. Ita loquitur hic. ¶ Opp.quod iuris
ignorãtia excuſat in dãnis,vt l.error.de iur.⁊ fact.ignor.Sol.hic in
2 iure naturali ratione inducto, † ibi in iure ciuili.quod dic vt plene
no.in l.regula.eo.ti.⁊ in c.ignorãtia.extra de reg.iur.lib.vj.per Dy.
¶ Oppo.⁊ videtur quod pena delicti poſſit per reſcriptũ remitti,
vt l.reſcripta.de preci.Impe.offe.Sol.Dicit gl.notabiliter,hoc eſt
3 verum in pena, † que debetur parti,que per reſcriptum non remittitur
ſecus in ea que debetur fiſco,vt l.contraria,⁊ vide iſtam gloſ.
quam not. ¶ Not.iſtam glo.pro compoſitionib.que fiunt tota die
cum rectoribus eccleſie,ſcilicet cum duce domino Marchione,vel
4 Comite eccleſie,vt per has cõpoſitiones † non poſſit remitti pena
ad q̃ quis eſſet condẽnatus parti ꝙ no. ¶ Opp.de l.quãuis.ff.eo.
Sol.fateor ꝙ patronus poteſt remittere non aũt per reſcriptũ,⁊c.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Venia edicti. Ro.circa iſtã materiã petitionis venie,quod
non eſt de ſubſtantia iudicij niſi petatur,vide Alex.conſ.
cccix. Item not.quod in petitione venie non requiritur citatio alicuius
imo iudex cõmittens ſimpliciter citationem petita venia videtur
eam cõcedere,vide do.Franciſ.conſi.cxviij. Item no.ꝙ nunquã
eſt de neceſſitate petẽda venia, niſi in caſib.a iure expreſſis ſecundũ
Bald.in c.j.de mi.vaſ.qui cont.eſt. Et de materia venie vide
late gl.⁊ doct.in §.penales. Inſtit.de act. Vide etiã in materia Ro.
ſing.x.vbi etiã ponit an priuatus poſſit fiſcum cõuenire ſine venia.
Item implorans iudicis officiũ non tenetur petere veniam ſecundum
Ro.quem refert Iaſ.in l.ne quicquã.§.vbi decretũ.ff.de offic.
procõſ.⁊ leg. Sed idem Iaſ.in l.j.ff.de iur.om.iud.tenet contrariũ
non facta mentione Lu.Ro. Itẽ de multis perſonis que non poſſunt
vocari in ius ſine venia, puta de patre ſpirituali qui leuauit
de ſacro fonte. Itẽ de ſacerdote parochiali,de magiſtro,⁊ domino
reſpectu vaſalli,⁊ alijs quibuſdam vide Ia.in l.generaliter.ff.eo.ti.

ALIA LECTVRA.

Venia edicti. Reuerẽtia que debetur patrono,⁊ que cõſiſtit in non faciendo,debetur
heredib.patroni, etiã extraneis.hoc primo.
Item erranti in iure quaſi naturali nõ ſuccurritur hoc ſecũdo. Itẽ
pena que debetur patrono a liberto vocante in ius ſine venia,non
remittitur per reſcriptum.h.d. Et habet tria dicta,ſecundũ incipit
ibi,nec in ea re.tertiũ ibi, cum igitur. ¶ Opponitur contra primũ
dictum de l.liberti.j.de oper.lib. Sol.ꝙ quedã ſunt opere cõſiſtentes
in non faciendo,vt puta de non vocãdo in ius ſine venia, ⁊ iſte
debentur extraneis,alias ſecus,vt in cõtrario. ¶ Itẽ opp.de l.j.§.
ſed ⁊ ſi ſub cõditione,j.de Lati.liber.tol.Sol.vt ibi. ¶ Itẽ opp.dicitur
quod filij liberti debent hanc reuerentiam,contra de l.ij.j.de
lib.⁊ eorũ lib. Gl.dat duas ſol. Iſta eſt vera,ꝙ filius liberti ipſo iure
liberto viuente reuerentiã debet,vt hic,ſed eo mortuo non,vt in
cõtrario de quo dic vt ibi no. ¶ Itẽ opp.⁊ videtur ꝙ ſicut extranei
heredes liberti nõ debẽt reuerentiã patrono,ita libertus nõ debet
reuerentiã extraneis heredib.patroni, cuius cõtrariũ dicitur hic,
vt l.heres.ff.de obſequijs. Soluit gl.no.ꝙ in l.cõtraria ex parte liberti
verſatur odiũ, ⁊ ideo reſtringił, ex parte vero patroni verſał
fauor. Iſta ſol.fundał per l.cũ quidã.ff.de lib.⁊ poſt. ¶ Cõtra ſecundum
dictũ opp.dicitur hic, naturali ratione,⁊c. cõtra qꝛ naturaliter
omnes homines ſunt liberi,vt §.j.Inſt.de iure naturali.Sol.gl.
ꝙ differentia eſt inter ius naturale,ſecundũ ꝙ oẽs ſunt liberi,vt in
cõtrario.⁊ rationẽ naturalẽ. Nã naturali ratione quilibet eſt obligatus
benefacere ſibi benefaciẽti,⁊ de tali tũc loquitur tex.noſter.
6 ¶ Itẽ opp.cõtra tertiũ dictũ hic ꝙ non põt impetrari per † reſcriptum.
cõtra de l.reſcripta.C.de precib.Impe.offe.Sol.no.gl.ꝙ aut
loquimur de pena applicãda fiſco,⁊ illa põt remitti. Aut loquimur
de pena applicãda parti,⁊ iſta nõ põt remitti per reſcriptũ,vt hic.
Poteſt valere iſta ſolutio ad iſtud,qꝛ fiunt tota die reformationes
ꝙ exbãniti rebãniantur ſoluta quarta parte pene, ⁊ reliqua eis ſit
remiſſa. Pone ꝙ quis erat bãnitus,puta in centũ dãdis,⁊ ſoluẽdis
cõmuni,⁊ in centũ dandis,⁊ ſoluẽdis parti vigore alicuius ſtatuti,
nunquid reformatio ſe extendet ad hunc exbannitũ inquantũ tangit
penã dandã parti. Dic ꝙ nõ per ſol.gl.⁊ arg.eorũ que no.in l.ij.
ff.ad Sylla.facit ꝙ no.per doc.in l.j.§.vſq3 adeo.ff.de iniu.Bart.

LEX III.

1 ☞ Lis inter patrem,⁊ filium,quando eſſe poſſit,⁊ nu.3.⁊ 5.
2 Venia nõ petita nec exceptiõe per partẽ,an valeat pceſſus.⁊ n.4.

Qui in poteſtate. Pater, vel mater, non poteſt vocari in ius ſine
venia.h.d. ¶ Opp.⁊ videtur ꝙ inter patrẽ ⁊ filiũ † poſſit

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN